

A network diagram consisting of four quadrants, each with a central node and several peripheral nodes connected by lines. A vertical wavy line with an upward-pointing arrow at the top and a downward-pointing arrow at the bottom divides the quadrants. Four wavy lines with arrowheads extend from the central area towards the corners of the page.

TRANSITION HUB

EN MÖTESPLATS FÖR OMSTÄLLNING TILL
ETT HÅLLBART SAMHÄLLE

AMANDA STEHN
EXAMENSARBETE VID CHALMERS ARKITEKTUR
DESIGN FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

CHALMERS
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

TRANSITION HUB

-En mötesplats för omställning till ett hållbart samhälle

Amanda Stehn

© Amanda Stehn, 2014

Examensarbete inom masterprogrammet

Design for sustainable development

Institutionen för Arkitektur

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

SE-412 96 Göteborg,

Sverige

Teknologtryck

Göteborg, Sverige 2014.

ABSTRAKT

Vårt samhälle står idag inför stora utmaningar. Utmaningar som behöver mötas av ett brett engagemang hos alla grupper i samhället, då vi annars riskerar att bli alltför enkelspåriga i våra lösningar. I detta examensarbete har ett koncept för Transition Hub tagits fram; en ny typ av mötesplats av tvärsektoriell karaktär, vars syfte är att vara en drivkraft i omställningen till en hållbar framtid.

I examensarbetet har en metod utvecklats där systemanalys använts för att förstå drivkrafter, förutsättningar och behov hos olika grupper i samhället som arbetar för hållbar utveckling. Detta har, tillsammans med en analys av de fysiska och sociala strukturer i vilka aktörerna

möts idag samt ett undersökande kring mötesgenerering, varit input till konceptutvecklingen för Transition Hub, som är arbetets slutprodukt.

Examensarbetet har genomförts på ett explorativt sätt, där systemanalys varit ett viktigt redskap. Vidare ska den metod som utvecklats för att ta sig an en arkitektuppgift av komplex karaktär, ses som ett resultat i sig. Transition Hub tillför saknade pusselbitar, genom fysisk manifestation, till en av vår tids viktigaste arbete; att ställa om till en hållbar framtid.

Nyckelord: Omställning, Hållbarhet, Mötesplats, Systemanalys, Arkitektur, Quadruple Helix

ABSTRACT / SUMMARY

Our society faces huge challenges that need to be addressed by different groups and perspectives, in order to be as well equipped as possible. In this master's thesis, the concept of Transition Hub has been developed; a physical meeting place that aims to be a driving force in the transition towards a sustainable future.

Throughout the thesis studies has been made to be able to understand the actors, supposed to use the building, as well as the character of the meetings supposed to take place within it.

To be able to understand the actors working with sustainability from different sectors and how the driving forces, conditions and needs among them differ, the theoretical model Quadruple Helix was adopted. In the context of Gothenburg city, a study of cross-sectorial meeting places was made, giving insights on how the actors interact today. To understand the character of the desired meetings, research of social networks has been a key.

The result is a concept of a multi-functional meeting place that can become a hub for different sectors working with sustainability, and ultimately connecting secluded networks creating

a web of people, addressing the future together. Transition Hub is therefor adding missing links through physical manifestation to one of the biggest challenges of our time; the transition to a sustainable future.

The systematic approach used, as well as the analytic method designed within the thesis, opens up for a new role of the architect in context of sustainability.

Key words: Transition, Sustainability, Meeting places, Systems Analysis, Quadruple Helix

The purpose of the master's thesis is:

“To develop a concept for a physical meeting place, of trans-disciplinary character, that will accelerate the transition to a sustainable future”.

In the book *att bygga mötesplatser (to design meeting places)*, that has been an important reference throughout the master's thesis, it is stated “To design a successful meeting place you have to attract the right actors and generate right meetings”. In this master's thesis it is defined as

the following; “To *attract* a broad spectrum of actors, working with sustainable development and to *generate* meetings that accelerate the transition to a sustainable future”.

From these statements, three main questions arise;

1. *Who are these actors that give the meeting place its trans-disciplinary character and what are their driving forces, conditions and needs?*
2. *In what way do they meet today, regarding sustainable development?*
3. *How are meetings generated, that accelerate the transition to a sustainable future?*

The questions are examined in the following chapters; question one and two in chapter two which focuses on the actors working with sustainability, the so called “Transitioners”. Question three is examined in chapter three and in Chapter four where they are all condensed into the physical concept; aiming towards meeting the purpose of the master’s thesis. Furthermore, the method developed within the master’s thesis should be seen as a result in itself.

In *Chapter two*, the transitioners are examined. This has been done by a systems analysis, on the basis of the theoretical model *Quadruple Helix*, used for understanding the actors; civil society, business, academy and public sector. In the

chapter, the result of the analysis is presented as four parallel systems working with sustainable development in completely separate ways, visualising the challenges to create a place where the different actors should meet and come together.

At the end of the first part of the chapter, some important reflections about the space in between the four helixes are made; where the expression “*hub-persons*” is defined. Hub-persons know people from different context and has a habit of connecting them. The obvious question is; *what if the Transition Hub could function as a Hub-person, connecting already existing networks?*

When understanding the actors, a field study of meeting places where the transitioners interact today are presented. The context is the city of Gothenburg. Here, ten different topologies are identified, and by putting them in a series, some important conclusions are drawn that will be used further on. Some of the conclusions are; A physical meeting place enables contact with actors which otherwise are hard to reach, the use of a meeting place is affected by if the place is owned by an actor, activities that fill a need helps to attract people to a place and that public sector is an important enabler, however rarely participant.

Chapter three contains theories on how meetings can be a driving force in the transition to a sustainable future.

The organization and financing of Transition

Hub is described to be a membership model, where you can be a member both as a single person and as an organization. The model also contains an elected board and a group of responsible people, that will support the activities taking place and keep balance between the different groups in Transition Hub.

Finally, Transition Hub is looked upon from the perspective of *the four dimensions of meeting places*, a theory that is described in Chapter one. In short terms it means that, besides the physical dimension of a meeting place that is in focus in this master's thesis, there exist a *virtual*, *temporal* and *social* aspect. The *virtual dimension* is about making the digital world a central part for the community feeling through an app and social media. The *temporal dimension* stresses three common events taking place during the year (there will be a lot of other activities taking place in the Hub, arranged by single members); the *theme-terms*, that zooms in on a specific sustainability topic, the *sustainability-labs* where trans disciplinary teams solves complex problems and the *fair* where members of Transition Hub gather on a weekly basis. The *social dimension* is about Transition Hub as a common concern and that by introducing the Hub, a social network of transitioners can flourish.

In *Chapter four* the concept is developed, starting with design principles that concludes the insights of the previous work and together describes what Transition Hub as a building should

achieve;

A sustainable example, low thresholds, meet a need of the actors, increase the chances of spontaneous meetings, support positive friction, alive at different times of the day, virtual dimension IRL, encourage co-creation, learn and reflect upon sustainable development.

Then follows the concept of location and spatial program of Transition Hub. The location is discussed from the standpoint of four criterion set for the placement of Transition Hub; 1. Intersections of everyday life, 2. Visibility in the city, 3. Neutrality of place ownership, 4. Close to public transport. The different places discussed, each have its qualities. The point is not to choose one, but to make possible a well-informed decision, when it is to be made.

The spatial plan consists of eight room topologies that together make up the smallest components of Transition Hub. They are described on a comprehensive level as well as in detail.

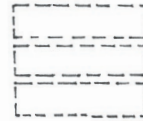
For understanding the spatial plan, a design-matrix is developed. The axis consists of the scales private-public and introvert-extrovert. Besides helping the reader to understand the character of the eight room typologies in Transition Hub, the matrix can be used by the drawing architect as a tool when arranging the rooms, as some are better suitable for a ground floor or facade position than others.

ROOM TYPOLOGIES FORMING TRANSITION HUB

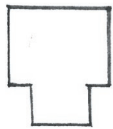
Rumstypologier som utgör Transition Hub

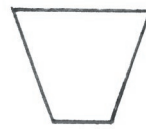
THE HALL
Torget

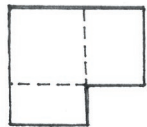
OBJECT LIBRARY
Tingotek

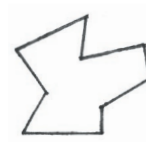
THE SOLEMNLY ROOM
Logen

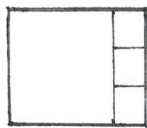
REPURPOSE WORKSHOP
Återbruket

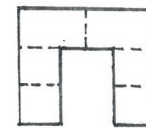
FOOD AND DRINK
Mat och dryck

PERSPECTIVE ROOM
Perspektivrum

CUBE
Kuben

CO-WORKING PLACES
Tillsammansarbetsplatser

In *Chapter five*, a reflection upon the work is done, where parallels are drawn to churches. The church as a building has specific components that together forms what the church is, despite its design. Arising out of this is a discussion about scale. The cathedral and the neighbourhood church functions as models for the concept for Transition Hub, as coexisting in varying scales in different parts of town at the same time.

Finally, a reflection on how the method can be used in extension is made, where two proposals are presented;

1. To use the same process in another context. (for example in another Swedish city)
2. To use the same process with another filter (for example; to create a meeting place focusing on democracy, instead of sustainability)

VIKTIGA BEGREPP

AKTÖR

Människor eller grupper av människor och organisationer som verkar inom strukturer (Berg, E. et. al., 2014).

HUB

Översätts på svenska till *hubb*, och används i bemärkelsen nav eller sambandscentral.

INNOVATION

Förlopp genom vilket nya idéer, beteenden och tillvägagångssätt vinner insteg i ett samhälle och sedan sprids där. (NE)

STRUKTUR

En uppsättning fysiska egenskaper eller sociala konventioner mm som påverkar agenters beteende. (Berg, E. et. al, 2014).

TRANSITION

Översätts på svenska till *omställning* och används här i bemärkelsen ”att ändra samhällsstrukturen från ett läge till ett annat”. (Meadowcroft, 2009)

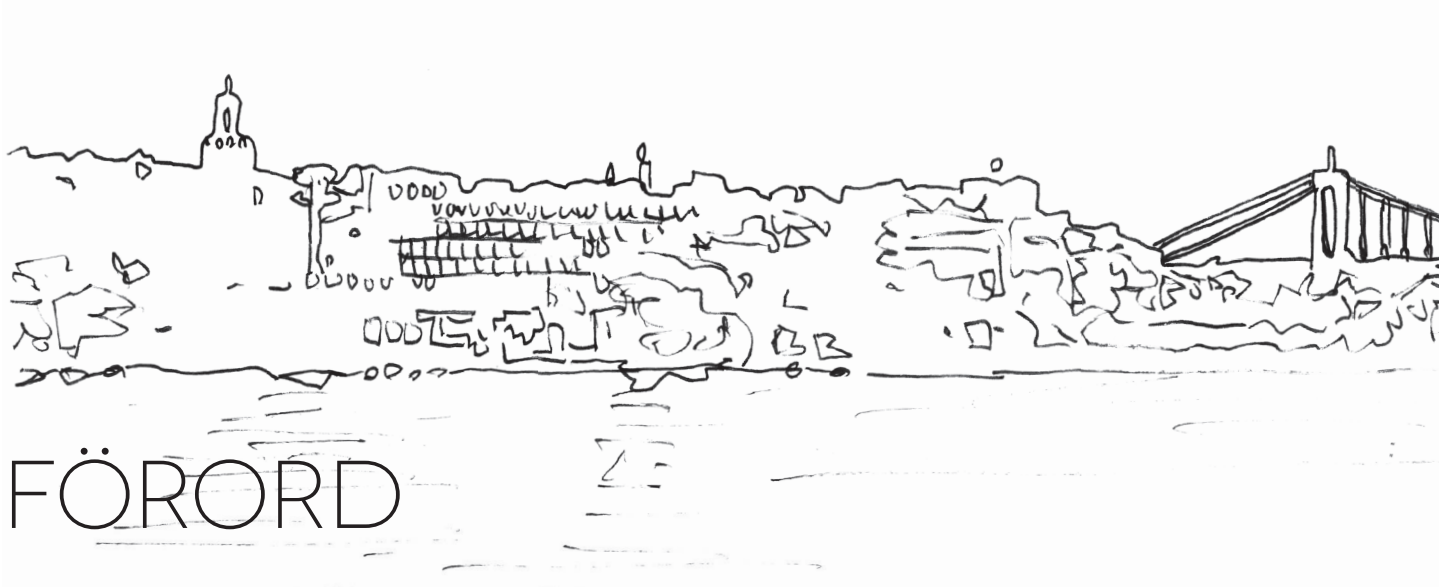
TVÄRSEKTORIELL

Mellan olika aktörer inom civilsamhället, offentlig sektor, näringsliv och akademi.

HÅLLBAR UTVECKLING

Utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov

(ur Brundtland Kommissionen, 1987)

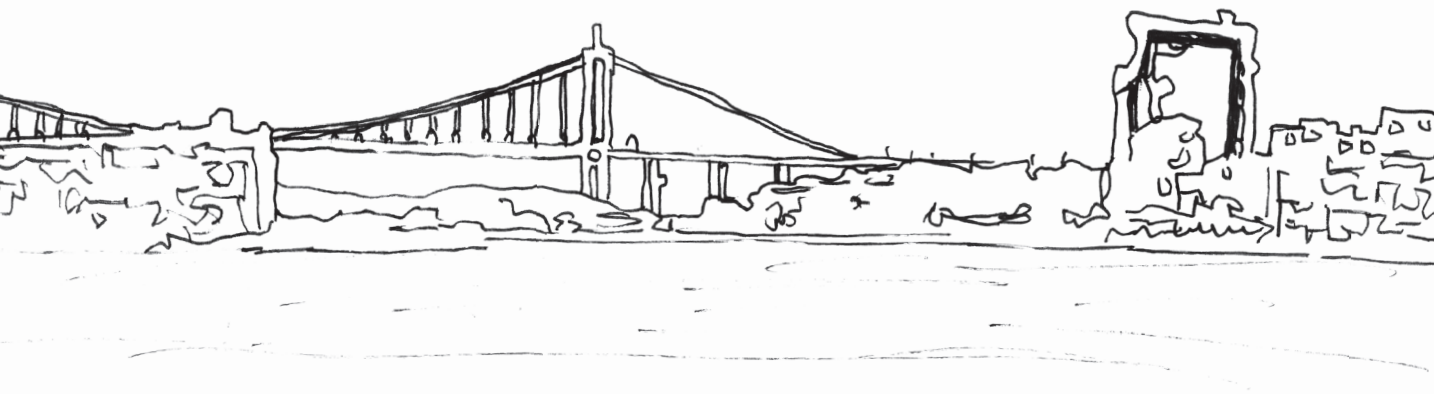

Världen idag är komplex. Aldrig förr har vi haft så mycket kunskap om de problem vi står inför i världen, och ändå gör vi tämligen lite åt dem. Men på komplexa situationer finns inte lätta lösningar.

Inom de akademiska kretsarna, där jag som Chalmersstudent rört mig under de fem senaste åren, är det vissa som tror att forskning och ny teknik kommer att revolutionera samhället eller i alla fall stegvis bidra med hållbarare alternativ. Vissa tror på politikens kraft. Att gemensamma visioner och mål, subventioner eller skattelättnader, kommer vara det som lyckas. Vissa tror på näringslivet. Att hållbar omställning måste ske från detta håll om förändringen ska ske storskaligt. På senare tid har det vuxit fram ett större ansvarstagande bland företag. Vissa tror på de

småskaliga initiativen, gräsrotterna. Människor som vågar prova nya vägar, som själva lever efter hållbara principer. Det kan handla om ideella initiativ, aktörer inom den sociala ekonomin eller människor som går ihop i kooperativa konstellationer.

För mig handlar hållbar utveckling om att tillsammans skapa det samhälle vi vill ha. Det handlar om medvetenhet och att ta ansvar för de utmaningar vi står inför; både ekologiska, sociala och ekonomiska. Det går inte att skylla på någon, alla är vi medborgare på denna jord. Det är inte heller någon som kommer att rädda oss, det måste vi själva göra. Vi har inte tid att dividera om vems fel det är att det ser ut som det gör, eller vem som kommer att rädda oss. Var och en behöver göra vad de kan, utifrån sina

förutsättningar och sin egen övertygelse. Men vi måste låta oss influeras av varandras världsbild. Tillsammans kan vi åstadkomma så mycket mer än vad vi kan göra som individer.

När jag började på arkitektskolan sa någon till mig; ”bygg hus där folk träffas”. Det var någonting i det uttrycket som fastnade och sedan dess har följt mig genom utbildningen. Möten. Det började med mötet mellan arkitektur och teknik. Mellan det mjuka och det hårda. Känslan och logiken, som tillslut blev ett. Det kom att utveckla sig till möten mellan människor. Mellan människan och arkitekturen. Mellan arkitekturen och framtiden. Både som student och människa har jag drivits av att föra folk samman. Att bygga broar. Att skapa mötesplatser.

I detta examensarbete har jag fått chansen att skapa förutsättningar för människor som på olika sätt tar sig an de stora utmaningarna i samhället, att mötas och tillsammans accelerera den omställning vi står inför. Det kan inte finnas ett bättre och mer lustfyllt sätt för en arkitekt att engagera sig för hållbar utveckling.

Amanda Stehn
Göteborg, Hösten 2014

0. INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	14
PROBLEMDISKUSSION	17
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	17
AVGRÄNSNINGAR	19
METOD OCH METODDISKUSSION	19
TEORETISKT RAMVERK	22
DISPOSITION	28
2. HÅLLBARHETSAKTÖRERNA	30
HÅLLBAR UTVECKLING INOM CIVILSAMHÄLLET	34
HÅLLBAR UTVECKLING INOM NÄRINGSLIVET	38
HÅLLBAR UTVECKLING INOM AKADEMIN	42
HÅLLBAR UTVECKLING INOM OFFENTLIG SEKTOR	46
VAD HÄNDER I ÖVERLAPPEN?	50
ANALYS AV BEFINTLIGA MÖTESPLATSER FÖR HÅLLBAR UTVECKLING	52
SLUTSATSER: MÖTESPLATSANALYS	56
3. MÖTESGENERERING	60
VAD MENAS MED ATT ACCELERERA OMSTÄLLNINGEN TILL EN HÅLLBAR FRAMTID?	64
HUR ORGANISERAS OCH FINANSIERAS TRANSITION HUB?	67
HUR MÖTEN SOM INNEFATTAR DE FYRA DIMENSIONERNA AV MÖTESPLATSER GENERERAS	70

4. KONCEPT: TRANSITION HUB	74
DESIGNPRINCIPER	78
PLACERING	80
PROGRAM	84
TORGET	92
LOGEN	94
MAT & DRYCK	96
KUBEN	98
TINGOTEKET	100
ÅTERBRUKET	102
PERSPEKTIVRUM	104
TILLSAMMANSARBETSPLATSER	106
AVSLUTNINGSVIS	108

5. AVSLUT	110
REFLEKTION	112
APPENDIX 1 – MÖTESPLATSANALYS	119
REFERENSER	134

1. INLEDNING

I detta kapitel presenteras och diskuteras bakgrund, problem, syfte, frågeställningar, avgränsningar, metod och disposition.

Hållbar utveckling är ett begrepp som har kommit att få stor betydelse i vår tid. Begreppets innebörd är omdebatterad och har en rad olika definitioner. Vad betyder då hållbar utveckling? Den betydelse som används inom detta examensarbete är den mest citerade definitionen av hållbar utveckling: ”Utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov”, publicerad i FN-rapporten *vår gemensamma framtid* (1987), den så kallade Brundtlandrapporten. Om den rådande situationen fortsätter utvecklas i vanlig ordning, kan man med stöd av definitionen i brundtlandrapporten säga att vi befinner oss i en ohållbar situation. Sättet vi lever på idag äventyrar på allvar kommande generationers framtid.

Forskare på Stockholm Resilience center har utvecklat konceptet om *planetens gränser*. Forskargruppen menar på att det finns nio olika miljöområden, var och ett med sina gränsvärden som i fall de överskrids, kommer att innebära stora konsekvenser för vår planet (Rockström, et. al., 2009). Av de nio gränsvärdena som mäts; klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald, kvävecykeln, fosforcykeln, atmosfärisk ozon, havsförsurning, global färskvattenanvändning, landanvändning, atmosfärisk aerosol samt kemikalisk förorening, är de tre förstnämnda redan överskridna och fyra av de resterande är nära på att överskridas.

En annan indikator är begreppet *peak-oil* som innebär att vi just nu är på väg att passera

(ASPO, 2014) eller redan har rört oss förbi (Internationella Energirådet, 2014) toppen av oljereserverna i världen, vilket banar för en stor energikris. *Peak-oil* har på senare år sträckt sig till att innefatta *peak-everything*, som innebär att vi även urholkar mineraler, skogsarealer och mat-tillgång i världen (Peak Everything, 2007).

Att vi står inför stora samhällsutmaningar är ett faktum. Det handlar inte bara om klimat, energi och miljö utan också om sociala och ekonomiska aspekter med exponentiell befolkningstillväxt i världen, ökade sociala klyftor och fattigdom, åldrande befolkning samt ett allt instabilare ekonomiskt läge. Enligt UNDP (2007) kan den rådande situationen på lång sikt leda till politiska och sociala konflikter, resurskrig och nya miljökatastrofer på global nivå. Det är vi människor som har orsakat den situation vi befinner oss i, även om detta faktum fortfarande möts med tvivel. I den senaste IPPC-rapporten (2014), fastställdes att det med 95% säkerhet är mänskligheten som har orsakat den globala uppvärmningen på jorden sedan 1950. Det är därför vi som måste göra någonting åt den. Och det måste göras fort. Enligt IPCC handlar det om att inom de kommande decennierna kraftigt minska våra utsläpp för att mänskligheten ska ha en chans att leva på jorden i framtiden.

Att gå från dagens situation, som vi kommit fram till är ohållbar, till ett önskat, hållbart tillstånd kan kallas omställning, eller transition på

engelska. Hur denna framtid ser ut och på vilket sätt den ska nås har inget entydigt svar, dock görs inlägg av många olika aktörer. Detta examensarbete tar utgångspunkt i dessa och söker föra dem samman, för att ge de enskilda initiativen ännu större kraft; genom att inspireras men också kritiserar av varandra. Utgångspunkten är att ju fler människor som tittar på ett problem, ju bättre lösning kan vi tillsammans komma fram till. Bennis Warren formulerar detta i boken *Organizing Genius* (1998); "None of us is as smart as all of us". För detta behövs en sammanbindande plats där människor över olika gränser kan mötas för att tillsammans anta de utmaningar vi står inför.

OM MÖTESPLATSERS BETYDELSE

Vårt samhälle blir alltmer selektivt. Du kan välja att se världsproblemen, eller blunda för dem. Du kan välja vilka du vill möta och vilka du inte vill möta. Kunskapssamhället och digitaliseringen ger oss tillgång till oöverskådliga mängder av information, där vi som mottagare kan välja vår sanning. Tillgängliga, fysiska mötesplatser, som ger upphov till personliga- och spontana möten, får i vårt samhälle en allt viktigare betydelse då det kommer till att utmana denna egenskapade världsbild. De har också en viktig funktion då det gäller att filtrera den stora massa av information som finns tillgänglig för oss. Låt mig ta ett exempel. Arbetsmarknadsmässor syftar till att skapa en relation mellan student och företag

och därigenom öka chanserna för studenten att hitta rätt jobb, och för företaget att få rätt medarbetare. Det finns redan möjligheter för detta. Studenten kan skicka in sitt CV till företaget, bli inbjuden på intervju och eventuellt få jobbet. I det fysiska mötet skapas en kvalitet. Företagen kan genom olika aktiviteter i sin monter uppmuntra till samtal kring de saker som är relevanta för dem, och på så sätt öka chanserna att hitta rätt person. Mässan som mötesplats hjälper studenter och företag att hitta varandra. Problemet är inte bristen på informationen utan att rätt mottagaren nås av sändaren i rätt syfte. Det kan en väl utformad mötesplats med ett uttalat syfte underlätta.

Genom historien har fysiska mötesplatser varit viktiga drivkrafter för stora paradigmskiften i samhället. Under antiken kom amfiteatrarna att bli en förutsättning för det direktdemokratiska systemet som växte fram i de grekiska stadsstaterna. Den fysiska utformningen av mötesplatsen, möjliggjorde för en person att bli hörd av alla och därmed kunde budskap spridas till en mycket större folkmassa än tidigare (Berg et. al., 2013). Kaffehusens framväxt under 1800-talet, gav upphov till att tankar och idéer delades mellan människor som vanligtvis inte möttes. Detta bidrog till att makthavare, utan framgång försökte förbjuda kaffehusen då de utgjorde ett hot mot makten i och med att allmänheten kunnat skapa sig sina egna idéer (Anderson, 1787).

Ett tredje exempel, också hämtat från den västeuropeiska historien är Kyrkan. För kristendomens framväxt och förankring har kyrkan som funktion varit central. Under århundraden var sockenkyrkor Sveriges viktigaste mötesplats. Utan egentlig konkurrens av andra mötesplatser, nådde budskapet från predikstolen långt ut till svenska folket (Berg et. al., 2013). Kyrkans betydelse för kristendomen innehåller flera samspelande parametrar, men kommer under examensarbetet att användas som referens ur ett mötesplatsperspektiv. Den utgör ett bra exempel då den innehåller alla fyra dimensioner av mötesplatser, en teori som kommer beröras djupare senare i detta kapitel; fysisk (själva kyrkan som plats), temporal (de återkommande evenemang, så som gudstjänsterna), social (att kyrkobesökarna delar en gemensam angelägenhet i form av religionen och tron) och virtuell (prästen och bibeln som bidrar till att information om kristendomen kan inhämtas, oberoende av tid och rum).

I boken *Att bygga mötesplatser*, (Berg et. al., 2014) författad av anställda på inobi; ett arkitektkontor i Göteborg som jag haft förmånen att arbeta på under examensarbetet, presenteras teorier kring mötesplatser jag använt mig av och vidareutvecklat under arbetets gång. Den allra viktigaste är definitionen av en framgångsrik mötesplats, utifrån vilken jag bygger upp min frågeställning och metod. ”En framgångsrik mötesplats *attraherar* rätt aktörer och *genererar* önskvärda möten”.

PROBLEMDISKUSSION

I en sådan komplex situation vi befinner oss i där både framtida scenarion, vägarna dit, och i viss mån även dagens situation är omdiskuterad, är det viktigt att dialogen hålls levande. Om de olika initiativen som tas för hållbar utveckling sker av aktörer som aldrig möts finns det stor risk för att det som inom psykologiska forskningen kallas group think (Janis, 1972) uppstår. Med detta menas att det i en alltför homogen grupp finns stor risk att man övervärderar gruppens förmåga och ser det som den enda sanningen, då den inte blir ifrågasatt utifrån andra perspektiv. Det går också att se det som att det finns en outnyttjad potential i den kraft som kan uppstå då olika tankesätt möts. Platser som understödjer interaktion som annars inte skulle välja att mötas är inte lätta att finna. Framförallt inte kring hållbar utveckling.

Staden styr vårt beteende. Affärsverksamheter uppmanar oss att konsumera, ett historiskt museum erbjuder möjlighet att lära om det svunna och ett joggingspår inviterar till att motionera. I staden finns ingen naturlig plats att mötas kring hållbar utveckling på. Det kan ses som en brist att en av vår tids största frågor inte har någon fysisk manifestation. Kanske kan man tycka att det inte ska behövas en byggnad i sig, men faktum är att det är bra att bli påmind. Aldrig har vi haft så mycket information om de problem vi står inför, och ändå gör vi tämligen lite åt dem. Vissa hävdar att det är en slags försvarsmekanism. Att ha

ett ställe att mötas på kan för många som upplever nyfikenhet, frustration eller skepsis vara frigörande.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Examensarbetet syftar till att:

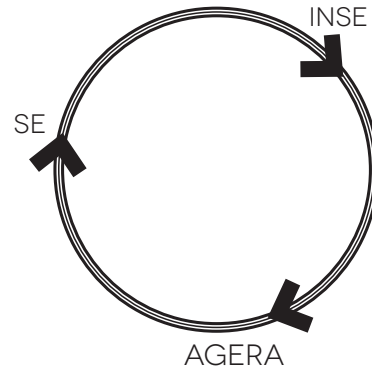
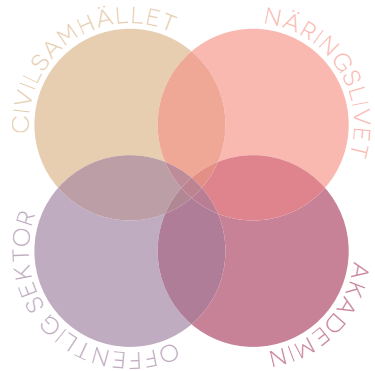
Utveckla ett koncept för en fysisk mötesplats av tvärspektoriell karaktär, som bidrar till att accelerera omställningen till en hållbar framtid.

Syftet kan brytas ner i tre frågeställningar som alla bidrar till att uppnå syftet:

- 1. Vilka aktörer ger mötesplatsen sin tvärspektoriella karaktär och vad har de för drivkrafter, förutsättningar och behov?*
- 2. På vilket sätt möts aktörerna kring hållbar utveckling idag?*
- 3. Hur genereras möten som accelererar omställningen till en hållbar utveckling?*

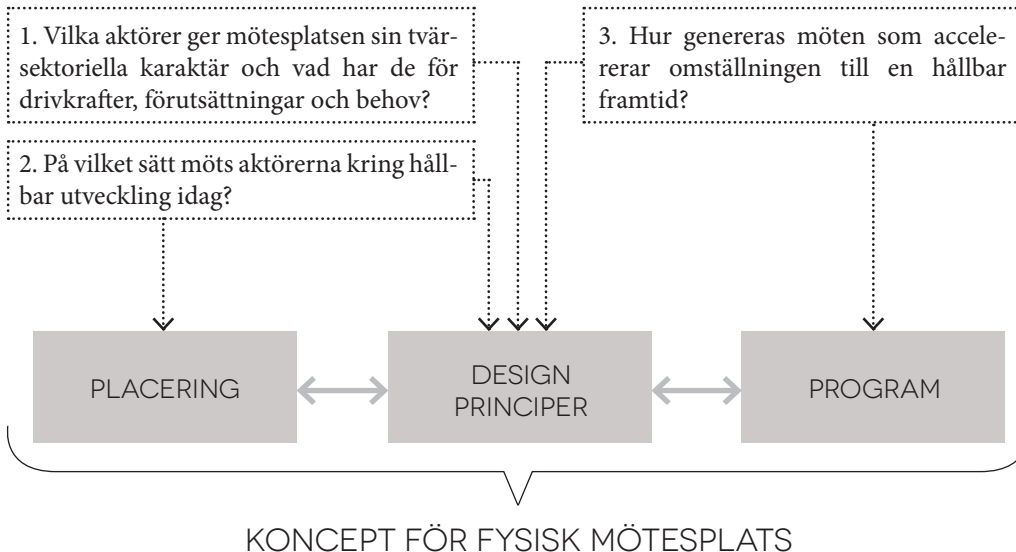
Metodiken som används genom examensarbetet ska också ses som ett resultat i sig. Den kan med fördel användas för att vidareutveckla konceptet efter examensarbetets slutförande, eller för att vidareutveckla det i andra kontexter. Att kartlägga processen har därför varit viktigt, för att i efterhand kunna följa den metod som använts.

Utveckla ett koncept för en fysisk mötesplats av tvärsektoriell karaktär, som bidrar till att accelerera omställningen till en hållbar framtid.

Attrahera en bredd av aktörer som verkar för hållbar utveckling

Generera möten som accelererar omställningen till en hållbar framtid

AVGRÄNSNINGAR

Examensarbetet innehåller litteraturstudier, en empirisk del samt analys, syntes och designdelar. I den empiriska delen har jag avgränsat mig geografiskt till att studera Göteborg. Examensarbetet tar sin empiriska utgångspunkt i de förutsättningar som är specifika för just denna kontext. Jag hade kunnat välja att studera exempel från hela Sverige, men denna del av arbetet hade då blivit mycket mer omfattande. Göteborg som stad utgör ett gott exempel; det finns en hög grad av komplexitet och det är den stad jag känner bäst ur ett plats- och hållbarhetsperspektiv. Det finns en tyngdpunkt på centralitet i de studerade exemplen, vilket i slutändan har blivit en avgränsning. Att studera Göteborg ur ett centralitets- kontra periferiperspektiv hade varit ett examensarbete i sig.

En annan avgränsning handlar om designfasen; där jag inte gör en gestaltning i den bemärkelse att jag ritlar en byggnad med planlösning och detaljer. Jag har valt att fokusera på konceptet av den fysiska mötesplatsen, där jag framhäver viktiga design- och gestaltungsprinciper, samt tar fram kriterier för placeringen av byggnaden i staden. Den dag någon vill förverkliga Transition Hub, kan detta exjobb utgöra grunden. Genom examensarbetet har Transition Hub som koncept och idé fötts.

Figur 1a: Sammanfattning av examensarbetets innehåll

METOD OCH METODDISKUS- SION

Examensarbetet är framtaget efter devisen research by design som betyder att examensarbetet utvecklats i en komplex iterativ process. Det innebär att jag arbetat parallellt med de olika delarna och att de under tidens gång gett input till varandra. Det går att likna vid en suddig bild, som stegvis blir tydligare och tydligare, jämfört med en där man först målar bakgrunden, sedan förgrunden och sist detaljerna. Att sammanfatta och presentera arbetet på ett linjärt sätt, är därför svårt. I avsnittet disposition beskrivs hur jag tagit mig an denna uppgift.

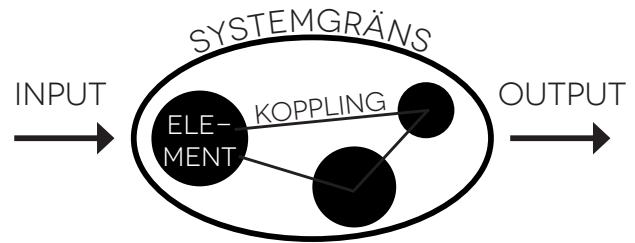
I detta examensarbete finns ingen tydlig beställare, men förhoppningsvis många mottagare. Jag har låtit mig inspireras av de drivkrafter jag ser runtomkring mig, formulerat tankar, varit nyfiken och lyhörd. Det är i mångt och mycket ett personligt utforskande av en av de största frågorna hos mig själv; hur ska vi arbeta för en hållbar framtid? Detta kan innebära både risker och möjligheter. En risk kan vara att arbetet inte blir så objektivt som jag önskar, någonting som jag under processen varit medveten om. Att systematiskt dokumentera processen har därför blivit ett sätt att säkerställa validitet. Möjligheten har varit att kunna tänka utanför ramarna, då varken en tydlig beställare eller annan mottagare finns. En direkt konsekvens jag ser av detta är att det inte finns någon relevans i att gestalta en

specifik tillämpning på en specifik plats, utan istället fokusera på att göra konceptet så skalbart och enkelt att applicera då tillfälle ges.

I arbetet har de tre frågeställningarna varit centrala att finna svar på, för att slutligen mynna ut i själva konceptutvecklingen, som är syftet med arbetet. För att närma sig frågeställningarna har olika metoder använts som kommer beskrivas i detalj nedan. Inte att förringa är betydelsen av kritiska samtal med både handledare, medstudenter och medarbetare på inobi.

DEL 1 – VILKA AKTÖRER GER MÖTESPLATSEN SIN TVÄRSEKTORIELLA KARAKTÄR OCH VAD HAR DE FÖR DRIVKRAFTER, FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BEHOV?

Första delen av arbetet handlar om att undersöka de aktörer som mötesplatsen syftar till att attrahera. Jag etablerar här någonting som jag kallar för hållbarhetsaktörer; där jag med filtret hållbar utveckling undersöker drivkrafter, förutsättningar och behov för aktörer med utgångspunkt i den så kallade *Quadrupel-helix modellen*, som innefattar akademien, offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle (Barth, 2011). Modellen är hjälpsfull att utgå ifrån, då det riskerar att bli alltför komplext om man inte kan använda kategoriseringar av något slag. Dock är det ett faktum att möten i huvudsak sker mellan människor, och inte grupper. Det är inte så ofta ”Chal-

Figur 1b: Grundläggande begrepp inom systemteori.

mers” träffar ”Göteborgs stad”, utan då det sker är det representanter från de olika grupperna som möts. Representanter som i sin egen person kan titulera sig många epitetet. Själv skulle jag kalla mig student, social entreprenör, medborgare, förtroendevald, företagsrepresentant och därmed tillhöra samtliga fyra aktörsgруппerna. Detta är ett tydligt exempel på den komplexa verklighet man i teoretiska modeller ibland förenklar. Abstraktionen av information har dock tillfört möjligheten att se mönster, som kan vara svåra att upptäcka om man bara stirrar sig blind på träden.

Systemanalys har använts som verktyg för att undersöka frågeställningen. Här har jag framförallt använt mig av *Giga-mapping*, som är ett kraftfullt verktyg för att analysera komplexa ämnen, så som drivkrafter bakom hållbar utveckling (Sevaldson, 2011). I flera iterationer har analysen kondenserats till att visualisera en övergripande nivå av aktörer och aktiviteter. Den rikedom som systemet innehöll initialt har varit fruktfull för min egen förståelse inom

ämnet. För att göra en bra systemanalys behövs data. Datan är i stor utsträckning hämtad från exempel i Göteborg och har i detta fall samlats in huvudsakligen genom intervjuer med personer från de olika aktörsgrupperna, studiebesök och litteraturstudier.

De intervjuer som genomförts med nyckelpersoner har syftat dels till att förstå mer om respektive verksamhet, dels till att hitta ytterligare personer att intervjua. Ibland har jag låtit personen själv få illustrera de system de verkar i. Då intervjuerna varit varierade i förutsättningar och genomförande samt haft karaktären av att vara kvalitativa och kompletterande till en initial bild, har de inte följt någon specifik intervjuetodik. De har förts som samtal relevanta i den givna kontexten och har därför inte dokumenterats i sin helhet. Totalt har 14 inbokade intervjuer och samtal genomförts. Dessa är omnämnda i referenslistan.

En litteraturstudie och inläsning av öppna dokument eller annan information tillgänglig på framförallt aktörernas egna hemsidor har genomförts tillsammans med detta. Tilläggas bör att många delar bygger på tidigare kunskap av författaren som har förfinats genom någon eller flera av de nämnda metoderna ovan. Detta kan även innebära en risk; att systemets olika delar grundar sig i olika typer av information, där en del kan vara färgad av författarens tidigare upplevelser.

Tilläggas ska göras att denna del är till största delen fokuserat på positiva drivkrafter. Detta har till stor del att göra med författarens egen världssyn, men också som en konsekvens av att ha valt ett perspektiv att fokusera på. Som ett exempel har drivkraften för akademien beskrivits till att vara kunskapsutveckling, men vissa skulle säkert hävda att den till viss mån även drivs av prestige i form av att leverera resultat bland både studenter och forskare. De exemplen som förs fram är utplockade för att spegla systemets karaktär. Här vill jag betona betydelsen av att identifiera de viktiga aktörerna i den specifika kontext som till slut väljs för uppförandet av Transition Hub.

Författaren har valt att inte värdera vad som är bättre eller sämre mellan de olika systemen, utan sökt hitta tecken på olika aktiviteter som äger rum för hållbarhet inom respektive system. En kritik mot denna metod kan vara att den bild av hållbarhet som målas upp inom detta examensarbete inte skulle förespråkas av författaren själv. Min roll i detta har varit att beskåda och lyssna på hur olika grupper själva anser sig arbeta med hållbarhet. Hur makt och inflytande mellan systemen ser ut idag har förstås påverkat denna bild.

DEL 2 – PÅ VILKET SÄTT MÖTS AKTÖRERNA KRING HÅLLBAR UTVECKLING IDAG?

Med hjälp av systemanalys har de olika hållbarhetsaktörerna kartlagts; hur de verkar och för-

håller sig till varandra. Denna del handlar om att undersöka om det finns platser där de möts idag och på vilket sätt det sker. Analysen av redan existerande mötesplatser mellan hållbarhetsaktörerna har skett med utgångspunkt i mötesplatsens antologi, som bygger på att aktörer (*för vem?*) utför aktörsskap i strukturer, som har dels en social struktur (*av vem?*) och en fysisk struktur (*vilken typ?*). Jag har således undersökt olika typer av mötesplatser utifrån tre perspektiv; vilka hållbarhetsaktörer möts här, vilka hållbarhetsaktörer möjliggör denna mötesplats och vad är det för typ av mötesplats. För de två första perspektiven som handlar om aktörer använder jag mig *quadruple helix*-modellen. För det tredje perspektivet som handlar om den fysiska aspekten av mötesplatsen har jag använt en teori kallad *fyra dimensioner av mötesplatser*. Båda teorierna presenteras senare i kapitlet. Jag har fokuserat på den fysiska dimensionen av mötesplatsen och undersökt hur rummen och platserna där mötet mellan hållbarhetsaktörerna äger rum, ser ut. Då de tre perspektiven uppvisat en unik kombination har en ny typ av kategori etablerats, vilka jag kallar mötesplatstypologier. Metoder som använts för att definiera de olika mötesplatstypologierna är framförallt studiebesök, skiss, intervjuer och litteraturstudier. Intervjuerna och anteckningarna från studiebesöken har varit explorativa i sin karaktär och finns därför inte dokumenterade på ett enhetligt sätt. De utgör en viktig mängd av den data som tillsammans med litteraturstudier legat till grund för arbetet.

DEL 3. HUR GENERERAS MÖTEN SOM ACCELERERAR OMSTÄLLNINGEN TILL EN HÅLLBAR UTVECKLING?

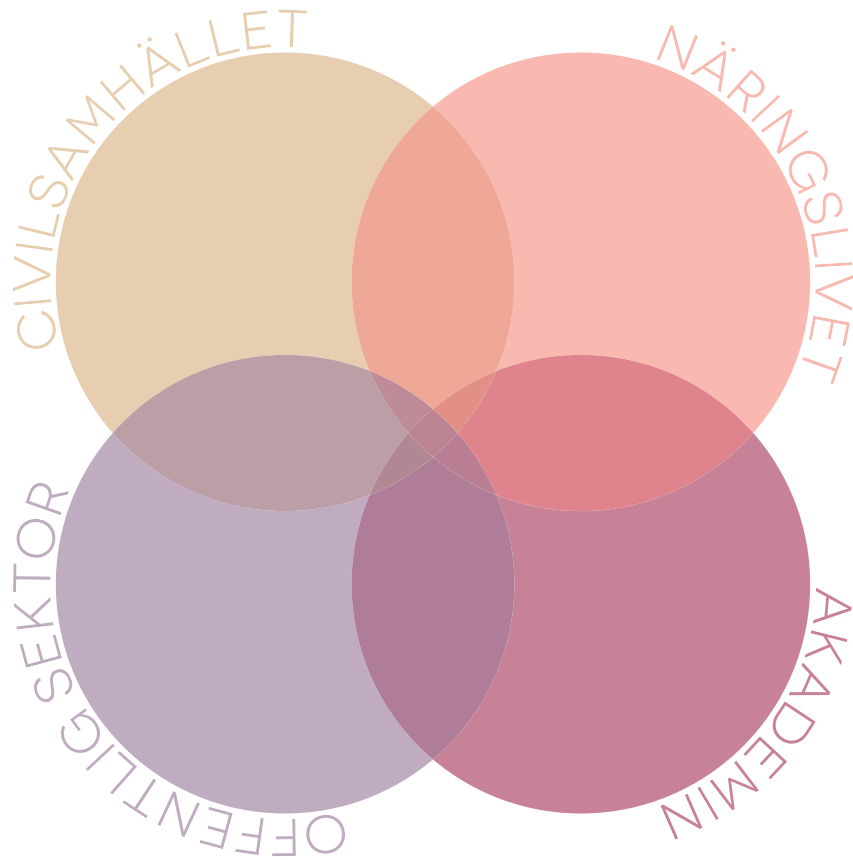
Hur själva mötet ska ske för att accelerera omställningen till en hållbar framtid är en nyckel som behövs för att uppnå syftet. Här introduceras två nivåer på vilka Transition Hub verkar för att uppnå denna acceleration. På den högre nivån utvecklas Transition Hub att som fenomen skapa ett *small-world network*, som är ett begrepp inom social nätverksteori. Här pratar jag om en acceleration som kan utveckla Göteborg till en blomstrande hållbarhetsregion. På den detaljerade nivån följer en definition av vilka länkar som behövs för att skapa en acceleration och på vilket sätt Transition Hub är en del av lösningen. Här handlar det om en acceleration i byggnaden, mellan de aktörer som använder denna.

TEORETISKT RAMVERK

I metodkapitlet nämnde jag de teorier som jag kommer att använda mig av under arbetets gång. I detta kapitel beskriver jag dem mer djupgående.

QUADRUPLE HELIX

Det finns en rad olika innovationsmodeller som beskriver det förlopp där aktörer från olika system i en kreativ process kombinerar ihop och producerar ny kunskap. Med ett annat namn kallas de också kunskapsmodeller, (Barth, 2011)

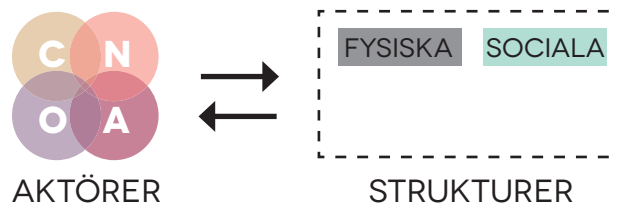

Figur 1c: Quadruple Helix består av aktörsgруппerna Civilsamhället, Näringslivet, Akaemin och Offentlig sektor

vilket visar på att kunskap är den resurs som de tänkta innovationerna har sin grund i. I detta examensarbete kommer *quadruple helix* modellen att användas huvudsakligen för dess uppdelning av aktörsgrupper, men inte begränsa sig till enbart kunskapsbaserad innovation, utan även annan typ av utveckling. Exakt vad detta är kommer att utvecklas i kapitel tre.

Göteborg har som vision att bli en kunskapsstad, någonting som beskrivs i rapporten *Kunskapsstaden*, (2012) som är en visionsrapport inför år 2021 då Göteborg som stad fyller 400 år. Här pratas om innovation som uppstår i ett samarbete mellan offentliga aktörer, akademi och näringsliv. Detta synsätt definieras av *triple helix*, som är den kanske mest använda innovationsmodeller hittills. Den under mitten av 1990-talet framväxande modellen infattar aktörerna akademien, näringslivet och offentlig sektor och bygger på kunskapsproduktionen från akademien. (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000).

Quadruple Helix modellen är en innovationsmodell som kan möta våra samhällsproblem, genom kombination av kunskap och know-how. (Barth, 2011). *Quadruple helix* är uppbyggd av fyra aktörsgrupper; akademien, offentlig sektor, näringsliv samt civilsamhället. Enligt forskningsrapporten *Exploring the Quadruple Helix* (Arnkil et. al., 2010), innebär modellen ett skifte mot ett systematiskt, öppet- och användarcentrerat förhållningssätt till innovation, från ett linjärt, toppstyrt och expertdrivet synsätt (CLIQ, 2010).

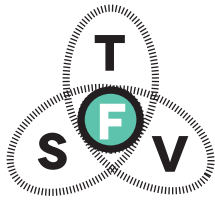

Figur 1d: Den fysiska mötesplatsens Anatomi

Här framhävs också ett maktskifte som sker vid introduktion av den fjärde helixen; att civilsamhället inte endast är mottagare av innovationerna, utan får ta plats i förarsätet, och därmed vara med att utveckla framtiden. Detta innebär en stor men nödvändig kulturförändring, om vi ska utveckla lokalsamhället, menar Arnkil et. al. (2010). Modellen öppnar upp för annan utveckling än ren kunskapsdriven, där också initiativ och ”know-how” bland människor i civilsamhället är en viktig del.

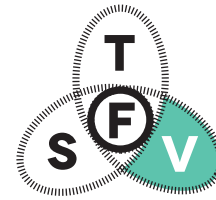
MÖTESPLATSENS ANATOLOGI

I boken *Att bygga mötesplatser* (Berg et. al., 2014) beskrivs den grundläggande anatomin för en mötesplats att i korthet vara aktörer som utövar aktörsskap i och påverkas av strukturer, som innehåller både hårdvara och mjukvara. Tillsammans utformar aktörerna och strukturerna mötesplatsen till vad den är. I detta arbete är de aktörer som ska verka i strukturen redan

FYSISKA MÖTESPLATSER

Den mest konkreta formen av mötesplats. Bygger på att människor är på samma plats vid samma tidpunkt. Torg är en traditionell fysisk mötesplats.

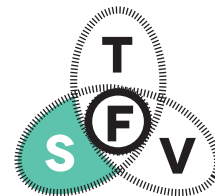
VIRTUELLA MÖTESPLATSER

Saknar rumslig dimension. I en virtuell mötesplats kan mötena äga rum asynkront, dvs människor vistas på mötesplatsen vid olika tidpunkter. Twitter och Facebook är exempel.

TEMPORALA MÖTESPLATSER

Kan liknas vid en tillfällig mötesplats. En temporal mötesplats kan använda fysiska och virtuella rum vid dess utveckling. Exempel är händelser av olika slag, så som festivaler, idrottsevenemang eller middagar.

SOCIALA MÖTESPLATSER

En över tiden gemensam angelägenhet som knyter ihop människor. Till skillnad från temporala mötesplatser, som är avgränsade tidsmässigt, fungerar sociala mötesplatser över lång tid. Den gemensamma angelägenheten, som utgör den sammanbindande sociala strukturen, kan vara släktband, trosuppfattning eller att man är uppvuxen i samma stad.

Figur 1e: Figurerna illustrerar de fyra dimensionerna av mötesplatser.

bestämda till att omfatta alla fyra helixarna och inriktningen på mötesplatsen att vara fysisk. Med denna avgränsning kan den fysiska mötesplatsens anatomi målas upp enligt figur 1c; aktörer som utövar aktörsskap i, och påverkas av, strukturer som innehåller både en fysisk och social del, där den fysiska innefattar underkategorier som placering i staden och estetiskt uttryck medan den sociala omfattar ägandeskap, organisation och kulturella normer.

FYRA DIMENSIONER AV MÖTESPLATSER

I teoribildningen i boken utgår man från fyra dimensioner av mötesplatser: Fysiska, Virtuella, Temporala och Sociala beskrivna på höger sida. Då det fysiska rummet är fokus i detta examensarbete blir det centralt. I den grafiska figuren jag använt för att illustrera teorin har jag därför valt att sätta den fysiska dimensionen i mitten, och de andra tre som blomblad runt om för att förstärka att de samspelar med den fysiska. I den mötesplatsanalys jag kommer att genomföra i slutet av kapitel två, undersöker jag olika mötesplatstypologier dels utifrån det fysiska perspektivet, eller avsaknaden av densamme samt om det finns andra dimensioner som förstärker det fysiska och gör dem intressanta ur detta perspektiv.

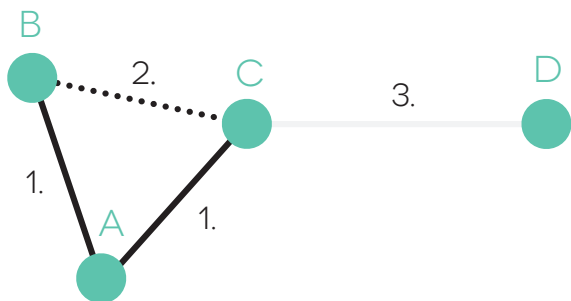
SOCIAL NÄTVERKSTEORI

Sociala nätverk har historiskt sätt varit ett fenomen för sociologin att studera. Tack vare utvecklad metodik, där sociologer gått från att fokusera

på små grupper till större sammanhang, har ämnet på senare år kommit att influera andra områden.

Nätverksteorin bygger på definitionen ”informationsbärande kopplingar mellan personer”, där kopplingarna vanligtvis delas in i starka, svaga eller obefintliga. Ett socialt nätverk består av olika aktörer (människor eller organisationer) och kopplingar (kontakter). En koppling består av både en styrka och ett innehåll. Innehållet kan innehålla information, vänskap eller delade intressen; på ett eller annat sätt någon form av tillit. Enligt Granovetters (1973) definition är starka kopplingar linjära kombinationer mellan nedlagd tid, emotionell intensitet och intimitet i en relation. Svaga kopplingar uppstår inte automatiskt för att två personer kan varandras namn, det kan lika gärna vara en obefintlig koppling. Obefintliga kopplingar brukar karaktärisera relationer utan substantiell betydelse. Granovetter's teori kring den *omöjliga triangeln*, säger att om det finns en stark koppling mellan A och B samt A och C, så måste det finnas en koppling mellan B och C, om än svag (Granovetter, 1973).

Enligt Granovetter är de svaga kopplingarna de som bygger upp sociala nätverk och har en stor betydelse för informationsspridning. I skriften *The strenght of weak ties* (Granovetter, 1973), beskrivs hur svaga kopplingar ofta blir broar mellan olika grupper med internt starka kopplingar, så kallade kluster. De svaga kopplingarna är ock-

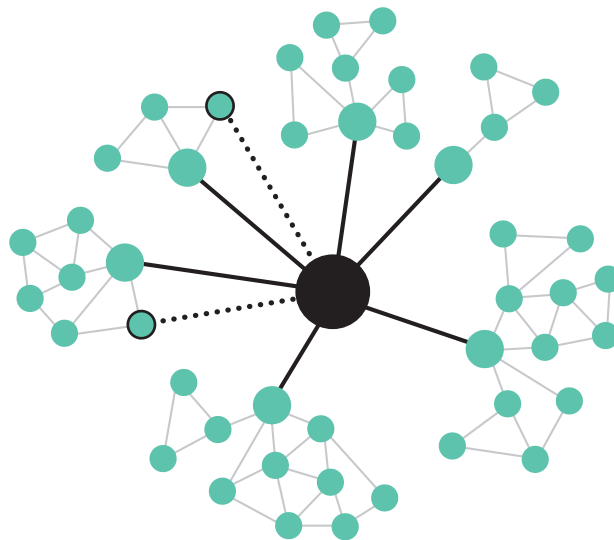

A, B, C, D: AKTÖR
 1. STARK KOPPLING 2. SVAG KOPPLING
 3. OBEFINTLIG KOPPLING

Figur 1f: Svaga kopplingars uppkomst i den omöjliga triangeln

så viktiga ur hänseendet att sprida nya idéer. I ett kluster är chansen att informationen som sprids är överlappande, då ens närmaste vänner/kontakter ofta rör sig i samma närverk som en själv och bär ofta på liknande information.

I skriften *Social Networks in Silicon Valley* (Castilla et. al., 2000) beskrivs den viktiga roll sociala nätverk har spelat för den regionala ekonomin i Silicon Valley utanför San Francisco i USA. Fördelarna lyfts fram till att vara hög (möjlighet till) rörlighet på arbetsmarknaden, närheten till makt och inflytande samt kunskapsöverföring mellan klustrade verksamheter. Författarna me-

Figur 1g: Svaga kopplingar kan länka ihop två godtyckliga aktörer i ett så kallat Small World Network.

nar att de intersektoriella flöden är vad som har gjort Silicon Valley unikt, och att denna förmåga att höja värdet genom att byta resurser (kunskap, människor, ekonomiska resurser), mellan tidigare separerade sektorer, historiskt sett har visat sig vara framgångsrikt för de regioner som lyckats. De beskriver också de många försök som gjorts för att efterlikna Silicon Valley genom att endast kopiera hårdvaran i form av företag, men som ofta misslyckats totalt då förståelsen för att industrier växer fram i en kontext där ett nätverk av olika institutioner och funktioner är tätt sammankopplade, saknats. Här kan man dra slutsatsen att det inte är frågan om sociala nätverk är

viktiga för regioners utveckling eller inte, utan vilken typ av sociala nätverk det handlar om. Den typ av socialt nätverk som kan användas för att beskriva Silicon Valleys kallas *Small World Network* (Berg et. al., 2014) och karakteriseras av att det finns en svag länk mellan två slumpvis valda noder i nätverket, se figur 1g. I ett nätverk av denna typ kan några strategiskt utplacerade kopplingar öka hela nätverkets anslutning men det betyder också att det kan vara sårbart om viktiga noder slås ut.

DISPOSITION

Dispositionen av examensarbetet följer de tre frågeställningarna, för att sedan sammanstråla i konceptutvecklingen som är syftet med examensarbetet. Nedan sker en genomgång av de fem olika kapitlen som rapporten innehåller.

Det första kapitlet har ägnats åt att beskriva förutsättningarna för examensarbetet. Här presenteras bland annat bakgrund, syfte, problem och metoder. Även de teorier som kommer användas som byggstenar genom arbetet presenteras.

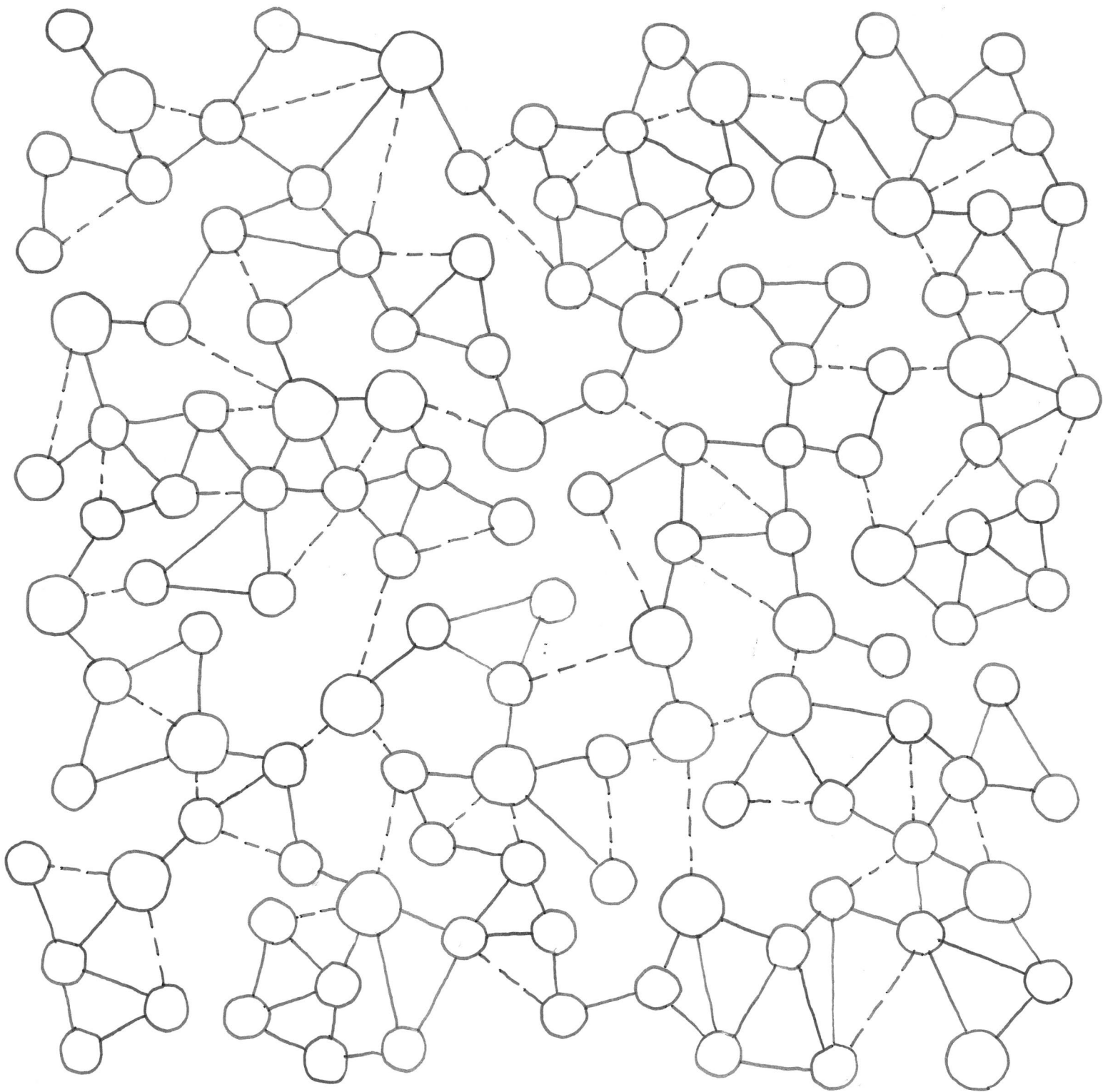
I kapitel två undersökes hållbarhetsaktörerna. I första delen deras drivkrafter, förutsättningar och behov och i andra delen en analys av de platser där de möts kring hållbar utveckling idag.

I kapitel tre utforskas hur möten som accelererar omställningen till en hållbar framtid genereras.

Först etableras en definition på vad acceleration av omställningen till en hållbar framtid kan vara i detta sammanhang, och sedan utvecklas en tankemodell för att uppnå detta.

I kapitel fyra sker själva konceptutvecklingen, där designprinciper som innefattar tidigare insikter presenteras inledningsvis. Utifrån dessa utvecklas principer för placering och program.

I det femte och avslutande kapitlet reflekterar jag över arbetet och resultatet. Här presenteras även använda referenser.

KAPITEL 2:

HÅLLBARHETSAKTÖRERNA

2. HÅLLBARHETS AKTÖRERNA: DRIVKRAFTER, FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BEHOV

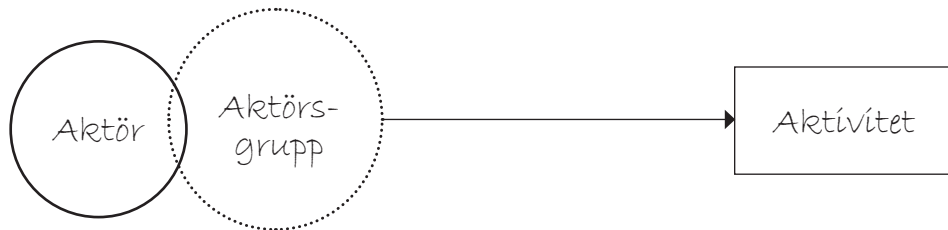
Vilka aktörer ger mötesplatsen sin tvärsektoriella karaktär och vad har de för drivkrafter, förutsättningar och behov? På vilket sätt möts de kring hållbar utveckling idag?

I detta kapitel lär vi känna aktörerna i den teoretiska modellen *Quadruple helix* som är beskriven närmare i kapitel ett. I Quadruple Helix verkar fyra parallella system, som alla påverkar varandra. Inom dessa finns aktörer som på olika sätt bidrar till en hållbar utveckling, för vilka jag söker hitta drivkrafter, förutsättningar och behov. Dessa kommer framöver att benämnas *hållbarhetsaktörer*. Datainsamling och studier är gjorda i kontexten Göteborg, någonting som diskuteras djupare i avsnittet *avgränsningar* i kapitel ett.

På ett så objektivt sätt som möjligt har essänsen

och karaktären för varje system undersökts utifrån följande fråga: *Vilka aktörer och aktiviteter inom detta system bidrar till hållbar utveckling?* Systemet hade därför sett annorlunda ut om en annan fråga ställts, varpå tillsynes vanliga aktörer eller aktiviteter vid en första anblick tycks saknas.

I kapitlets andra del sker en analys av mötesplatser där aktörerna möts kring hållbar utveckling idag. Mötesplatserna har sorterats efter tio olika mötesplatstypologier, alla med unika kombinationer av egenskaper.

VILKA ÄR DE?

Här beskrivs de hållbarhetsaktörer som verkar inom det studerade systemet. I de fall aktörerna har ett viktigt gemensamt karaktärsdrag används en prickad linje för att markera att det är en aktörsgrupp.

VAD GÖR DE?

Här beskrivs de hållbarhetsaktiviteter hållbarhetsaktörerna utför inom ramen för det studerade systemet.

VAD HAR DE FÖR UTMANINGAR?

Utmaningar sprugna ur karaktären av det studerande systemet, med utgångspunkt i syftet att verka för hållbarhet.

VAD HAR DE FÖR POTENTIAL?

Potential sprungen ur karaktären av det studerande systemet, med utgångspunkt i syftet att verka för hållbarhet.

Figur 2a: Systemets viktigaste komponenter.

HÅLLBAR UTVECKLING INOM CIVILSAMHÄLLET

Grundat i personliga och/eller kollektiva drivkrafter om att göra skillnad i världen engagerar sig civilsamhället för hållbar utveckling.

I takt med att medvetenheten om våra samhällsutmaningar ökat, har många initiativ tagits bland enskilda medborgare för att ta sitt ansvar. Det kan handla om allt ifrån att ändra sin livsstil, till att uppmuntra medmänniskor att agera i olika frågor. Inom studiecirklar och på öppna föreläsningar diskuteras hållbarhet flitigt.

Inom underaktörgruppen *enskilda medborgare* ingår alla människor; du och jag, som oftast också tillhör en annan aktörsgrupp. Detta är ett unikt karaktärsdrag i civilsamhällets system; en enskild medborgare som bär på kunskap från en roll i ett annat system (näringslivet, akademien eller offentlig sektor), kan inom ramarna för civilsamhället frigöras från villkoren i det andra systemet. Denna aktivitet kallar jag *dubbelkaraktärsaktiviteter* och kan exempelvis vara en forskare som skriver en debattartikel som enskild medborgare, eller en anställd som på fritiden driver ett gräsrotsinitiativ. Med tiden kan dessa övergå till en annan hållbarhetsaktivitet, eller att den enskilda medborgaren byter roll inom eller utanför sitt tidigare system.

AKTÖRER:

- Enskilda medborgare
- Ideella föreningar
- Ekonomiska föreningar
- Sociala entreprenörer

AKTIVITETER:

- Hållbara livsstilsförändringar
- Gräsrotsinitiativ för hållbar utveckling
- Sociala innovationer
- Dubbelaktörsaktiviteter

UTMANING:

- Engagemang sker ofta på fritiden
- Svårt att hitta finansiering för aktiviteter som kostar.

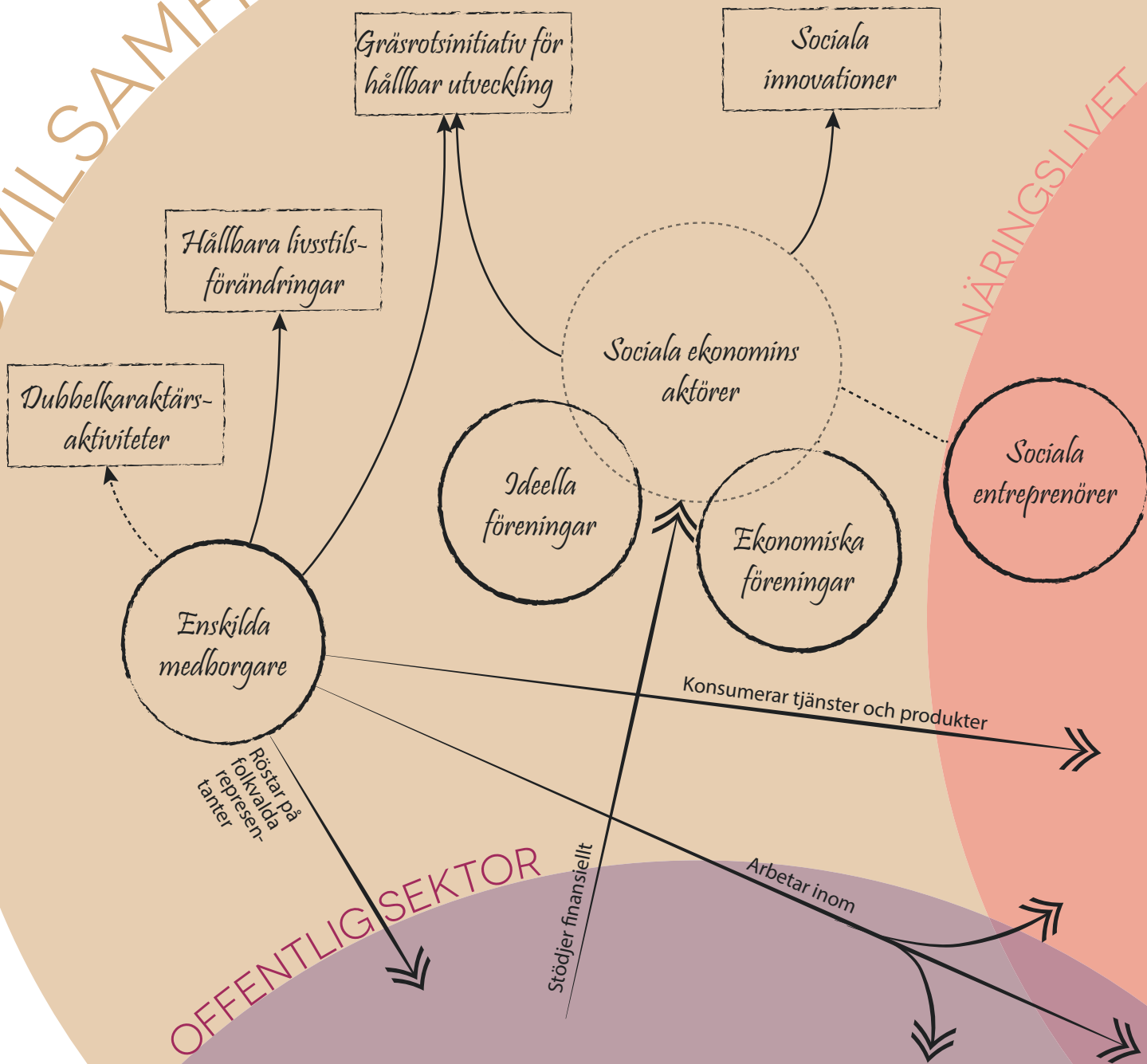
POTENTIAL:

En enskild medborgare har oftast en eller flera andra roller, så kallad *dubbelkaraktär*. Civilsamhällets system kan verka frigörande för dessa ifall de stöter på strukturellt motstånd i ett annat system.

Figur 2b: Systemet svarar på frågan: Vilka aktörer och aktiviteter inom civilsamhället bidrar till hållbar utveckling?

CIVILSAMHÄLLET

NÄRINGSLIVET

Det mest karaktäriserande draget som enskilda medborgare tar är hållbara livsstilsförändringar. Detta är en stark kraft som starkt påverkar de andra systemen, då det i mångt och mycket grundar sig i den enskilda medborgarens värderingar, då man ändrar sin livsstil till att bli mer hållbar. En betydande livsstilsförändring som skett i Sverige under en femårsperiod är att antalet vegetarianer enligt en undersökning genomförd av Demoskop (2014) ökat från 4% (2009) till 10% (2014), där den främsta orsaken är miljöskäl. I åldersgruppen 15-24 år är hela 17% vegetarianer.

Andra viktiga initiativ som tas av enskilda medborgare är så kallade *gräsrotsinitiativ för hållbar utveckling*. I Göteborg finns rörelsen *Omställning Göteborg* som har kopplingar till den internationella rörelsen *transition towns*, grundad 2008. Sedan dess har utvecklingen exploderat och idag finns initiativ i över 50 länder. Som ett komplement till traditionella miljörelser tas ett helhetsgrepp kring hållbar utveckling. Genom att arbeta med framtidsvisioner vill omställningsrörelsen skapa ett glädjefyllt sätt att ta sig an de stora samhällsutmaningarna som de själva sammanfattar som fyra kriser på E: Energi, ekologisk, ekonomisk och existentiell (intervju Huss, A).

Gräsrotsinitiativ övergår ofta till att vara mer eller mindre organiserade, vilket är den fas *Omställning Göteborg* befinner sig i. Detta karaktäriser

ras i civilsamhällets system genom att gräsrotsinitiativ både kan tas av *enskilda medborgare* och *sociala ekonomins aktörer*.

Sociala ekonomins aktörer, som består av *ideella- och ekonomiska föreningar* är skild från den privata och offentliga sektorn genom att den består av medborgarstyrda verksamheter som arbetar för medborgarnas bästa utan ekonomisk vinst som huvudsyfte (VGR, 2014). Dess verksamhet benämns i civilsamhällets system för *sociala innovationer*. Exempel på viktiga ideella eller ekonomiska föreningar som är drivkrafter i omställning till en hållbar framtid och genererat många sociala innovationer är studiefrämjandet, naturskyddsföreningen, Jordens vänner och fältbiologerna.

I Västra Götalandsregionen finns en antagen överenskommelse mellan offentlig sektor och den sociala ekonomin där parterna tillsammans vill verka för att skapa ett gott liv. Det är i denna överenskommelse, samt genom ekonomiskt stöd till sociala ekonomins aktörer som kopplingen med offentlig sektor sker. I mångt och mycket arbetar dessa aktörer på olika sätt för att lösa liknande frågeställningar med samhällliga ändamål. Karl Palmås, docent på Chalmers hävdar att den fjärde sektorn, utöver ett mer inkluderande arbetsliv, kan bidra till en omställning mot en mer hållbar ekonomi och demokrati (Kupé, 2014). Inom Västra Götalandsregionen finns projektstöd för ideella eller ekonomiska fören-

ingar att söka inom ramen för projektet *Socialt entreprenörskap*. (intervju Johansson).

I skärningspunkten mellan civilsamhället och näringslivet verkar de *sociala entreprenörerna*. Denna typ av initiativ syftar till att lösa någon samhällsutmaning och har företagande som ett sätt att göra det hållbart, i den bemärkelsen att inte vara finansiellt beroende av andra aktörer. Enligt forskningen har en ideologisk förskjutning skett från en tro om att staten ensamt ska ansvara för samhällsutmaningarna, till en tro på privata aktörers förmåga (Kupé, 2014). På sex år har antalet sociala företag fördubblat sig i Sverige, från 150 till 300. De kategoriseras ibland inom *sociala ekonomins aktörer* och ibland inte.

CIVILSAMHÄLLETS PLATSER I GÖTEBORG

I civilsamhället finns många individer, initiativ och organisationer som inte går att fånga lika lätt som aktörerna inom de andra helixarna. Nedan ges tre exempel som blivit synliga genom studien.

1. FRIHAMNEN

I Frihamnen har gräsrotskrafter fått plats att verka. Det växer fram nya initiativ i form av fraktalfabriken, kvartersodlat frihamnen, citybad frihamnen och embryon till Jubileumsparken (Hisingenftw, 2014).

2. STADSDELEN MAJORNA

I stadsdelen majorna har det sedan länge pågått initiativ för hållbar utveckling. Några exempel är megaloppis majorna, tillsammansodling majorna och ekologisk stadsdel majorna (Eriksson, 2008).

3. OMSTÄLLNINGSVERKSTAN

På Vegagatan 1 ligger omställningsverkstan som har kommit att bli en knutpunkt för omställningsrörelsen i Göteborg (Göteborgs fria, 2013) med organisationer som klädoteket, hackerspace och cykelköket.

HÅLLBAR UTVECKLING INOM NÄRINGSLIVET

Det ekonomiska systemet, som näringslivet verkar inom, styrs i första hand av att upprätthålla lönsamhet. Anledningarna till att arbeta med hållbar utveckling handlar om att företagens anställda (även potentiellt anställda) eller marknaden efterfrågar detta.

I näringslivet har det skett en ökad fokus på hållbarhetsfrågor, framförallt genom högre ställda krav hos kunder och konsumenter. Många stora företag bedriver idag ett *miljö- och hållbarhetsarbete* i form CSR-arbete. CSR står för ”Corporate social responsibility”, och definieras enligt Europeiska kommissionen (2011) som: ”Företagens ansvar för deras påverkan på samhället”. Drivkrafterna bakom detta ansvarstagande beskrivs i magisteruppsatsen *Varför samhällligt företagsansvar?* (Eriksson&Skog, 2008), där slutsatserna blir att företag engageras sig på grund av intressenter i form av medarbetare, både befintliga och potentiella, samt en vilja att vara aktiva i det lokalsamhälle man är verksam inom.

Liknande slutsatser dras i enkätstudien ansvarsbarometern (CSR Västsverige, 2013) som varje år genomförs av CSR Västsverige; en icke-vinstdrivande förening som verkar som en knutpunkt för västsveriges samlade CSR-arbete. Studien tar tempen på hur västsvenska företag arbetar med CSR, och hur de tror sig arbeta i framtiden. 2013 fokuserade man på *små-och medelstora företag*

AKTÖRER:

- Små, medelstora och stora företag
- Kommunalt ägda bolag
- Start-Up:s
- Egenföretagare

AKTIVITETER:

- Miljö/hållbarhetsarbete
- Hållbar affärsmodell
- Hållbar produkt/tjänst

UTMANING:

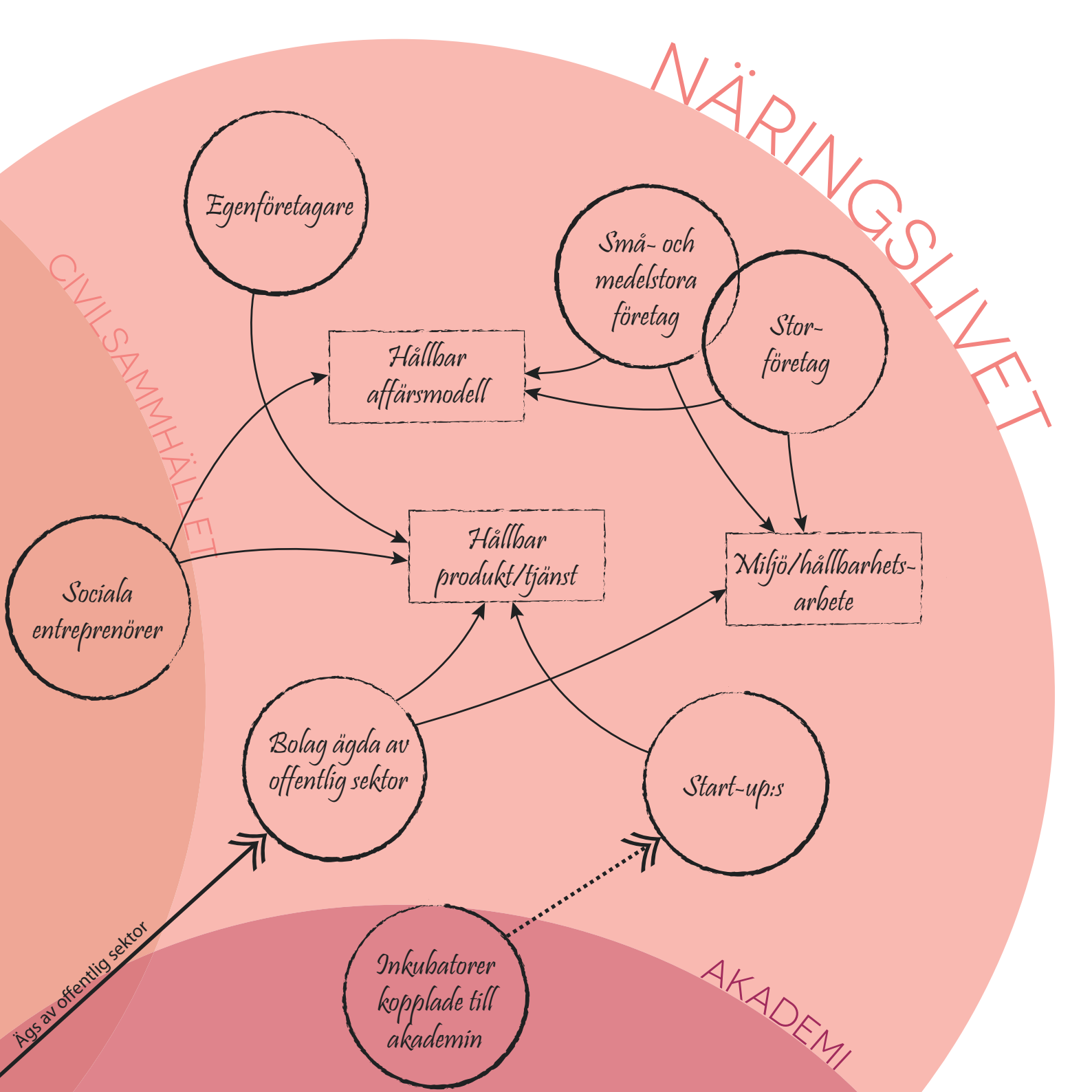
- Måste hitta en koppling till lönsamhet för att kunna agera.

POTENTIAL:

- Ökade krav från medarbetare och kunder (civilsamhället) kan driva fram ett mer hållbart agerande.

Figur 2c: Systemet svarar på frågan: Vilka aktörer och aktiviteter inom näringslivet bidrar till hållbar utveckling?

där sex olika områden undersöktes, inom ramen för miljömässiga- och sociala aspekter. Enligt enkätstudien görs följande idag:

Erbjuder anställning/praktik till grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden (22%), köper miljömärkt (44%), stödjer ideella organisationer som jobbar med social utveckling i andra delar av världen (26%), stödjer ideella föreningar som jobbar med social utveckling i vårt lokalsamhälle (42%), låter våra medarbetare engagera sig i frivilligorganisationer på arbetstid (38%) och källsorterar (81%)

Om framtiden tror sig företagen själva ta större ansvar inom alla områden. I studiens sammanfattas att företagen hellre skänker pengar till externa organisationer som arbetar med sociala frågor, snarare än att bedriva internt arbete; som att exempelvis erbjuda en person som står långt ifrån arbetsmarknaden en anställning i den egna verksamheten. Det fastslås också att det arbetas mer med miljöfrågor än sociala frågor.

Den sista aspekten är inte förvånande. På senare år har interna dokument som reglerar miljöarbete blivit allt vanligare. I samma studie (CSR Västsverige, 2013) anger 59% av de tillfrågade företagen att de har en miljöpolicy. Antalet certifieringar inom ISO 14 001, ett miljöledningssystem som funnits sedan 1996, ökar varje år och enligt ISO (2014) är Sverige det land som har flest certifieringar per capita.

Ett annat begrepp som faller under aktiviteten *miljö-och hållbarhetsarbete*, som främst bedrivs av etablerade företag (*små-och medelstora samt stora företag*) är *hållbarhetsredovisning*. Enligt RG (2000-2006) ska en hållbarhetsredovisning ge en balanserad och rimlig bild av den redovisande organisationens resultat inom de tre hållbarhetsaspekterna, både det som är positivt och det som är negativt.

Det finns tecken på att det inom *start-up* världen har skett ett ökat fokus på hållbarhetsfrågor. Ett exempel är att affärsplanetävlingen Venture Cup har ett hållbarhetskriterium, innefattande de tre dimensionerna social, ekologisk och ekonomisk, som måste uppfyllas för de deltagande idéerna. Det finns sedan 2013 även en egen kategori för energi och miljö, som ett sätt att premiera idéer som tar hänsyn till miljö (intervju, Knibestöl).

En del *Start-Up:s* har sitt ursprung ifrån akademien, som i detta fall fungerar som ett sätt att kommersialisera forskningsresultat och kunskap. Om verksamheten inom de nystartade företagen är hållbara eller inte, beror i sin tur på vilken forskning som bedrivs inom det akademiska systemet. Som en brygga emellan ligger *inkubatorer kopplade till akademien*, där ett exempel är Encubator; en Chalmerskopplad inkubator som förverkligar affärsidéer från forskning, näringsliv samt enskilda uppfinnare, genom att studenter vid Chalmers School of Entrepreneurship förverkligar dem. Encubator utsågs nyligen

till en av de främsta universitetskopplade inkubatorerna i världen. (My Newsdesk, 2014).

Innovationsstödsystemet är en viktig förutsättning för näringslivet, framförallt för *Start-Up:s* samt *små, medelstora och stora företag* i expansionsfas. I slutrapporten för projektet *Innovationskraft Sverige* beskrivs nya perspektiv på innovationer och tillväxt: ”Globaliseringen innebär stora utmaningar för alla världens länder (...). Ny teknik, innovationer och ändrade konsumtionsmönster ses som nyckelfaktorer för att möta utmaningarna” (IVA, 2013).

En aktivitet som karaktäriseras av *små, medel och stora bolags* hållbarhetsarbete handlar om *hållbara affärsmodeller*, som kan bygga på cirkulär ekonomi eller producentansvar som idé. Även fast det såklart finns företag som i dagsläget har en *hållbar produkt/tjänst* är det naturliga, ur ett omställningsperspektiv, att behålla sin produkt/tjänst och istället ändra affärsmodellen till att bli mer hållbar. Ett exempel på detta är bilmärket Audi som nyligen släppte en mikrodeleningstjänst, där upp till fem personer kan dela på en bil, som en intern bilpool (Audi, 2014). Om vi ser bilen som en symbol för något mindre hållbart, är förändringen i affärsmodellen i form av distributionskanal; att introducera resursdelande; som i exemplet är en symbol för någonting som är hållbart i högre utsträckning.

Att säga något generellt om *kommunalt ägda*

bolag är svårt. Det finns dock en viktig poäng att särskilja dem mot resten av aktörerna, då de har en starkare koppling till offentlig sektor. Att dessa i större grad arbetar med att förbättra sin produkt/tjänst ur ett hållbarhetsperspektiv är exempelvis mer motiverat av denna anledning.

NÄRINGSLIVETS PLATSER I GÖTEBORG

Platserna för näringslivet är valda utifrån vart näringslivet i stort verkar. Det finns inte dedikerade platser för hållbarhet inom näringslivet i Göteborg.

4. KOMMERSIELLA CENTRUMET

Gränsen för Göteborgs kommersiella centrum (Central Business District) finns officiellt definierad. (Fastighetsvärlden, 2012). I stora drag handlar det om området innanför Vallgraven bort till Gullbergsvass.

5. LINDHOLMEN

På Lindholmen Science Park har ett företagskluster med Volvo och Ericsson i spetsen vuxit fram.

6. MÖLNDALSVÄGEN

Längst mölndalsvägen finns en skara företag som söker lokaler i ett affärsstrategiskt läge med något lägre hyra.

HÅLLBAR UTVECKLING INOM AKADEMIN

Akademin verkar inom kunskapssystemet och drivs av lärande och kunskapsutveckling. Både finansiella och uppslagsmässiga incitament, samt intresse hos enskilda individer är anledningar till arbetet med hållbar utveckling.

Akademi är ett begrepp som syftar på en högre undervisningsinstitution och betecknar antingen ett universitet eller specialiserad högskola. Traditionellt sätt har ett högre lärosäte med forskning och utbildning inom endast ett vetenskapsområde benämnts högskola, och i de fall verksamheten bedrivs inom flera vetenskapsområden, universitet (NE¹)

I Göteborg finns två högre lärosäten. Göteborgs universitet bedriver forskning och utbildning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt, tekniskt, naturvetenskapligt och medicinskt vetenskapsområde och är därigenom ett universitet, medan Chalmers Tekniska Högskola har verksamhet endast inom teknikområdet och är därmed en högskola.

¹ Högskola: gemensam benämning på den verksamhet som regleras i högskolelag och högskoleförordning och som även innefattar verksamheten vid universiteten. Benämning universitet ges den högskola som bedriver forskning och utbildning inom flera olika vetenskapsområden.

AKTÖRER:

- Studenter
- Forskare/lärare
- Administrativ personal

AKTIVITETER:

- Utbildning för hållbarhet
- Forskning för hållbarhet
- Samverkan för hållbarhet
- Studentinitiativ för hållbarhet
- Internt hållbarhetsarbete

UTMANING:

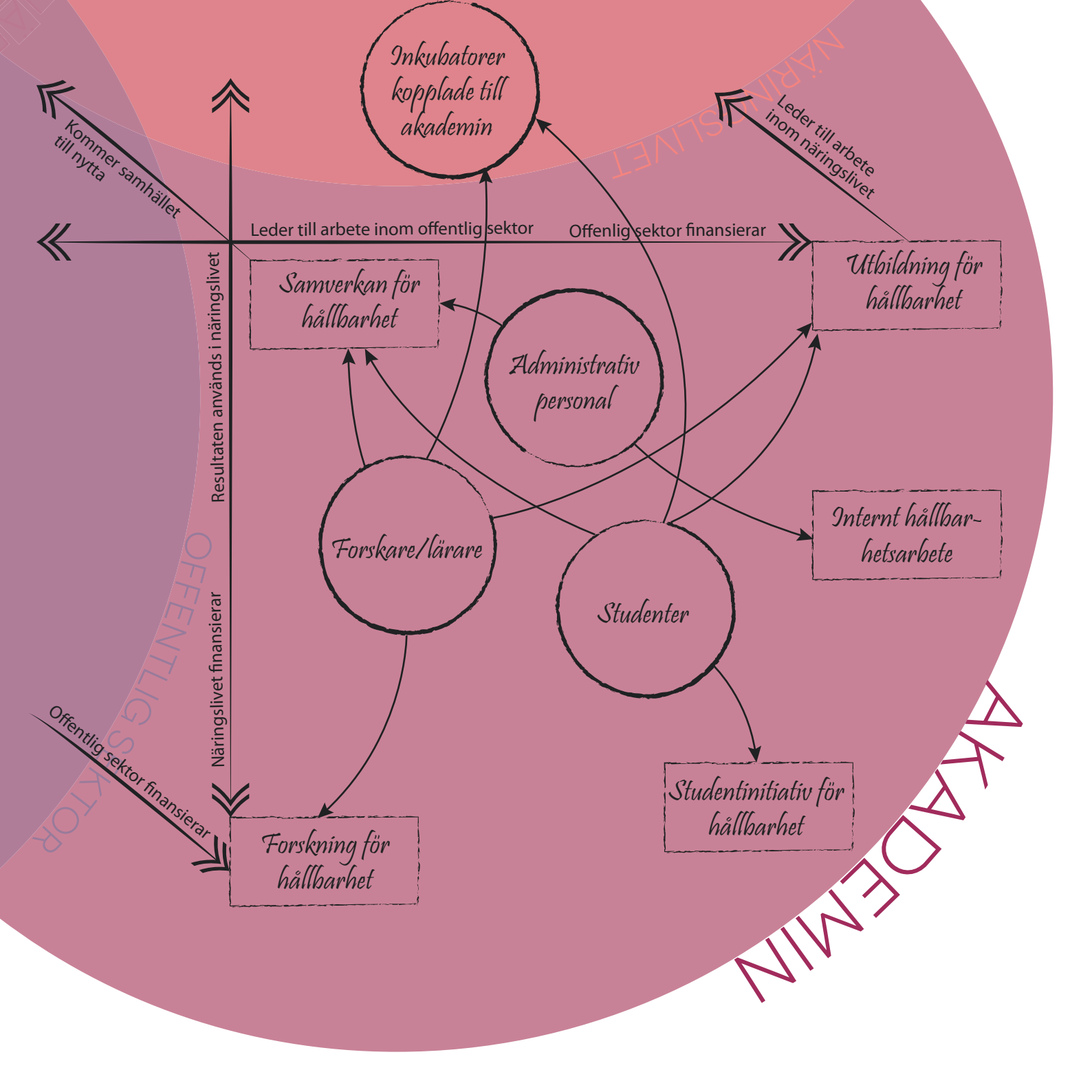
- Att hitta relevanta sätt att samverka på.

POTENTIAL:

- Systemet verkar som en möjliggörare av beställning om kunskapsutveckling, av samhället till samhället.

Figur 2d: Systemet svarar på frågan: Vilka aktörer och aktiviteter inom akademien bidrar till hållbar utveckling?

Inom akademien bedrivs forskning och utbildning och sedan 1977 finns även en tredje uppgift; att samverka. Uppgiften har tydliggjorts under åren och från och med 2009 finns ett skarpare tillägg i högskolelagen: ”I högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta” (SFS 2009:45).

Ur detta uppdrag har olika initiativ tagits kring samverkan från universitetens sida. Under 1950-talet blev det bland annat populärt att bygga så kallade science parks, som ett sätt att nå ut i samhället (Berg, E. et. al., 2014).

Hur arbetar de två huvudaktörerna inom akademien med hållbar utveckling? Metoderna ser annorlunda ut, men kan i grova drag delas upp i studenter, forskare/lärare och administrativ personal, som på olika sätt bidrar till aktiviteterna forskning, utbildning, samverkan, studentinitiativ och internt arbete alla ur ett hållbarhetsperspektiv. Detta syns i figur 2d.

Båda lärosätena har visioner om hållbarhet. Chalmers lyder; Chalmers-för en hållbar framtid, och Göteborgs Universitets; för ett hållbart samhälle. På Chalmers har särskilda styrkeområden skapats, där omställningen till en hållbar framtid är en drivkraft (Chalmers, 2010). De åtta styrkeområdena har valts där Chalmers kan ta ansvar genom gränsöverskridande forskning,

utbildning och innovationskraft. På Chalmers har man sedan 2008 en vicerektor för hållbar utveckling, som syftar till att utgöra strategiskt stöd till all Chalmers verksamhet.

Det viktigaste sättet akademien systematiskt arbetar med hållbar utveckling är att utbilda studenter som kan möta samhällsutmaningarna. Chalmers (2014) beskriver detta på sin hemsida: ”Den viktigaste rollen vi som universitet har, är att bygga förmåga hos våra studenter, för att vi ska ha de bästa förutsättningarna att klara omställningen under de kommande femtio åren, när de kommer vara yrkesverksamma”. I systemet benämns detta *utbildning för hållbarhet*. Termen innefattar att utbildningen inte endast handlar om hållbar utveckling, utan att utbildningen ger studenterna förutsättningar att arbeta för hållbarhet. På GU pågår ett arbete med att föra in verktygslådor, som stöd för både lärare och studenter, att säkra att hållbarhetsinslagen i utbildningen är relevanta (intervju Edvardsson). Även Chalmers arbetar kontinuerligt med att hållbarhet ska genomsyra hela utbildningen (Lundqvist, 2013).

Forskning för hållbarhet är svårare att styra. Det beror till stor del på enskilda forskares intresse (intervju Edvardsson) och såklart färgas detta av rådande omvärldsfaktorer, som allt mer fokuserar på samhällsutmaningar. En indikator på detta är att det inom Horison 2020; EU:s ramprogram för forskning och innovation, finns ett

områden som innefattar *samhälleliga förändringar*, av totalt tre stycken. Utlysningsområdet beskrivs på Vinnovas hemsida (2014a) som: ”Forskningsområdet fokuserar på de stora samhälleliga utmaningar som EU och resten av världen står inför; en åldrande befolkning, klimat, energiförsörjning, säkerhet, livsmedelstrygghet med flera. För att ta sig an de olika utmaningarna kommer det i många fall att krävas tvärvetenskapliga samarbeten som inkluderar samhällsvetenskap och humaniora”.

Ibland ses studenter som en form av nyttiggörande. Från Chalmers sida pratar man om studenter som förändringsagenter i samhället (fördrag Holmberg). Studentinitiativ är en aspekt av hållbarhetsarbetet som inte får underskattas. Genom historien har studentkårerna i Göteborg varit med och grundat organisationer som har viktiga roller inom staden idag, så som Folkuniversitetet, Drivhuset samt SGS Studentbostäder. De hållbarhetsinitiativ som är mest synliga idag är kåröreningar som jobbar med hållbarhet; bland annat Chalmers Students for Sustainability (CSS) och Handels Students for sustainability (HaSS), som båda också har ett stort antal medlemmar från civilsamhället.

AKADEMINS PLATSER I GÖTEBORG

För akademins platser har valts de campus som finns angivna av respektive universitet/högskola.

7. CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Chalmers har två campus; campus Johanneberg och Campus Lindholmen.

8. GÖTEBORGS UNIVERSITET

Göteborgs Universitet är ett cityuniversitet och är således utspritt över hela staden. Det finns en del mindre campus, alla belägna i centrumnära lägen.

HÅLLBAR UTVECKLING INOM OFFENTLIG SEKTOR

Som folkvalda representanter tar offentlig sektor ansvar för långsiktigt viktiga frågor för samhället, därav arbetet med hållbar utveckling.

Offentlig sektor ansvarar för samhällsviktiga funktioner på nationell, regional och lokal nivå. Ibland menas den verksamhet som sköts skattefinansierat. I systemet har *kommunen, lands-tinget och staten; folkvalda organ inom Sverige* där både politiker och tjänstemän och ämbetsmän innefattas, valts till aktörer i systemet. Även EU har tagits med som en aktör, då det är en instans som ur ett långsiktigt perspektiv påverkar de svenska organens arbete.

Aktörerna gör en rad aktiviteter för hållbar utveckling. De sätter visioner och ramverk för att utveckla ett hållbart samhälle. Detta benämns i systemet i figur 2e som *förutsättningar för hållbar utveckling*.

Ett exempel på målfokuserat arbete är de svenska miljömålen, 16 stycken till antalet, vars syfte är att nå en miljömässigt hållbar utveckling på lång sikt. De beskrivs vara en plattform för aktörer i det svenska miljöarbetet (regeringskansliet, 2014). I dessa mål innefattas bland annat begränsad miljöpåverkan, med indikatorerna ”den

AKTÖRER:

- Kommunen
- Landstinget
- Staten
- EU

AKTIVITETER:

- Förutsättningar för hållbar utveckling
- Ekonomiskt stöd till aktörer/initiativ
- Hållbar beställare
- Hållbara interna arbetsätt

UTMANING:

- Det finns ingen entydig lösning hur man bäst arbetar med hållbar utveckling

POTENTIAL:

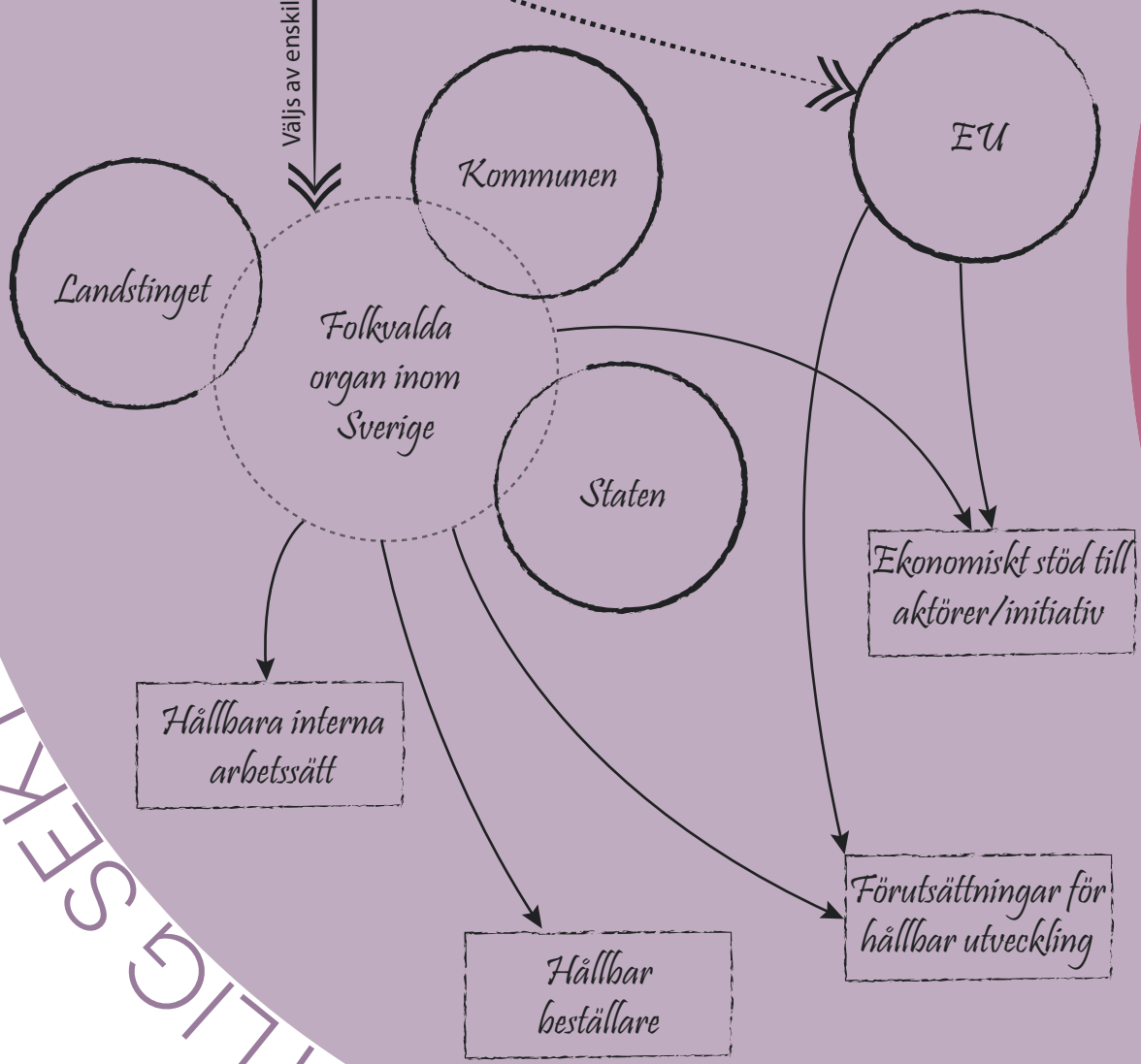
- Har möjlighet att påverka de andra systemen mycket.

Figur 2e: Systemet svarar på frågan: Vilka aktörer och aktiviteter inom offentlig sektor bidrar till hållbar utveckling?

OFFENTLIG SEKTOR

CIVILSAMHÄLLET

AKADEMIN

globala ökningen av medeltemperaturen begränsas till högst 2 grader Celsius jämfört med den förindustriella nivån” och ”koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på lång sikt stabiliseras på nivån högst 400 miljondelar koldioxidekvivalenter” (Miljömål, 2014).

Ett exempel på reglerande *förutsättningar för hållbar utveckling* kan vara miljöbalken; en miljölagstiftning som bland annat kopplar till EU:s miljöbestämmelser (Naturvårdsverket, 2014).

Offentlig sektor är Sveriges största arbetsgivare, varpå *interna arbets sätt* kan påverka mycket. Ett exempel på detta är att Göteborgs stad 2012 infört tjänstecyklar; där man får hyra en cykel mot ett månatligt nettolöneavdrag (cykelsmart, 2013) samtidigt som man fasar ut förmånsbilar för tjänstemän och toppolitiker (P4 Göteborg, 2010).

Stadbyggnadsprocessen är en viktig *intern* process där offentlig sektor i allt högre grad arbetar med hållbarhetsperspektiv. Detta innefattar arbete med sociala, ekonomiska och ekologiska hållbarhetsperspektiv genom bland annat frågeställningar rörande segregation, klimatanpassning, regionutveckling och medborgarinflytande. I Göteborgs Stad har man inrättat S2020, som står för social hållbar utveckling år 2020, och har som syfte att se till att sociala frågor tas på allvar i kommunal planering på samma sätt som frågor om ekonomi och ekologi. (Gö-

teborgs stad, 2014c) S2020 är både ett uppdrag till alla förvaltningar och bolag inom Göteborgs stad, och en strategisk arbetsgrupp inom social resursförvaltning som fungerar som en stödfunktion i stadens arbete med social hållbarhet. Stadsbyggnadsprocessen innefattar också att vara en *hållbar beställare*, vilket innebär att i alla upphandlingar offentlig sektor gör, ställs krav på de parter som ska leverera. Av Göteborgs stad ställs bland annat miljökrav på entreprenörers fordon och arbetsmaskiner vid byggnadsarbete (Gröna bilister, 2009).

Andra exempel där offentlig sektor agerar *hållbar beställare* är att Göteborgs Stad, Som en av Sveriges största upphandlare av mat 2014 beslutade att införa 100% ekologiskt kött i skolor och äldreboenden. Även te, kaffe och bananer ska vara ekologiska och dessutom Fairtrade-märkta (Göteborgs stad, 2014a). Beslutet kommer att driva på utbudet av ekologiska produkter.

En del av offentlig sektors möjligheter att påverka näringslivet är innovationssystemet, som i större utsträckning börjat efterfråga och uppmärksamma hållbarhetsdimensioner när det gäller att stödja företagande. I Skaraborgsregionen finns Green Tech Park; en företagspark som jobbar för näringslivsutveckling med naturen som resurs, finansierad av Västra Götalandsregionen (Green Tech Park, 2013). Dessa initiativ är viktiga, då framförallt *start-up:s* och *egenföretagare* påverkas mycket av finansieringsmöjligheter, varpå

en öppet uttalad önskan om hållbarhetsaspekter blir ett slags styrmedel. På statlig nivå har hållbar tillväxt via myndigheterna tillväxtverket (tillväxtverket, 2014) och VINNOVA (Vinnova, 2014) blivit en viktig motor i utlysning av stöd och medel till näringslivet.

Att ge ekonomiskt stöd till aktörer/initiativ har berörts i beskrivningen av tidigare system. Bland annat inom civilsamhället, där vi beskrev en koppling från offentlig sektor till sociala ekonomins aktörer. Offentlig sektor är också en viktig finansierare av det akademiska systemet.

OFFENTLIG SEKTORS PLATSER I GÖTEBORG

Offentlig sektor finns representerade fysiskt i en stor del av staden. På kartan på sidan 54 syns placering i centrala Göteborg. Här har några exempel valts ut. Återstår gör bland annat skolor och museum. Bibliotek finns beskrivna på sidan 132.

10. OFFENTLIGA FÖRVALTNINGAR

Offentlig sektor finns representerade i form av stadsdelsförvaltningar i alla stadsdelar i Göteborg, samt fackförvaltningar (exempelvis fastighetskontoret och miljöförvaltningen) i olika centrala lägen i staden.

11. STADSHUSET

Göteborgs politiska ledning sitter i det renoverade rådhuset på Gustav Adolfs torg, ett torg som har kommit att bli en symbol för offentlig sektor i Göteborg.

10. VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN (VGR) + LÄNSSTYRELSEN

I Göteborg finns Västragötalandsregionen närvarande i form av miljö- och kultursekretariatet samt regionens hus, samt staten i form av länsstyrelsen.

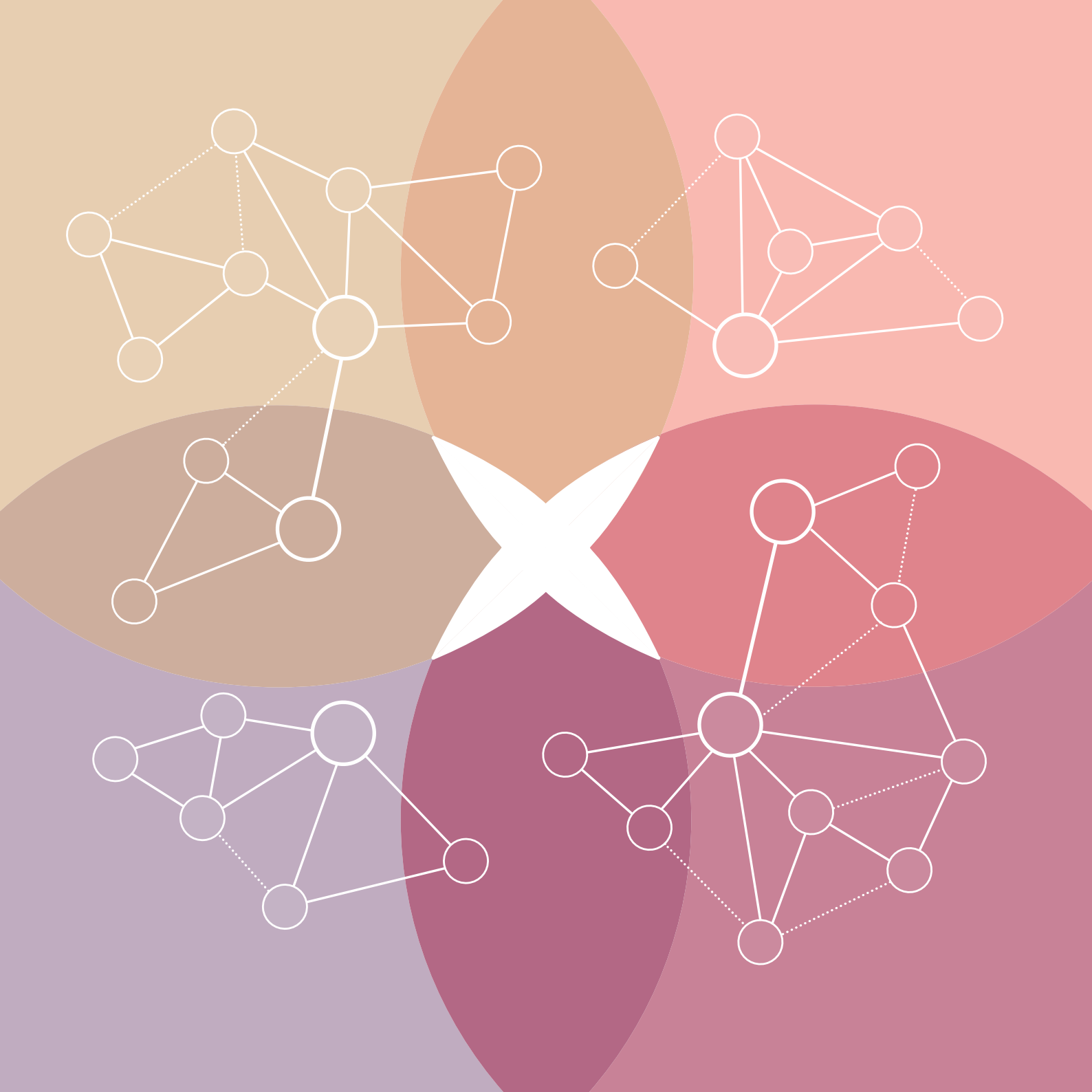
VAD HÄNDER I ÖVERLAPPEN?

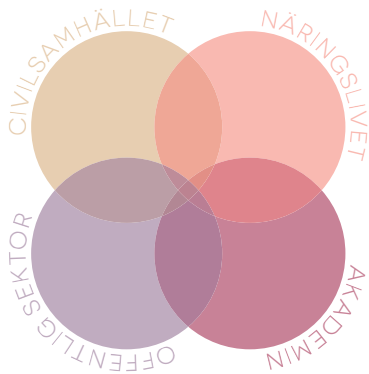
Hittills har vi sett *sociala entreprenörer* som en hållbarhetsaktör i överlappet mellan civilsamhället och näringslivet samt *inkubatorer kopplade till akademin* som en hållbarhetsaktör i glappet mellan näringslivet och akademin; två tämligen nya, men kraftfulla fenomen. Säkerligen finns det fler aktörer som rör sig i korsningen mellan systemen.

Det som blivit synligt under giga-mappingen är de individer som rör sig mellan de olika systemen. De har speciella egenskaper av att känna personer från olika bakgrunder och kontexter som de gärna kopplar ihop och har därigenom skaffat sig stora, breda kontaktnät. De fungerar som länkar mellan olika grupper och på så vis skapas kopplingar mellan systemen. De har fått benämningen *Hub-personer*.

Likt den potential som finns hos *sociala entreprenörer*, *inkubatorer kopplade till akademin* och *hub-personerna* finns mer att hämta i överlappen. Det är här Transition Hub vill befinna sig; i skärningspunkterna mellan de fyra systemen. En tvärspektoriell mötesplats.

Figur 2f: Hub-personer kopplar ihop de fyra systemen genom att röra sig i dess överlapp.

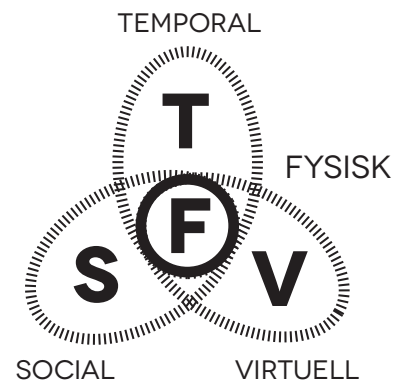

FÖR VEM?

AV VEM?

VILKEN TYP?

ANALYS AV BEFINTLIGA MÖTESPLATSER FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

På vilket sätt möts de kring hållbar utveckling idag?

I detta avsnitt har jag studerat på vilka fysiska platser hållbarhetsaktörerna möts idag. *Quadruple helix* modellen har använts för att besvara frågorna *för vem* är mötesplatsen till för och *av vem* är mötesplatsen möjliggjord samt *teorin kring fyra dimensioner av mötesplatser* för att besvara frågan *vilken typ* av mötesplats är det? Båda teorierna är beskrivna närmare i kapitel ett. Då en unik kombination av svaren på de tre frågorna uppstått har en ny mötes-

platstypologi etablerats. Totalt har tio typologier identifierats; campusmötesplatser, öppna arenor, samverkansplattformar, kontorkollektiv, skapandeplatser, inkluderingsprojekt, allmänbildande möten, reko-café, medborgarplatser och näringslivsutveckling. Utgångspunkten har varit att undersöka om hållbarhetsaktörerna utför de identifierade hållbarhetsaktiviteterna, på gemensamma platser.

IDENTIFIERADE MÖTESPLATSTYPOLOGIER

DÄR AKTÖRERNA MÖTS KRING HÅLLBAR UTVECKLING IDAG

A. CAMPUSMÖTESPLATSER

Ur akademien sprungen fysisk mötesplats för akademi, näringsliv, offentlig sektor och civilsamhället.

Läs mer på sidan 120-121 (Appendix 1)

B. ÖPPNA ARENOR

Öppna arenor är benämningen på en neutral mötesplats som binder ihop alla fyra aktörsgupper.

Läs mer på sidan 122-123 (Appendix 1)

C. SAMVERKANSPLATTFORMAR

En idéburen plattform för att möjliggöra gränsöverskridande projekt mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor.

Läs mer på sidan 124-125 (Appendix 1)

D. KONTORKOLLEKTIV

Arbetsplatser som mötesplatser. Devisen är att alla vinner på att utbyta tankar och idéer med andra i liknande situation.

Läs mer på sidan 126-127 (Appendix 1)

E. SKAPANDEPLATSER

En mötesplats där människor undersöker och skapar tillsammans, ofta med en kulturell koppling

Läs mer på sidan 128 (Appendix 1)

F. CENTER

Mötesplatser som akademien skapat för att vara tillgänglig för alla människor i staden, som en del av den tredje uppgiften; att samverka.

Läs mer på sidan 129 (Appendix 1)

G. ALLMÄNBILDANDE MÖTEN

Mötesplatser som riktar sig till allmänheten, i synnerhet barn och ungdomar, och syftar till att höja kunskapsnivån.

Läs mer på sidan 130 (Appendix 1)

H. REKO-CAFÉ

Att mötas kring mat och dryck är någonting centralt. Ett tydligt hållbarhetsarbete lockar till sig kaffedrickare som värderar hållbarhet.

Läs mer på sidan 131 (Appendix 1)

I. MEDBORGARPLATSER

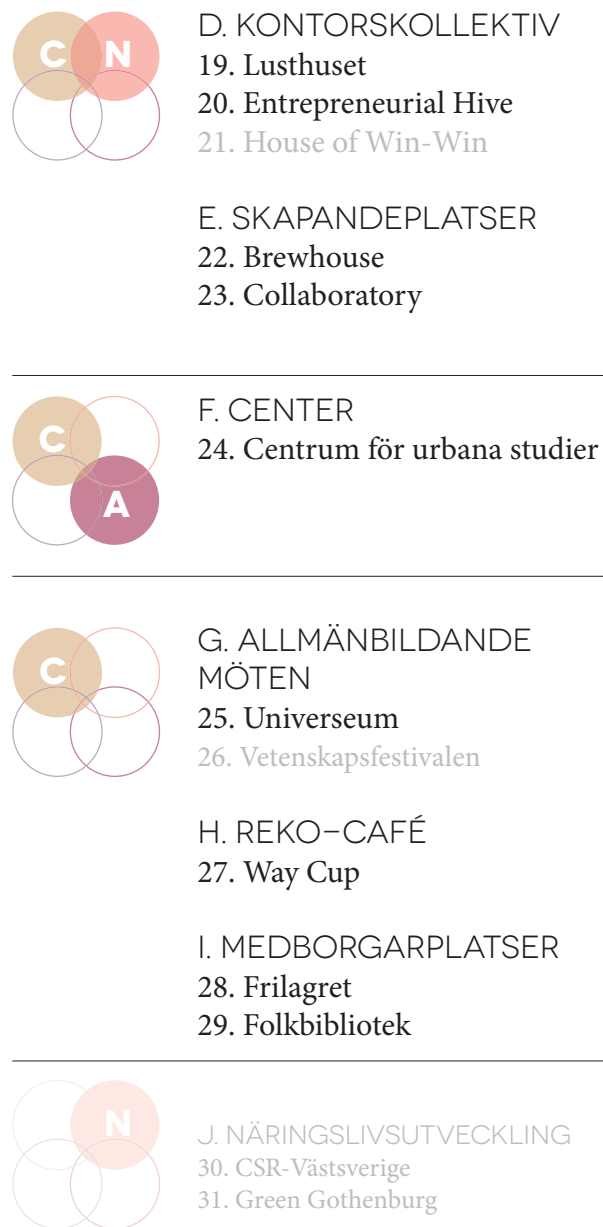
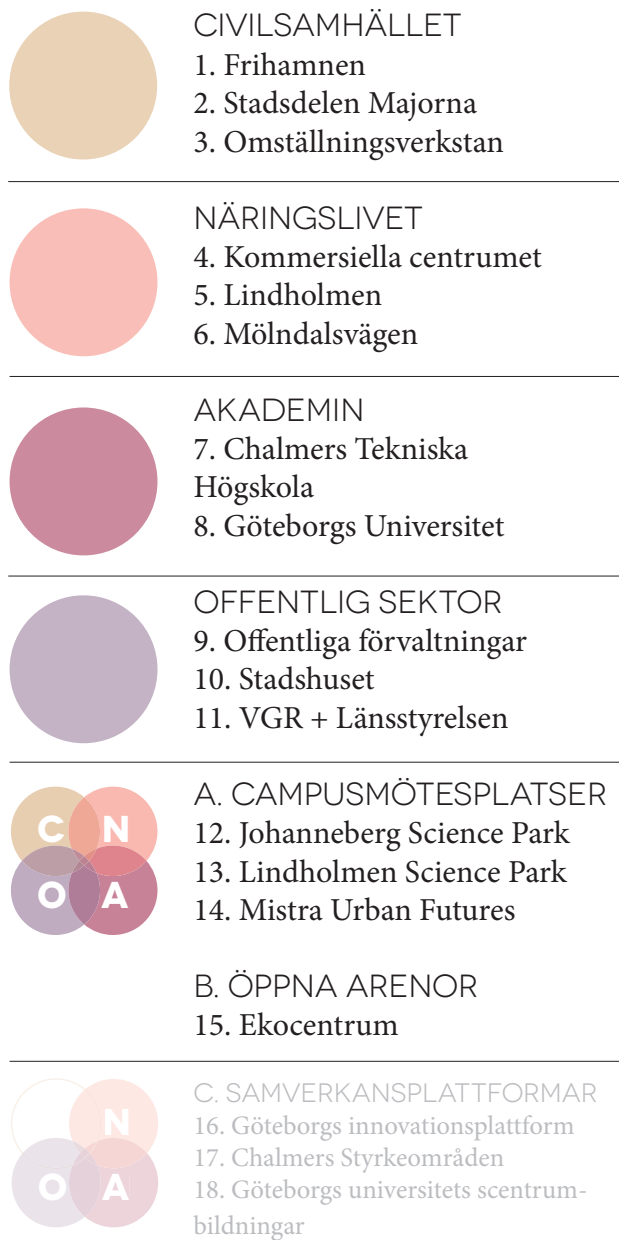
En mötesplats för stadens medborgare som är möjliggjord av offentlig sektor

Läs mer på sidan 132 (Appendix 1)

J. NÄRINGLIVSUTVECKLING.

Temporära mötesplatser för frågor om hållbar utveckling inom näringslivet.

Läs mer på sidan 133 (Appendix 1)

Figur 2g: Kartan visar ett urval av exempel på aktörsplatser och mötesplatstypologier.

SLUTSATSER: MÖTESPLATSANALYS

Studien av de fysiska mötesplatserna gav många viktiga insikter, som sammanfattas nedan. De upptäcker som gjorts finns att ta del av i sin helhet i *appendix ett*. Inledningsvis ska nämnas att några exempel som saknar fysisk dimension valdes att tas med i studien, som kontrast till de fysiska mötesplatserna.

1. EN FYSISK MÖTESPLATS MÖJLIGGÖR KONTAKT MED EN GRUPP SOM ANNARS ÄR SVÅR ATT HITTA.

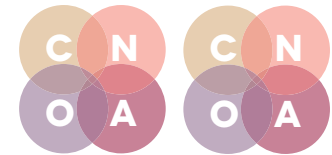
Studien av mötesplatserna har visat att en fysisk mötesplats bidrar till att nå ut till grupper som annars skulle vara svåra att nå. Det bäst illustrerade exemplet på detta är mötesplatstypologin *center*, där exemplet *centrum för urbana studier i Hammarkullen* visar på betydelsen av en fysisk mötesplats för att akademien ska nå ut till civilsamhället och i detta fall; en bredare del av samhället än vad man vanligtvis når ut till. På det etablerade centrat i förorten Hammarkullen bedriver akademien forskning, utbildning och samverkan och får genom den fysiska representationen en naturlig kontakt med de boende i området.

Ett annat exempel är *reko-caféerna*, som med sin närvaro lockar till sig många veganer och vegetarianer och på så sätt blir en knutpunkt för människor med liknande mat-ideal.

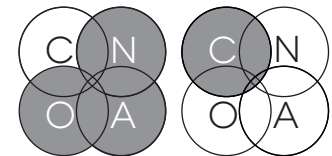
A
CAMPUSMÖ-
TESPLATSER

B
ÖPPNA
ARENOR

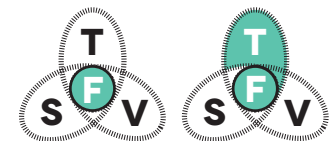
FÖR VEM?

AV VEM?

VILKEN TYP?

Figur 2h: Samanställning av genomförd mötesplatsanalys, som i sin helhet finns att läsa i Appendix 1.

C
SAMVER-
KANSPLATT-
FORMAR

D
KONTORS-
KOLLEKTIV

E
SKAPANDE-
PLATSER

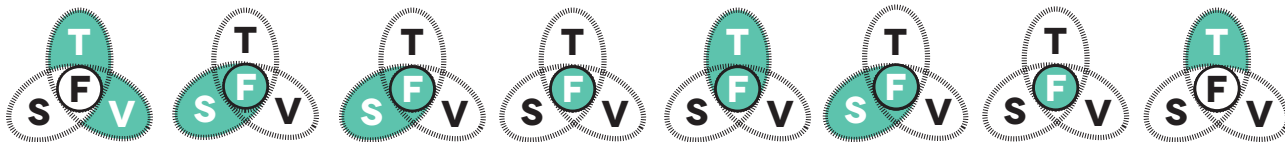
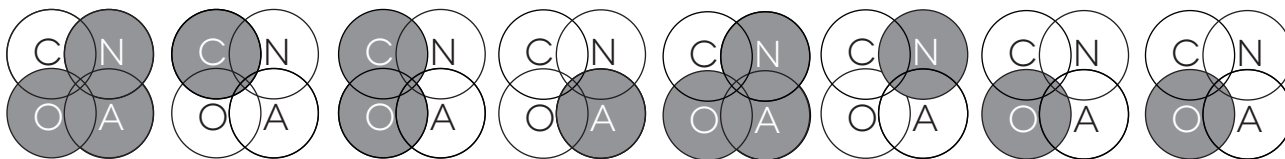
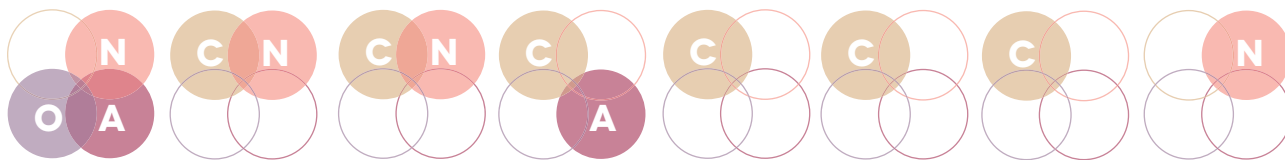
F
CENTER

G
ALLMÄN-
BILDANDE
MÖTEN

H
REKO-
CAFÉ

I
MEDBOR-
GARPLATSER

J
NÄRINGS-
LIVSUTVECK-
LING

2. EN MÖTESPLATS ANVÄNDNING PÅVERKAS AV OM PLATSEN TYDLIGT ÄGS AV EN AKTÖR

En jämförelse mellan *center* och *campusmötesplatser* visar på placeringens betydelse för att uppnå syftet med mötesplatsen. De båda typologierna syftar att nå ut till civilsamhället, men campusmötesplatserna lyckas ej i lika stor utsträckning som centralt göra det. Campusmötesplatserna ligger på platser som tydligt ägs av akademien. För de grupper som inte känner sig hemma i en campusmiljö, utgör placeringen därför ett motstånd för att på ett naturligt sätt delta i mötesplatsen. Centralt är i motsats beläget på en plats där de grupper som vill nås vanligtvis vistas.

Näringslivsutvecklingsplatserna har ingen bestående fysisk plats, men använder fysiska rum i form av konferenslokaler vid dess utveckling. Mötena sker via event och konferenser, vilket är en ”plats” som hör hemma inom näringslivet, varpå chansen för högt deltagande ökar.

3. DEN SOCIALA DIMENSIONEN SKAPAS AV GEMENSAMMA ANGELÄGENHETER OCH FÖRSTÄRKS AV EXKLUSIVITET

Den sociala dimensionen, som ger mötesplatsen en stark samanhållning, tycks skapas utifrån en form av exklusivitet. Detta syns på *skapandeplatserna* och *kontorskollektiven*, där man löser medlemskap för att få delta. Ansträngningen ger

ett engagemang som gör att aktörerna aktivt använder platsen, samt känner ett ansvar för den.

För typologin reko-caféer är det annorlunda. Där kan vem som helst köpa en kaffe och så väl få tillträde. Det som skapar samanhållningen i detta fall är den gemensamma angelägenheten att handla om att konsumera på ett hållbart sätt.

4. OFFENTLIG SEKTOR ÄR EN VIKTIG MÖJLIGGÖRARE, DOCK SÄLLAN DELTAGARE

I serien av mötesplatstypologier syns en tydlig bild över att offentlig sektor som möjliggörare av mötesplatser är vanlig. De platser som finansieras och/eller initieras av sektorn blir nästan alltid långlivade. Det kan dock upplevas som en brist att de själva sällan deltar i mötesplatserna. Delar av offentlig sektor skulle kunna må bra av att öppna upp sig och interagera med andra aktörer kring frågor som rör vissa delar av verksamheten.

5. AKTIVITETER SOM FYLLER ETT BEHOV HOS AKTÖRERNA BIDRAR TILL ATT LOCKA FOLK TILL EN PLATS.

Ekocentrum är ett exempel på *öppna arenor* och lyckas, trots sin halvdana placering och byggnadsutformning locka till sig människor genom aktiviteter. Utbudet är utformat att passa olika aktörers behov. Ett annat exempel är *skapande-*

platser, som har vuxit fram ur ett behov av att ha platser att skapa och experimentera på.

6. EN LÄNK MELLAN ÄGANDESKAP OCH DELAKTIGHET

Ett samband mellan ägandeskap och delaktighet har uppenbarats under studien. Länken illustreras genom att kombinationen mellan frågan för vem och av vem överensstämmer. Detta är uppfyllt i fallen *campusmötesplatser*, *samverkansplattformar*, *kontorskollektiv* och *skapandeplatser*, där de eller delar av dem som möjliggör mötesplatsen också deltar. I de fall korrelation uppstår verkar en större form av ägandeskap upplevas hos den specifika aktörgruppen. Detta kan bero på att om man delvis investerar i någonting, känner man i större grad att detta är ens eget, jämfört med om någon annan äger det.

7. CENTRALA PLATSER

Bland mötesplatstypologierna med tillhörande exempel är de flesta centralt belägna, någonting som syns i figur 2g. Detta kan såklart bero på en begränsning hos intervjupersonernas referensram; att de flesta människor rör sig och i främsta hand tänker på centrala delar av staden. En del av sanningen ligger nog i att många platser faktiskt har en central placering. Offentlig sektor är den aktör som i störst utsträckning finns närvarande i perifera lägen, tack vare stadsdelsförvaltningar och bibliotek. Mötestypologin *Center*

är ett annat bra exempel på spridning av mötesplatser i staden.

8. POTENTIAL FÖR SAMVERKAN

Samverkansplattformar och *campusmötesplatser* är av liknande karaktär gällande *av vem* och *för vem* mötesplatsen är till för. De skiljer sig på så sätt att samverkansplattformarna saknar fysisk manifestation. Här finns en potential för de två typologierna att samverka och lära av varandra. Den temporala och virtuella dimensionen av samverkansplattformen innebär en styrka som i större utsträckning kan utnyttjas hos campusmötesplatserna. I sin tur kan samverkansplattformarna i större grad använda dess fysiska rum.

Bibliotek, som är exempel på *medborgarplatser*, har ofta samverkande verksamheter i anknytning, så som caféer eller mötesrum. Att etablera möjligheter till olika aktiviteter på samma plats, ökar chanserna för att mötesplatsen blir levande.

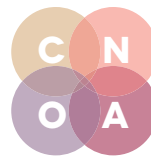
KAPITEL 3: MÖTESGENERERING

3. MÖTESGENERERING

Hur genereras möten som accelererar omställningen till en hållbar framtid?

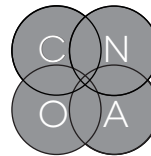
I kapitel ett etablerade vi att framgångsrika mötesplatser handlar om att attrahera rätt användare och generera önskvärda möten. I kapitel två tog vi utgångspunkt i hållbarhetsaktörerna och undersökte deras drivkrafter, förutsättningar och behov. En analys gjordes med fokus på de fysiska platser, på vilka de möts idag. I detta kapitel ska vi nu undersöka hur möten som accelererar omställningen till en hållbar framtid genereras.

Kapitlet är uppbyggt utifrån de etablerade analysmodeller som använts i kapitel två. Inledningsvis definieras därför den önskade typologin för Transition Hub, som syns i figur 3a, och på följande sidor förklaras med utgångspunkt i dessa, *hur* de önskvärda mötena genereras.

FÖR VEM?

Hållbarhetsaktörer och potentiella hållbarhetsaktörer från alla grupper inom Quadruple Helix

AV VEM?

Hållbarhetsaktörer från alla grupper inom Quadruple helix.

VILKEN TYP?

Alla fyra dimensionerna av mötesplatser.

Figur 3a: Quadruple Helix som mötesplatstypologi

Kapitlet undersöker stegvis de tre frågorna; *för vem?*, *av vem?* och *vilken typ?* Det sammantagna svaret kan ses som ett teoretiskt koncept som i nästa kapitel kommer utvecklas fysiskt.

Kapitlets första del söker tydliggöra vad som menas med begreppet *att accelerera omställningen till en hållbar framtid* och tar utgångspunkt i *för vem* mötesplatsen är till för. Genomlysningen av aktörerna i föregående kapitel gav viktig insikt kring drivkrafter, förutsättningar och behov. Allting gjordes med ett filter som endast släppte igenom det som hade en relevans ur ett hållbarhetsperspektiv. Därför lyftes den ideella föreningen ”omställning Göteborg” fram som ett initiativ taget från civilsamhället, medan Göteborg Big Group, som är ett lokalt storband, inte nämndes, då bandet i detta sammanhang inte var intressant. Man skulle kunna använda andra filter, så som Kultur. Ur detta perspektiv hade Göteborg Big Group haft större chans att lyftas upp som ett exempel.

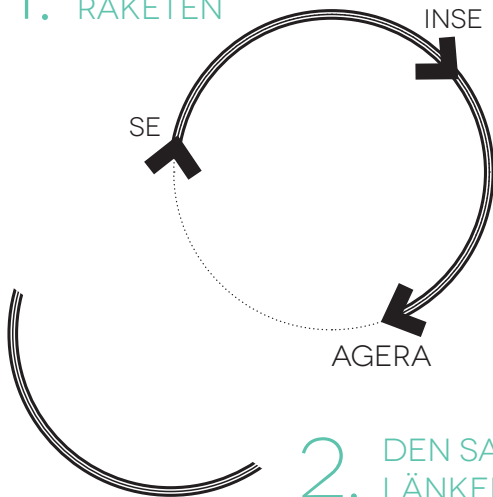
Att attrahera aktörer till Transition Hub handlar om att skapa bättre förutsättningar för hållbarhetsaktörerna att arbeta med hållbar utveckling, men också genom att uppmuntra aktörsgupper inom quadruple helix som inte engagerar sig för hållbar utveckling i dagsläget. I Transition Hub finns därför två olika sätt att generera önskvärda möten; för dem som redan arbetar för hållbar utveckling och för dem som har potential att göra det i framtiden, de sistnämnda benämns

potentiella hållbarhetsaktörer.

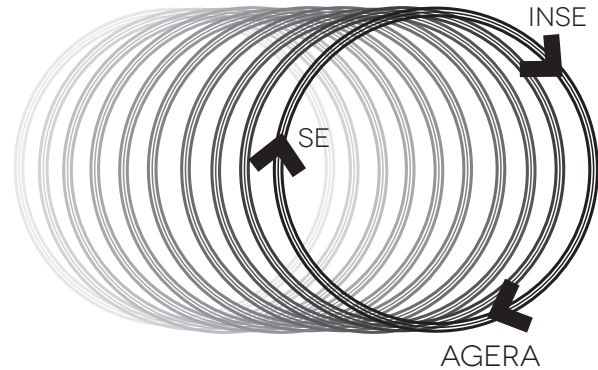
Nästa del av kapitlet berör det organisatoriska perspektivet; *av vem* möjliggörs mötesplatsen. Detta kan också betraktas som en fråga om *hur*, fast i en annan dimension. Om man säkerställt att Transition Hub i sig genererar möten som accelererar omställningen, handlar *hur* i detta fall om att möjliggöra fortlevnaden av densamma.

Den sista delen berör Transition Hub utifrån teorin om fyra dimensioner av mötesplatser, vilket belyser kompletterande aspekter kring *hur* möten genereras, där mitt svar blir; genom aktiviteter, sociala medier och gemensamma angelägenheter. Jag har i detta examensarbete undersökt hur en fysisk mötesplats kan spela en viktig roll i omställningen till ett hållbart samhälle, och i detta kapitel, *hur* denna kan förstärkas av de tre andra dimensionerna. Som det kommer visa sig är dimensionerna avgörande för att kunna bygga en framgångsrik, fysisk mötesplats som accelererar omställningen till en hållbar framtid.

1. TRE STEGS- RAKETEN

2. DEN SAKNADE LÄNKEN

3. ACCELERATION AV OMSTÄLLNING TILL EN HÅLLBAR FRAMTID

VAD MENAS MED ATT ACCELERERA OMSTÄLLNINGEN TILL EN HÅLLBAR FRAMTID?

Som berörts ovan finns det två användargrupper i Transition Hub; hållbarhetsaktörer och potentiella hållbarhetsaktörer. Vi önskar att dessa ska utöva aktörskap i Transition Hub på ett sådant sätt att ett acceleration av omställning till en hållbar framtid sker. Vad betyder då detta? Acceleration handlar om att få hjulen att snurra fortare, snöbollen att ta fart. Det handlar om att stegvis öka takten, i vilken vi ställer om till en hållbar framtid. Detta innebär bland annat att nå en nivå av agerande, då det är en viktig aspekt i att ställa om. Som mänsklighet har vi gått från

att ana till att på ett teoretisk plan mycket väl förstå de stora samhällsutmaningar vi står inför. Det generella läget är att förändringen sker långsamt, och som en del i detta ligger att vi inte förstår att vårt handlande i sig är en del av det ohållbara; att vi redan befinner oss i en accelererande spiral av ohållbar utveckling. I detta perspektiv kan man se begreppet *accelerera omställningen*, till att initialt innebära att bromsa den ohållbara utvecklingen. Problemet är att vi inte fullt ut vet vilket det ”rätta” sättet att handla på är. Givet den komplexitet vi upptäckt i det rådande systemet för hållbar utveckling i kapitel två, där de fyra subsystemen samexisterar, bygger lösningen på att det kanske är naturligt att vi inte känner till det korrekta agerandet. Iallafall inte i dagsläget.

Figur 3b: Definition av accelerationen i Transition Hub

1. TRESTEGSRAKETEN

Den första delen av accelerationen handlar om att gå från att se till att inse till att agera. Jag har valt att benämna den för trestegsraket. Det handlar om att få dem som inte ser att *se*. Med det menas att väcka nyfikenhet. Det handlar också om att få de som ser att *inse*, genom att skaffa sig en djupare förståelse av situationen. Detta sker genom lärande och testande av tankar. Det sista steget handlar om att gå från att inse till att *agera*, att faktiskt göra någonting. Antingen genom att arbeta för hållbarhet, eller att i sig själv agera hållbart.

För att måla upp en generell bild vill jag påstå att det är denna acceleration som sker idag genom trestegsraket applicerad i en av de fyra helixarna: En person kommer i kontakt med ett av de fyra subsystemen; blir nyfiken på hållbar utveckling, får lära sig mer om det för att slutligen agera hållbart inom ramen för det systemet. Denna resa får ses som en vinst i sig, givet påståendet att handling måste uppnås.

Tänk om resan kunde ske i en miljö som erbjöd fler handlingsalternativ? För om resan är gjord i en alltför isolerad miljö blir det svårt att agera på ett annat sätt, då övertygelsen om att agerandet är rätt vuxit sig stark. Då handlingarna har blivit uppmuntrade av andra som verkar inom samma system, har de utvecklats till sanningar. För att öka chanserna för att ett hållbart handlande (vad nu det är) sker bör trestegsraket präglas av en

medvetenhet kring omvärlden som tar många perspektiv i beaktning. Detta kan ske genom interaktion mellan människor som bär på olika världsuppfattningar.

2. DEN SAKNADE LÄNKEN

Givet att vi inte vet vilket agerande som är rätt, behövs ett förhållningssätt etableras, där agerandet kontinuerligt omprövas. Den andra delen av accelerationen handlar därför om att gå från att agera till att se på nytt. Jag kallar detta steg för den saknade länken.

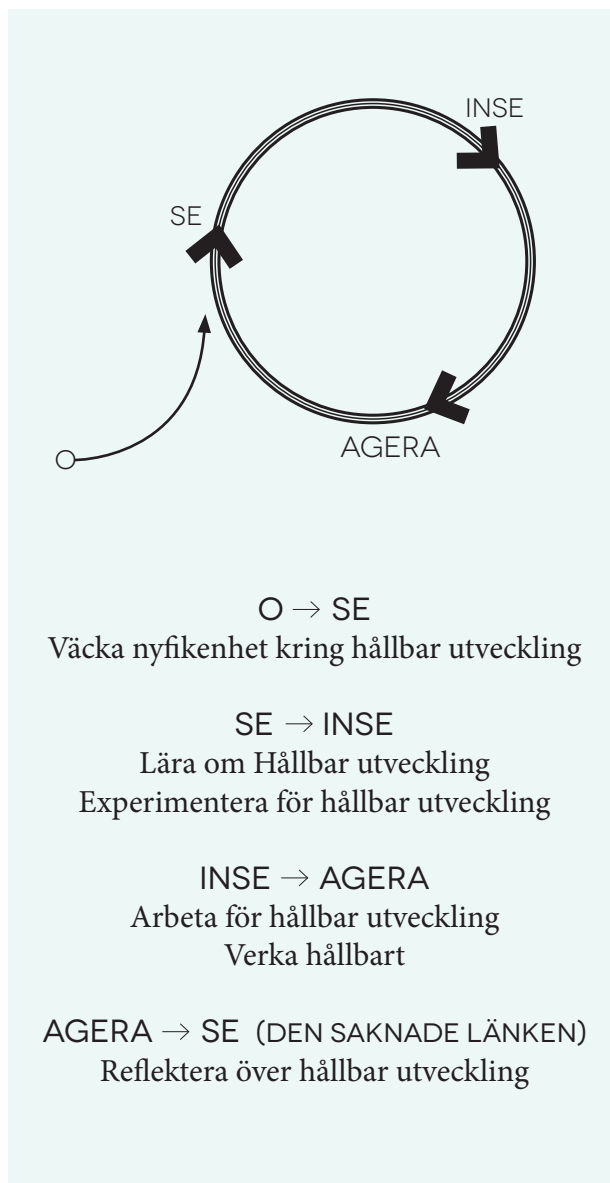
Att ändra sin egen sanning är svårt. För det krävs reflektion. Att man samtalar och ifrågasätter både sig själv och andra; etiskt, kritiskt och kreativt. Det kan behövas ett erkännande; någon eller något som säger att det är meningen att vi ska agera på ett sådant sätt; ett system som stödjer det självorganiserande. För lösningen har vi tillsammans inom oss.

Vi står inför stora samhällsförändringar som kommer innebära nya sätt att leva och handla på; vare sig vi vill eller inte. Att etablera nyfiket förhållningssätt till sig själv och världen kan då bli nyckeln. Den saknade länken blir på det sättet nyckeln i omställningen till en hållbar framtid.

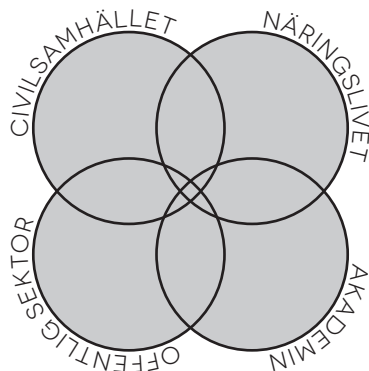
3. ACCELERATION AV OMSTÄLLNING TILL EN HÅLLBAR FRAMTID

Den sista delen; att uppnå acceleration av omställning till en hållbar framtid, är själva syftet med examensarbetet. Vi har nu etablerat två delar som tillsammans lägger grunden för den acceleration som ska äga rum i Transition Hub. Förutsättningen är en plats där människor med olika sanningar interagerar. Den möjliggör samansättningen av de två delarna, *trestegsraketen* och *den saknade länken*, till en loop där man regelbundet utvecklar sin nivå av kunskap och medvetandegör sitt handlande, med ett stadigt inflöde av nya människor som berikar, samt blir en del av denna process.

Accelerationen uppstår då insikten vid varje cykel växer, så att då man har gått från att se till att inse, från att inse till att agera och från att agera att se på nytt, har kommit ett steg längre än förut. Ökningen mäts på kollektiv nivå och byggs på att vi tillsammans vet mer än varje individ för sig. Detta skapar den acceleration som kan hjälpa oss att ställa om till ett hållbart samhälle.

Figur 3c: Accelerationen i Transition Hub bygger på en cirkulär, kollektiv utveckling.

HUR ORGANISERAS OCH FINANSIERAS TRANSITION HUB?

Ett gemensamt ägandeskap av Transition Hub är viktigt. Ett samband mellan rollerna möjliggörare och användare blev synligt i mötesplatsanalysen i föregående kapitel. Transition Hub är därför uppbyggt på *medlemskapsprincipen*, där man kan vara medlem som enskild person och/eller organisation. Båda medlemskapsformerna berättigar till rösträtt på medlemsmöten, där beslut för Transition Hubs framtid tas. Via en representativ styrelse är alla aktörsgrupper delägare. Medlemsformerna är uppbyggda för att matcha förutsättningarna och behovet hos respektive medlemsgrupp. Om Transition Hub

planeras på rätt sätt kan finansiering och deltagande ur företagens synpunkt ses som ett lokalt CSR-arbete. Ur akademiens synpunkt; ett konkret sätt att arbeta med nyttiggörande och ur offentlig sektors synpunkt; att agera hållbar beställare.

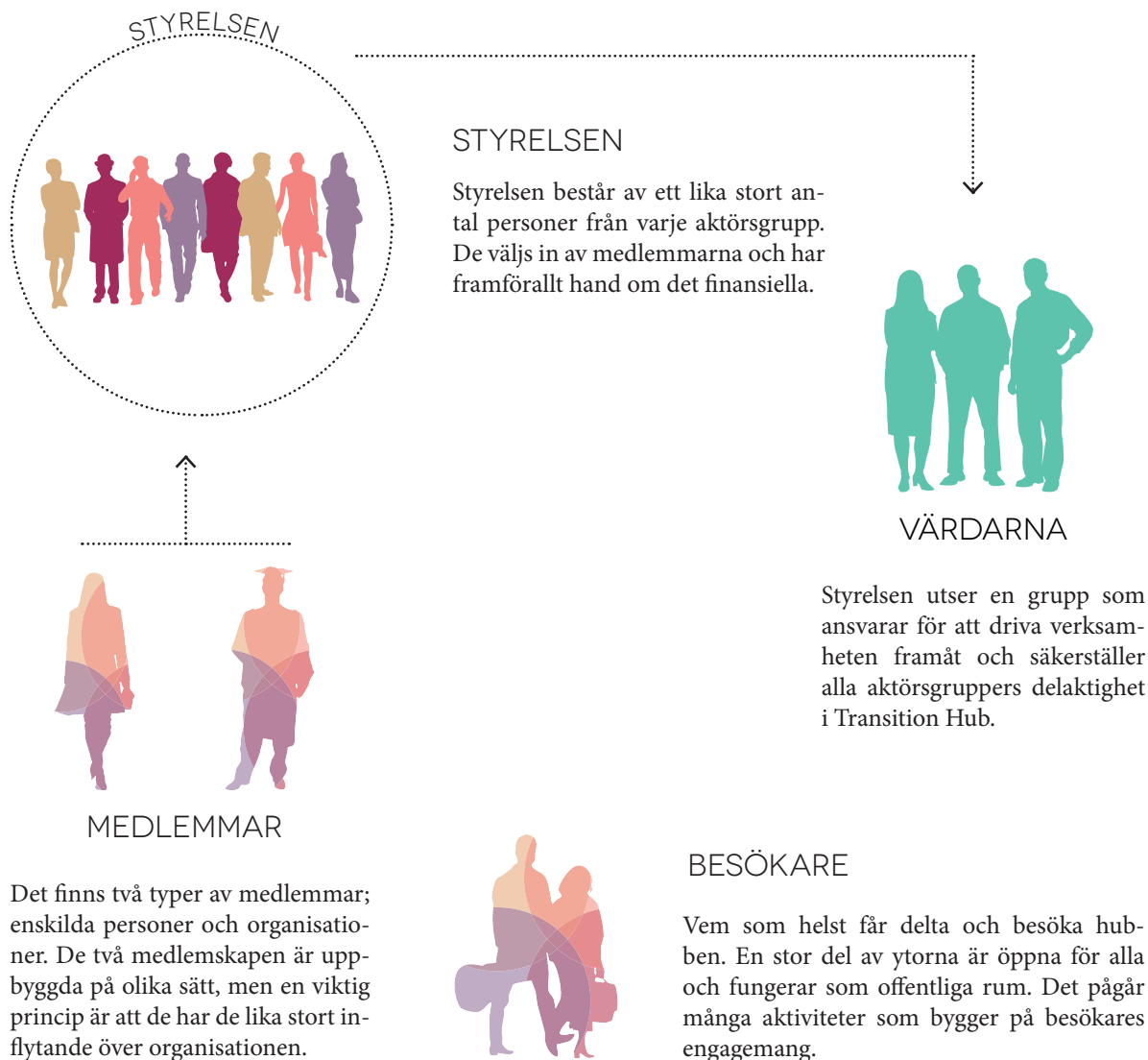
Att introducera medlemskapsnivån är ett viktigt grepp i att åstadkomma en social angelägenhet. Att bli medlem innebär ett medvetet beslut, som med grund i mötesplatsanalysen i föregående kapitel visar på goda förutsättningar för ett starkt engagemang för Transition Hub. Mötesplatsen kommer dock att vara öppen för alla personer,

oavsett om man är medlem eller inte. I bilden till höger beskrivs detta under namnet *besökare*. I mångt och mycket är detta potentiella hållbarhetsaktörer.

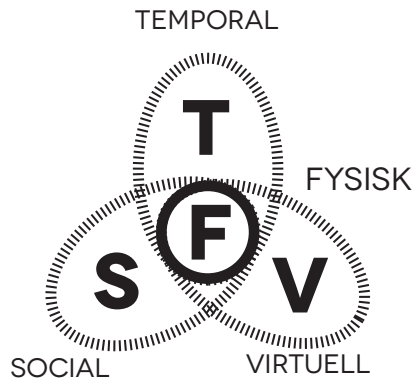
Besökarna är därför jätteviktiga för att få ett konstant inflöde av potentiellt nya medlemmar, men också för att skapa en levande mötesplats, en bredd av perspektiv och deltagare till aktiviteterna som pågår i Transition Hub.

För att möjliggöra en spännande verksamhet, som också kan utvecklas utefter medlemmarnas idéer och önskemål, finns *vårdarna* som stöd. De arbetar operativt med att se till att verksamheten fungerar och har en speciellt viktig roll att säkerställa alla aktörsgruppers intressen och delaktighet.

Styrelsen har ett ansvar för den övergripande ekonomiska situationen. De fungerar även som ett strategiskt stöd till *vårdarna*. Styrelsen är sammansatt av personer som representerar de olika aktörsgrupperna. Fördelningen mellan helixarna är jämn, och personerna ska i övrigt representera Transition Hubs medlemmar och besökare. De väljs demokratiskt av medlemmarna vid exempelvis ett årsmöte. Med det högre syfte Transition Hub har behövs en organisationsform som stödjer detta, exempelvis stiftelse, ideell förening eller ekonomisk förening.

Figur 3d: Organiseringen av Transition Hub.

HUR MÖTEN SOM INNEFATTAR DE FYRA DIMENSIONER AV MÖTESPLATSER GENERERAS

De temporal, virtuella och sociala dimensionerna av Transition Hub som mötesplats kommer i denna del att föreslås. För de temporal och virtuella dimensionerna presenteras nyckelaktiviteter och funktioner. Dessa perspektiv blir viktiga att beakta i den fysiska konceptutvecklingen. Dimensionen kring det sociala fyller för Transition Hub en speciellt viktig funktion. Det är på ett sätt det viktigaste svaret på frågan *hur* möten som accelererar omställningen genereras.

AKTIVITETSAPP

Aktiviteter, pågående projekt och information om hållbarhet och Transition Hub finns att tillgå i Aktivitetsappen som fungerar som den virtuella motorn i Transition Hub. Alla medlemmar som arrangerar en aktivitet lägger in den i appen och möjliggör därigenom för andra medlemmar eller besökare att delta.

SOCIALA MEDIER

Transition Hub har en stark digital profil, med etablerade hashtaggs. På så sätt kan debatten leva vidare utanför det fysiska mötet, och även locka nya användargrupper till att besöka.

#TransitionHub @TransitionHubgbg

Figur 3e: Virtuella och temporal dimensioner i Transition Hub

TEMATERMINER

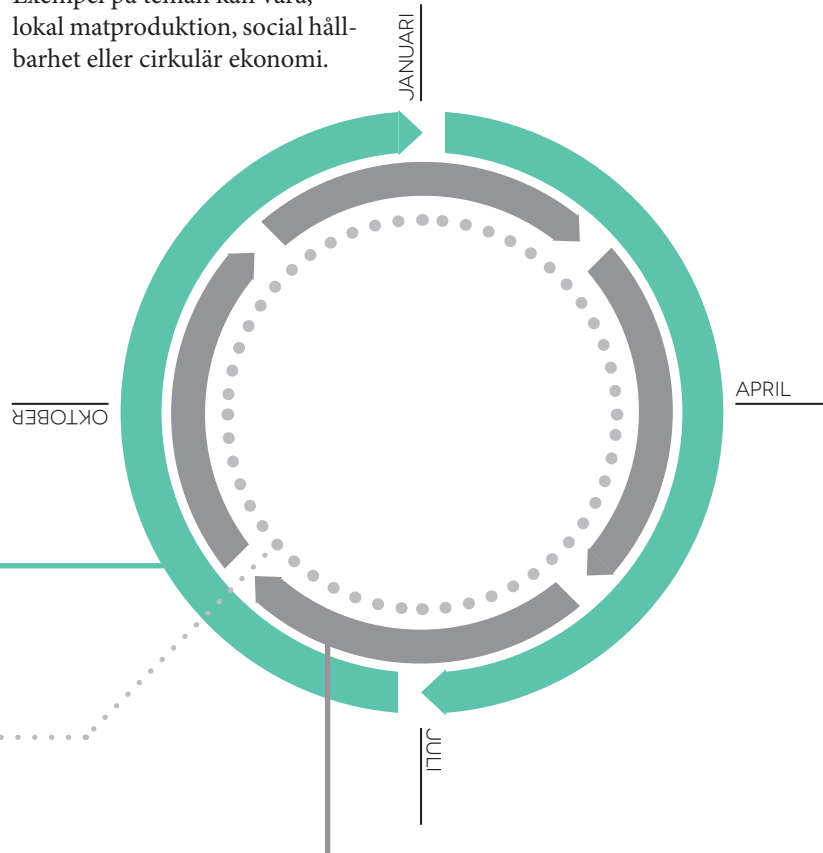
Hållbarhet är ett brett ämne, och i Transition Hub ska alla perspektiv få utrymme. Det finns dock en poäng att kunna fördjupa sig i specifika hållbarhetsteman, och genom detta locka till sig experter inom just detta område. En projektgrupp med medlemmar som har koppling till det valda temat sätts ihop inför varje termin och arbetar med att lyfta upp och möjliggöra relevanta aktiviteter.

VECKOMÄSSA

Likt den återkommande gudstjänsten i kyrkan finns en återkommande veckomässa i Transition Hub, där man på ett ritualmässigt vis reflekterar över hållbar utveckling. Även inslag där medlemmar får berätta vad de håller på med för stunden, är en stående punkt på agendan

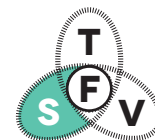
Exempel på teman kan vara; lokal matproduktion, social hållbarhet eller cirkulär ekonomi.

HÅLLBARHETS-LABBET

Hållbarhetslabbet är ett arbetssätt där tvärasektoriellt ihopsatta grupper tillsammans löser hållbarhetsutmaningar, som någon av aktörsgруппerna står inför. Aktörerna får själva definiera de utmaningar som de vill ha hjälp med att lösa. Detta är en del av finansieringsmodellen.

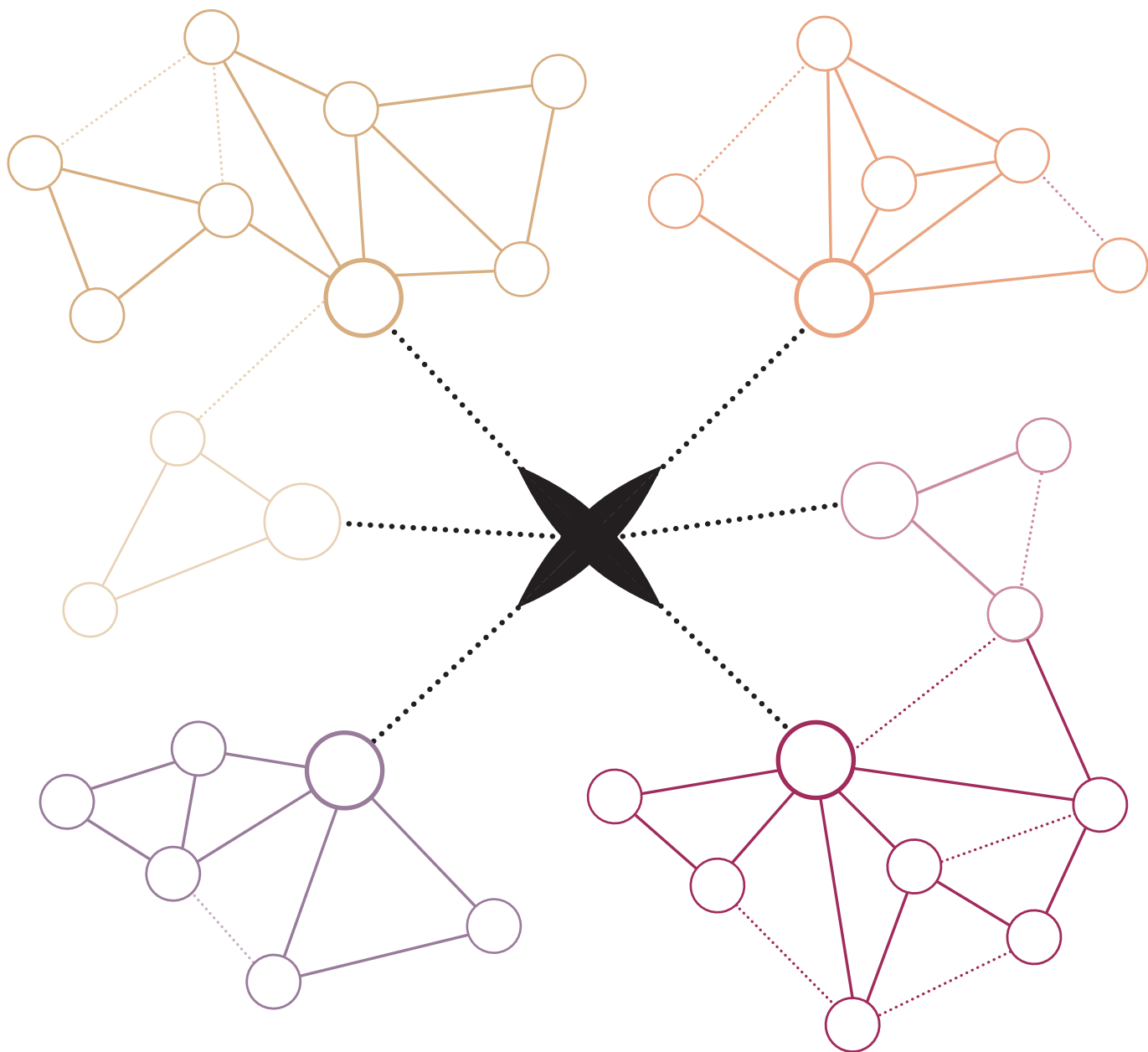
SMALL WORLD NETWORK

Göteborgs hållbarhetsscen kan beskrivas som lokala kluster med få kopplingar sinsemellan. Det blev synligt under analysen i kapitel två, att platserna vart respektive aktörsgrupp verkar skiljer sig, både i sitt uttryck och sin geografiska placering i staden.

Genom att introducera Transition Hub kopplas dessa initiativ ihop till ett nätverk genom att svaga länkar bildas, enligt Granovetter's teorier beskrivna i kapitel ett. Med målet att accelerera omställningen till ett hållbart samhälle, är sociala nätverk en viktig aspekt. Som vidare berörs i kapitel ett, är ett socialt nätverk av den typ som bildas genom att introducera en central hub, ett så kallat *small world network*, viktigt ur ett regionsperspektiv. Likt den densitet av arbetskraft, finansärer, och kunskap som bildats i Silicon Valley kring halvledare kan motsvarande kluster kring hållbar utveckling växa fram i Göteborgsregionen.

Viktigt att påpeka är att de redan aktiva verksamheterna i fortsättningen kommer att finnas på det sätt de finns idag. Det handlar alltså inte om att aktörer fysiskt ska flytta in i Transition Hub, även om det kan finnas möjlighet. Transition Hub kopplar ihop redan aktiva hållbarhetsaktörer och skapar därigenom länkar mellan befintliga hållbarhetsnätverk. Med andra ord blir Transition Hub, enligt teorin om *fyra dimensioner av mötesplatser* en social mötesplats, där aktörerna, oberoende av tid och rum, delar en gemensam angelägenhet; anknytningen till, deltagandet i och tron på Transition Hub.

Hur de önskvärda mötena genereras har genom introduktionen av den sociala dimensionen ett abstrakt, men avgörande svar; genom Transition Hub som koncept.

Figur 3f: Introduktionen av Transition Hub, som både fysisk mötesplats och koncept, skapar (svaga) länkar mellan redan befintliga hållbarhetsnätverk.

KAPITEL 4: KONCEPT

4. KONCEPT

Hur ser konceptet ut för en fysisk mötesplats av tvärsektoriell karaktär ut, som uppfyller syftet att accelererar omställning till en hållbar framtid?

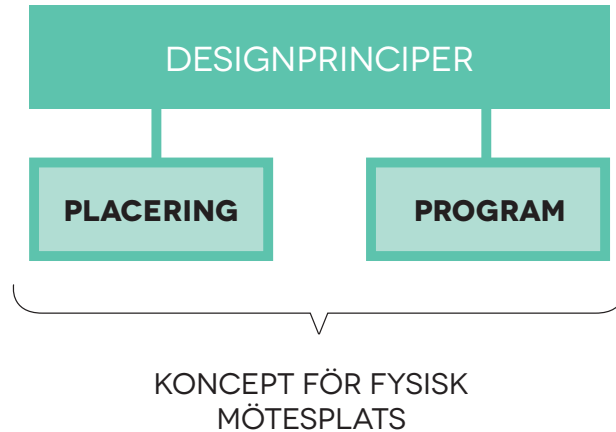
I denna del av examensarbetet sker den fysiska konceptutvecklingen, där grunden för Transition Hub som fysisk byggnad läggs. Som blivit tydligt genom analysen, handlar framgångsrika fysiska mötesplatser om organisationen av densamma. Det fysiska konceptet är därför utvecklat med grund i föregående kapitel, där organisation, finansiering och aktiviteter för Transition Hub togs fram, samt med lärdommar från kapitel två som undersökte hållbarhetsaktörerna samt mötesplatser vilka de möts på i dagsläget.

De vunna insikterna är kondenserade i designprinciper för Transition Hub. De sätter, på en övergripande nivå ramarna för hur Transition Hub som byggnad ska fungera, vad designen ska stödja. Dessa bryts sedan ner till motsvarande

principer för *placering* och *program* för byggnaden. Hur relationen mellan *designprinciper*, *placering* och *program* förhåller sig beskrivs i figur 4a.

Placeringsperspektivet handlar om var i Staden Transition Hub bör ligga för att uppnå de önskade designkriterierna. Här kommer jag att resonera kring placering i staden, utifrån min tidigare kunskap och de insikter jag fått från mötesplatsanalysen i kapitel två. Jag kommer inte att välja en plats att placera byggnaden på, utan introducerar ett resonemang med fyra placeringsprinciper som är vägledande vid ett framtida sådant beslut.

Programperspektivet handlar om vilka funktio-

Figur 4a: Designprinciperna beskriver målet för designen som placering och program bidrar till att uppnå.

ner Transition Hub bör innehålla för att uppfylla designkriterierna och andra övergripande mål uppsatta för Transition Hub. Här kommer jag att presentera åtta rumstypologier, som utgör de minsta beståndsdelarna av byggnaden. Jag kommer att beskriva hur de förhåller sig till varandra och vilka principer de bygger på för att utgöra sin del av helheten. I denna del av kapitlet utvecklar jag också ett designverktyg i form av en tvådimensionell matris, för att beskriva de olika rummens karaktär.

Genom kapitlet har jag använt mig av skiss som verktyg för att visualisera detaljer och principer i gestaltningen. Dessa skisser ska ses som beskrivningar av bärande idéer och inte färdiga förslag på hur byggnaden kommer att se ut. Det är en

uppgift för framtiden som kräver helt andra förutsättningar.

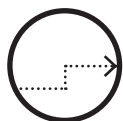
Avslutningsvis sammanfattas hur Transition Hub som system bidrar till att uppnå det satta målet; att accelerera omställningen till en hållbar framtid, genom att aktörer från de fyra olika helixarna i Quadruple helix modellen möts.

DESIGNPRINCIPER

ETT HÅLLBART EXEMPEL

Transition Hub ska vara ett levande exempel på hållbart byggande, vilket inkluderar smarta energikoncept, hållbara materialval samt en genomtänkt design av hela byggnadens livscykel.

LÅGA TRÖSKLAR

Det är viktigt att locka besökare, som tar del av och berikar verksamheten med nya perspektiv. Besökarna är potentiella hållbarhetsaktörer och kommer att utgöra ett naturligt inflöde av nya medlemmar. Det är därför viktigt att trösklarna är låga och byggnaden upplevs välkomnande. Detta innebär att man inte måste ha någon särskild anledning att besöka byggnaden, eller att aktiviteterna som erbjuds i anslutning till byggnadens entré är neutrala, dvs inbjudande och tillåtna för vem som helst.

UPPFYLLA BEHOV HOS HÅLLBARHETS AKTÖRERNA

För att mötesplatsen ska bli levande, måste det finnas anledningar för människor att komma till byggnaden. Transition Hub ska därför fylla de behov som finns hos hållbarhetsaktörerna, som i bästa fall blir medlemmar i organisationen.

ÖKA CHANSERNA ATT SPONTANA MÖTEN UPPSTÅR

Konceptet är uppbyggt på att olika aktörer (hållbarhetsaktörer och potentiella hållbarhetsaktörer) har olika anledningar att besöka Transition Hub och i dessa anledningar korsas vägarna. Byggnaden måste vara utformad för att öka chanserna att spontana möten sker, då de olika aktörerna är på plats.

STÖDJA POSITIV FRIKTION

Det är en nyckel att beakta den splittring som finns bland de fyra subsystemens olika vägar till hållbar utveckling. Det kan betyda att ta del av och beskåda en annan grupps aktiviteter, att bli provocerad och utmanad på ett sätt som leder till en positiv utveckling i ens egen uppfattningsvärld. En grundbult är att alla sanningar måste få finnas parallellt. Detta kallar jag att stödja positiv friktion.

LEVANDE VID OLIKA TIDER AV DYGNET

De olika aktörsgруппerna har olika tider för sina respektive aktiviteter, vilket kräver att byggnaden kan fungera under olika tider på dygnet; chansen ökar då också att nå ut till fler. En levande byggnad kan tillföra kvaliteter i staden, bland annat genom att skapa trygghet nattetid. Nyttjandegraden ökar också då funktionerna kan användas på olika sätt, olika tider på dygnet. Det finns en fin symbolik i att låta byggnaden vara tillgänglig så lång del av dygnet som möjligt; omställningen till en hållbar framtid aldrig tar paus.

VIRTUELLA DIMENSIONEN PÅ RIKTIGT

Den virtuella dimensionen är viktig då den möjliggör möten bortom tid och rum. Det stärker också Transition Hub som social företeelse och kan fungera som tröskelsänkande. Den virtuella dimensionen ska därför även ta plats fysiskt.

UPPMUNTRA MEDSKAPANDE

En plats som man kan vara med och forma känner man i större grad ägandeskap över. Det stödjer också tanken om ett självorganiserade system. Att skapa tillsammans leder till interaktion och ett gemensamt ägandeskap förstärker den sociala dimensionen av Transition Hub.

LÄRA OCH REFLEKTERA ÖVER HÅLLBAR UTVECKLING

I Transition Hub ska man lära sig om hållbar utveckling; både om man väljer att göra det aktivt eller om det sker passivt. Byggnaden ska också uppmuntra till reflektion och djupare insikt.

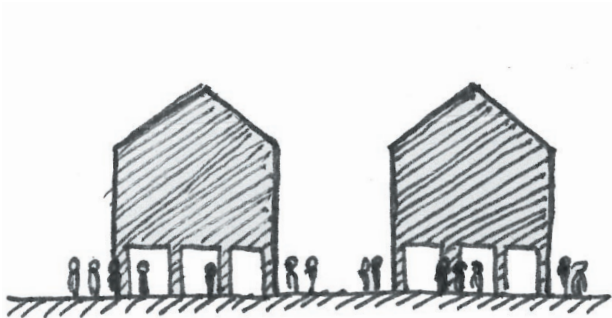
PLACERING

Kriterierna för att hitta en bra plats för Transition Hub är beskrivna i bilden till höger; korsningar i vardagen, synlighet i staden, gemensamt ägda platser och kollektivtrafiknära. För att konkretisera dess innebörd kommer jag att använda mig av olika exempel på platser i Göteborg.

Det första exemplet är *Korsvägen*; en knutpunkt i kollektivtrafiken som avslutar evenemangsstråket med Liseberg och Svenska mässan i direkt närhet. Här är kriterium nummer fyra; kollektivtrafiknära, uppfyllt. Kriteriet om synlighet i staden kan också anses ha möjlighet att bli uppfyllt här, då bebyggelsen runt Korsvägen består av stora solitärer och nya byggnader därför ges utrymme att beskådas på avstånd. Också kriterium nummer ett; platsneutralitet, får anses vara tämligen uppfyllt; även om platsen är färgad av evenemangsstråket och dess kommers, har den också drag från närliggande bostadsområden, campus näckrosen, världskulturmuseet och små verksamheter i gatuplan. Platsen får anses tämligen neutral utifrån aktörsgruppsperspektiv. Det som Korsvägen inte har placeringsmässigt är kriterium två inte är uppfyllt; på platsen finns inte naturliga korsningar i vardagen (även om platsen heter korsvägen). Kollektivtrafikresenärer som gör byten på Korsvägen blir fast på den triangulära plätten, kantad av trafik i olika former, och rör sig i bästa fall in till presbyrån belä-

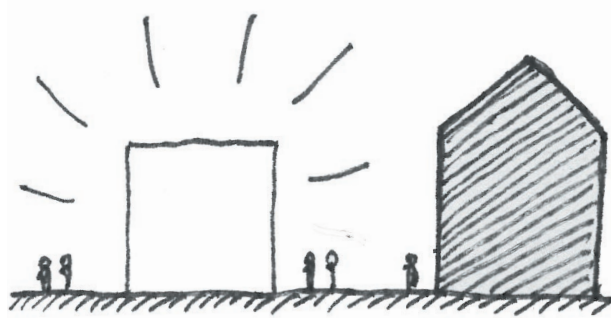
gen på densamma. Utformningen av korsvägen gör att det inte är en plats man hänger kvar vid. Det är en plats man ibland måste passera för att ta sig till ett slutmål. Runt korsvägen bildas därför inget levande stadsliv. De fristående byggnaderna i den omedelbara närheten och längst evanemangsstråket lockar besökare enbart vid specifika event (hockeymatch, biobesök, mässbesök eller besök på Liseberg), och dessutom en ganska homogen grupp av människor; vilket gör att folkmyllret uppstår endast i samband med dessa.

Låt mig ta ett annat exempel; *Brunnsparken* i centrala Göteborg som är den största kollektivtrafikknutpunkten i staden. Tack vare att alla spårvagnar mer eller mindre passerar igenom lockar Brunnsparken tills sig människor både från centrala och perifera delar av Göteborg. Vid de flesta tider på dygnet finns något form av stadsliv; det är alltid någon som vistas i Brunnsparken. Ur gemensamhetsynpunkt kan man säga att platsen ägs av alla, och ingen. Dock finns det en dominans av näringslivet i form av handel och kontorsytor. Även offentlig sektor i Göteborg har sitt högkvarter här. Kriteriet som blir svårast att uppfylla i Brunnsparken är Synlighet i staden. De flesta ytor i Brunnsparken är redan bebyggda, om man inte tänker sig en flytande skapelse. Det finns i och för sig en tomt

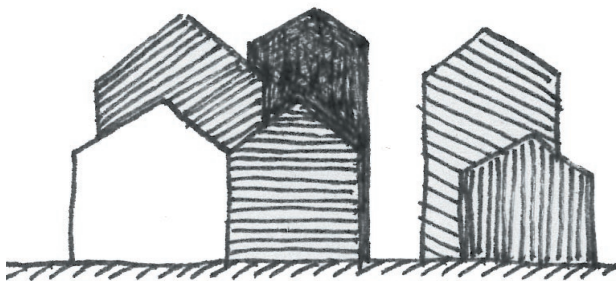
1. KORSNINGAR I VARDAGEN

Transition Hub är en del av vardagen och ska därför vara belägen på en plats där alla aktörsgrupper naturligt vistas och ett vitalt stadsliv äger rum.

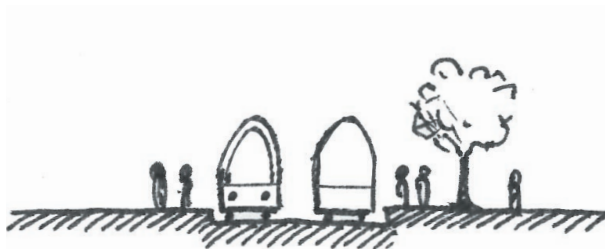
2. SYNLIGHET I STADEN

Transition Hub manifesterar arbetet med en av vår tids viktigaste frågor. Byggnaden ska därför få ta plats i staden. Kriteriet kan ta olika uttryck i olika kontexter

3. GEMENSAMT ÄGDA PLATSER

Platser som har ett alltför tydligt ägandeskap av en enskild grupp tenderar att verka som en barriär för de som inte identifierar sig med aktörsgruppen. Placeringen bör bjuda in alla aktörsgrupper.

4. KOLLEKTIVTRAFIKNÄRA

Att ta sig till Transition Hub ska vara möjligt genom för alla tillgängliga och hållbara transportmedel.

Figur 4b: Platskriterier för Transition Hub.

mitt i brunnsparken, där det för några år sedan brann. Att klämma in Transition Hub mellan den bebyggelse som finns kvar kan förringa dess betydelse. Om man dock, med hjälp av gestaltning, lyckas skapa någonting som får ta plats i mellanrummet, kan det bli en lyckad placering då de övriga kriterierna för platsen är uppfyllda.

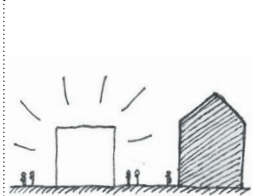
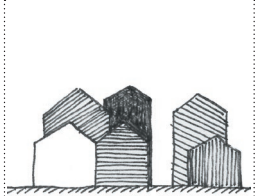

Det sista exemplet handlar om området kring *Rosenlund*. Det är en spännande plats som ligger i korsningen mellan stråk i staden; mellan Järntorget och området inom vallgraven. Färjeläget med expressfärjor över till Lindholmen, kopplar på Lindholmen. Rosenlund bjuder på ett stadsliv, som sträcker sig längre in på kvällen allt eftersom butiker och restauranger har poppat upp i området och gör landmärket Fiskekyrka sällskap. Platsen är gemensamt ägd på det sättet att alla är med och skapar det nya Rosenlund, samt att delar av alla aktörsgrupper finns representerade på området. Det finns tomter att utveckla i området som har potential att synas i staden. Rosenlund uppfyller även närheten till kollektivtrafik, i form av kopplingen till Järntorget. Det som kan ske i framtiden ur kollektivtrafiksynpunkt är spännande, i och med den planerade västlänken-stationen i Haga i anslutning till området.

Det finns också en potential i *Skeppsbron* och *Frihamnen*; två nya områden som växer fram i Göteborg. De kommer vara belägna i närheten till kollektivtrafik. Syftet är att skapa en levande

blandstad, vilket understödjer platskriterium ett. Områdena innehar (i dagsläget) en potential av gemensamt ägande, då de byggs från grunden. Detta möjliggör också att skapa en byggnad som syns i staden. Det kan till och med finnas en viktig poäng med att tillföra en magnet som lockar till sig en blandning av människor, för att bidra till identitetsskapandet på platsen.

Avslutningsvis lyfts också ett mindre bra exempel upp, i form av Johanneberg Science Park, förkortat JSP. Platsen ägs väldigt tydligt av akademien, det är en bra bit att gå från Chalmershållplatsen bort till Mossen, det finns inga naturliga kopplingar i vardagen, förutom för aktörsgrupper inom akademien, och för eventuella företag som har sina kontor på platsen och det finns inte heller någon synlighet i staden, eftersom att campusområdet Johanneberg är slutet mot sin omgivning.

Hittills har endast centrala lägen lyfts fram. Det finns platser som inte är lika centralt belägna, men som uppfyller platskriterierna så som *Masthugget* och *Gamlestaden*. Dock uppfylls platskriterierna på en annan skala än i de centrala lägena; kopplingarna i vardagen finns, men inte i lika stor utsträckning som i exempelvis Brunnsparken. Anledningen till att centralitet inte varit ett platskriterium är för att fånga upp dessa typer av lägen. Att hantera platsernas olika skalor, utvecklas i *reflektionen* i kapitel fem.

	 1.	 2.	 3.	 4.
KORSVÄGEN		×	×	×
BRUNNSPARKEN	×		×	×
ROSENLUND	×	×	×	×
SKEPPSBRON	?	?	?	×
FRIHAMNEN	?	?	?	×
JSP				×
GAMLESTAN	×	×	×	×
MASTHUGGET	×	×	×	×

Figur 4c: Tabell över hur väl olika platser i Göteborg uppfyller de uppsatta platskriterierna för Transition Hub.

PROGRAM

Programmet beskriver de fysiska byggstenarna; dess egenskaper och relationer, som lägger grunden för det Transition Hub som fysisk byggnad är. Om placering handlar om Transition Hubs plats i staden, handlar programmet om dess interna struktur.

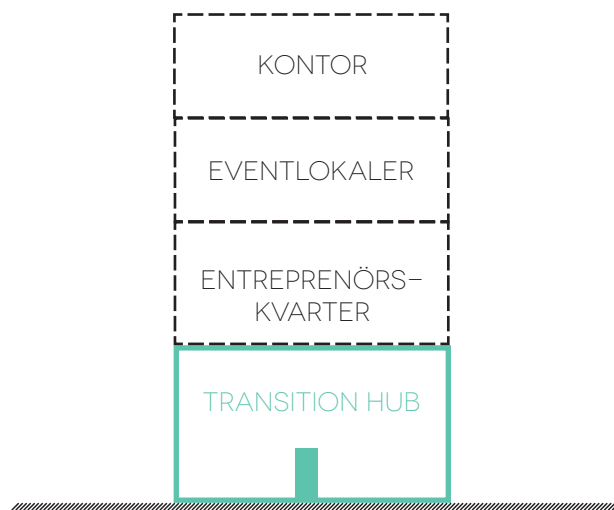
Transition Hub består av åtta rumstypologier, som tillsammans utgör den minsta fysiska beståndsdel för Transition Hub. Inledningsvis presenteras de övergripande för att sedan undersökas djupare. Syftet är att ge en förståelse för rummen, vilken karaktär och vilka egenskaper som behövs för att de ska utgöra sin del av helheten.

I programmet anger jag ingen skala på rummen; hur de kombineras ihop i olika storlekar beror på den kontext i vilken byggnaden sedan uppförs. Detta innebär att det kan tillkomma ytterligare, för kontexten relevanta funktioner än de åtta rumstypologierna, dock aldrig mindre. Extra funktioner kan vara både praktiska eller kontextbaserade.

I figur 4d visas konceptuellt några av de kontextbaserade tillägg som skulle vara lämpliga i Göteborg. De nämnda funktionerna; kontor, eventlokaler och entreprenörskvarter, är exempel på behov som kommit fram i samband med

mötesplatsanalysen i kapitel två.

I figur 4e visas gestaltungsprinciper för några av de praktiska tilläggen, så som toaletter och kommunikationsytor. Dessa exemplifierar sättet på vilket Transition Hubs ytor, som inte är någon av de åtta rumstypologierna ska gestaltas; genom principer och detaljer som stärker konceptet och syftar till att uppnå designprinciperna.

Figur 4d: Kontextbaserade tillägg till Transition Hub.

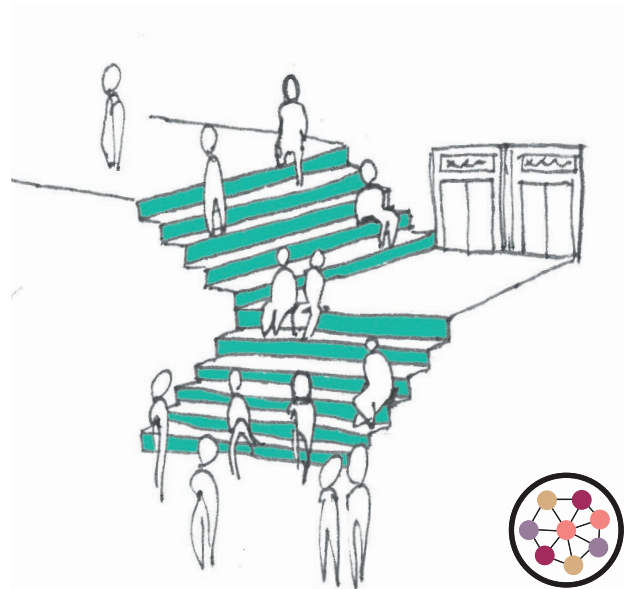

Figur 4e¹: På toaletten sker en anonymt, virtuellt samtal på klotterväggen.

TOALETTER

Toaletterna är en naturlig stund för reflektion i vardagen. Med uppmuntran av andras tankar kan toaletterna bli en form av dialog med det inre. Att ha klotterväggar på toaletten gör rummet till någonting mer; plötsligt har det fått en virtuell dimension. Via väggarna kan ett samtal om hållbarhet pågå. Toaletter kommer att finnas i anslutning till offentliga och privata rum.

Figur 4e: Praktiska tillägg till Transition Hub.

Figur 4e²: Trapporna i Transition Hub skapar spontana möten.

KOMMUNIKATIONSYTOR

Kommunikationsytorna ska utformas till att vara mer än bara ytor där man förflyttar sig från en plats till en annan. Trappor bli ställen där människor stannar kvar, hissar där människor stöter på varandra och korridorer där man får en ny insikt.

Figur 4e³: Korridorer skapar fler kvaliteter än att endast ta sig från punkt A till punkt B.

DESIGNMATRISEN

Vid utformandet av programmet har en egenutvecklad, tvådimensionell matris använts för att förstå de olika rummens karaktär. Tanken är att matrisen också kan användas som ett designverktyg i gestaltningsprocessen, där den gestaltande arkitekten kan koppla ihop fysiska egenskaper i en byggnad med axlarna i matrisen. Man kan tänka sig att rum i den extroverta halvan av matrisen gärna placeras i fasad och använder transparenta material, medan den introverta sidan söker mindre insyn. Offentliga verksamheter vill gärna vara i bottenplan, för att vara tillgängliga, medan de privata kan placeras några våningar upp, där det blir enklare att låsa specifika delar av byggnaden.

Skalorna som valts till matrisens axlar är relevanta för Transition Hub; där frågor gällande tillgänglighet och karaktär är viktiga. Det jag menar är att ett rum i sig inte alltid har tillskrivna egenskaper, varpå det är viktigt att definiera dessa så att rummet uppfyller det man vill åstadkomma. Som ett exempel kan vi ta toaletter. Vi tänker ofta på en toalett som ett privat rum av introvert karaktär, men det finns exempel på offentliga toaletter av extrovert karaktär, som fyller syftet i kontexten mycket bättre.

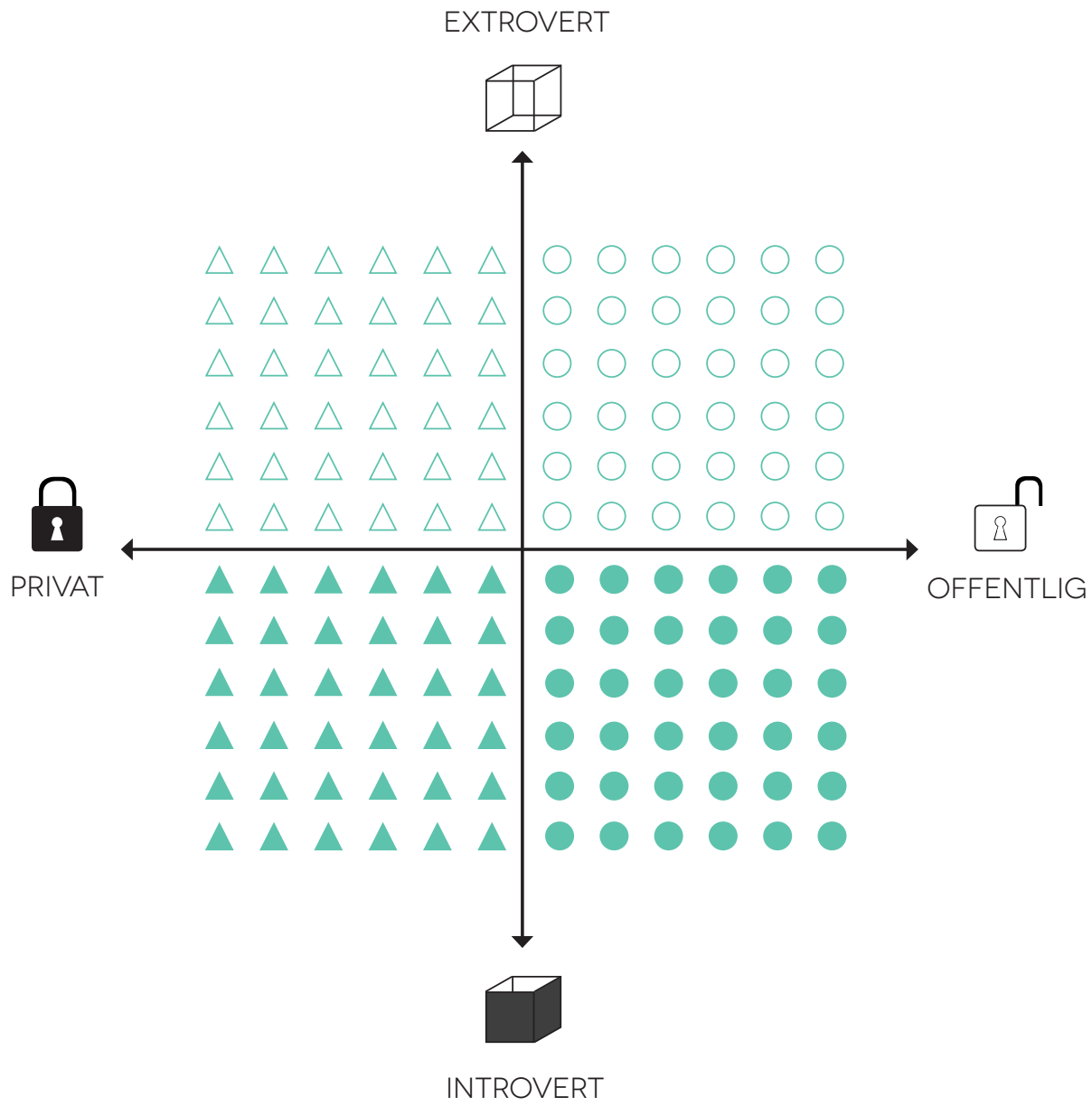
OFFENTLIGT-PRIVAT

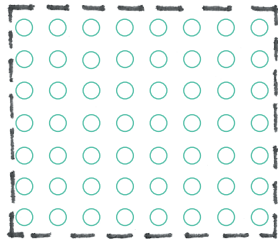
Transition Hub består av offentliga och privata rum. Skalan belyser vem som har tillträde till ett rum; alla eller en specifik grupp. De rum som finns för att tillgodose medlemmarnas behov har oftast karaktären privat. Där kan de medlemmar som ska använda rummet få tillträde. För att locka potentiella hållbarhetsaktörer, vara en byggnad med låga trösklar som uppmuntrar till spontana möten och som är levande olika tider på dygnet behövs offentliga rum. Med offentliga rum menas platser som är tillgängliga för alla, som exempelvis ett torg.

EXTROVERT-INTROVERT

Ett sätt att minska trösklarna för nya besökare är att synliggöra verksamheten i Transition Hub. Exempelvis att genom transparenta ytor kunna se direkt in i de rum där aktivitet pågår, till att på avstånd kunna ta del av resultatet av den. På olika sätt handlar det om att visa upp verksamheten; oavsett om det sker i realtid eller inte. Det finns dock rum som kräver en introvert karaktär, kanske framförallt de rum som ska uppfylla principen om lärande och reflektion över hållbar utveckling. Skalan mellan det slutna och det uppvisande är viktig, för att möjliggöra aktiviteter av både extrovert och introvert karaktär att äga rum.

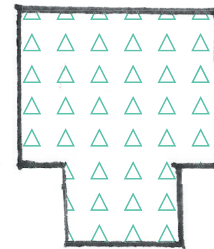
Figur 4f: Designmatrisen beskriver rummens karaktär med skalorna mellan offentligt-privat och extrovert-introvert.

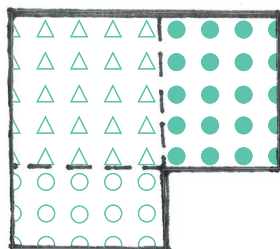
TORGET

Torget är en öppen yta som kan användas till utställnings- och marknadsplats i Transition Hub. Den knyter ihop ute och inne och fungerar på det sättet som byggnadens entré.

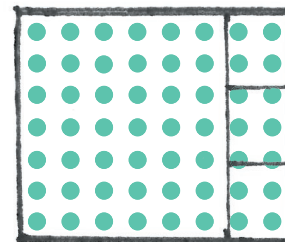
LOGEN

Logen är ett rum för kontemplation och reflektion. Här hålls veckomässorna (se kapitel tre), som blir en återkommande påminnelse att ta sig an hållbarhetsutmaningarna i samhället.

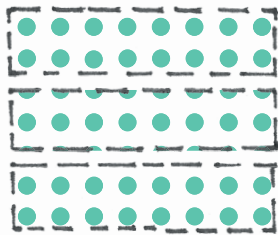
MAT OCH DRYCK

Funktionen att äta och dricka återfinns i form av en restaurang och ett café med ett gemensamt, för alla bokningsbart kök. Enheten serverar hela Transition Hub med mat och dryck.

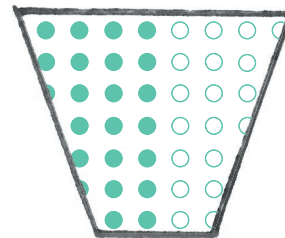
KUBEN

Kuben är utformat för att facilitera kreativa processer så som hållbarhetslabben (se kapitel tre) där tvärasektoriella team tar sig an hållbarhetsutmaningar.

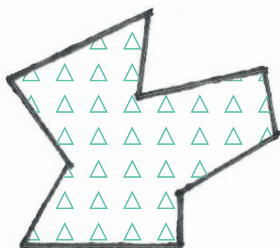
TINGOTEK

I Tingoteket delas verktyg, maskiner och kläder; saker som många vill ha tillgång till men som vi lika gärna kan dela på. Tingoteket introducerar ett alternativt sätt att organisera våra resurser.

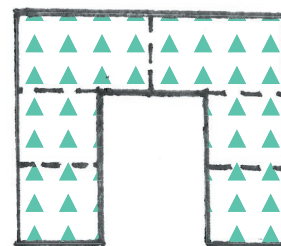
ÅTERBRUKET

Här repareras och uppgraderas saker till att få ett nytt liv. En plats för skapande och experiment. I återbruket byggs också de saker som behövs i det ständigt föränderliga Transition Hub.

PERSPEKTIVRUM

Perspektivrummet ska facilitera processer att möta den spänning som kan uppstå i mötet mellan grupper som bär på olika sanningar.

TILLSAMMANSARBETSPLATSER

För den som vill arbeta för hållbar utveckling och vill sitta i en handlingskraftig miljö, finns det möjlighet att hyra ett skrivbord eller kontor.

ORGANISERAT KAOS

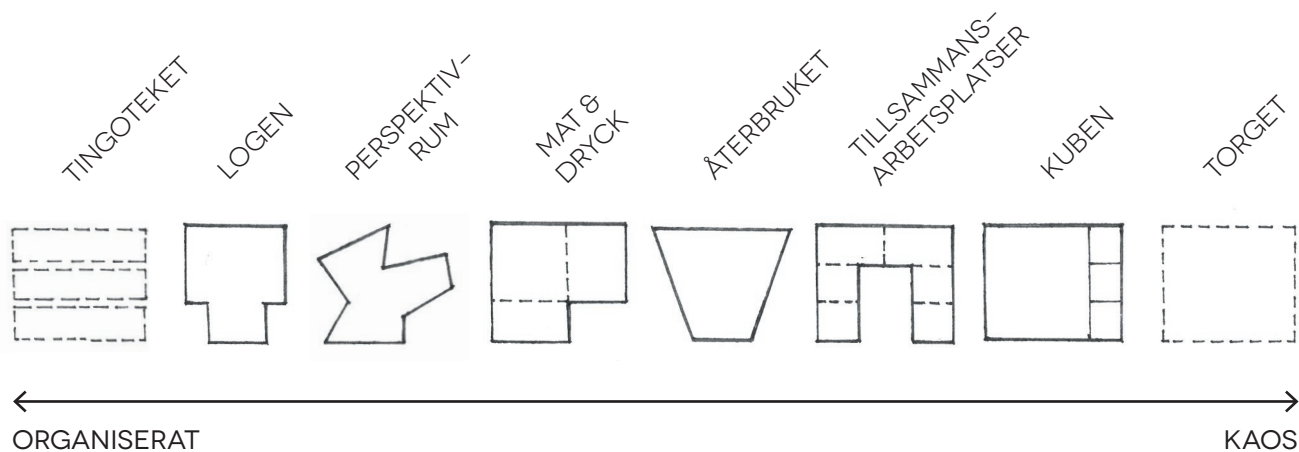
Nedan visas en skala som visar på de olika rummens flexibilitet. Axelbenämningen *kaos*, som även kan kallas oprogrammerade, innebär att rummet inte är utformat för en specifik situation, utan att det är upp till den enskilda användaren att skapa sitt innehåll på platsen. Att ha rum som är oprogrammerade är viktigt för att möta designprincipen *uppmuntra medskapande*.

Axelbenämningen *organiserat* innebär att rummet har en specifik organisation/design som i viss mån styr den aktivitet som ska äga rum. Att rum är programmerade på detta sätt är viktigt för att få vissa specifika aktiviteter att äga rum, som utan fysisk uppmuntran inte skulle skett naturligt.

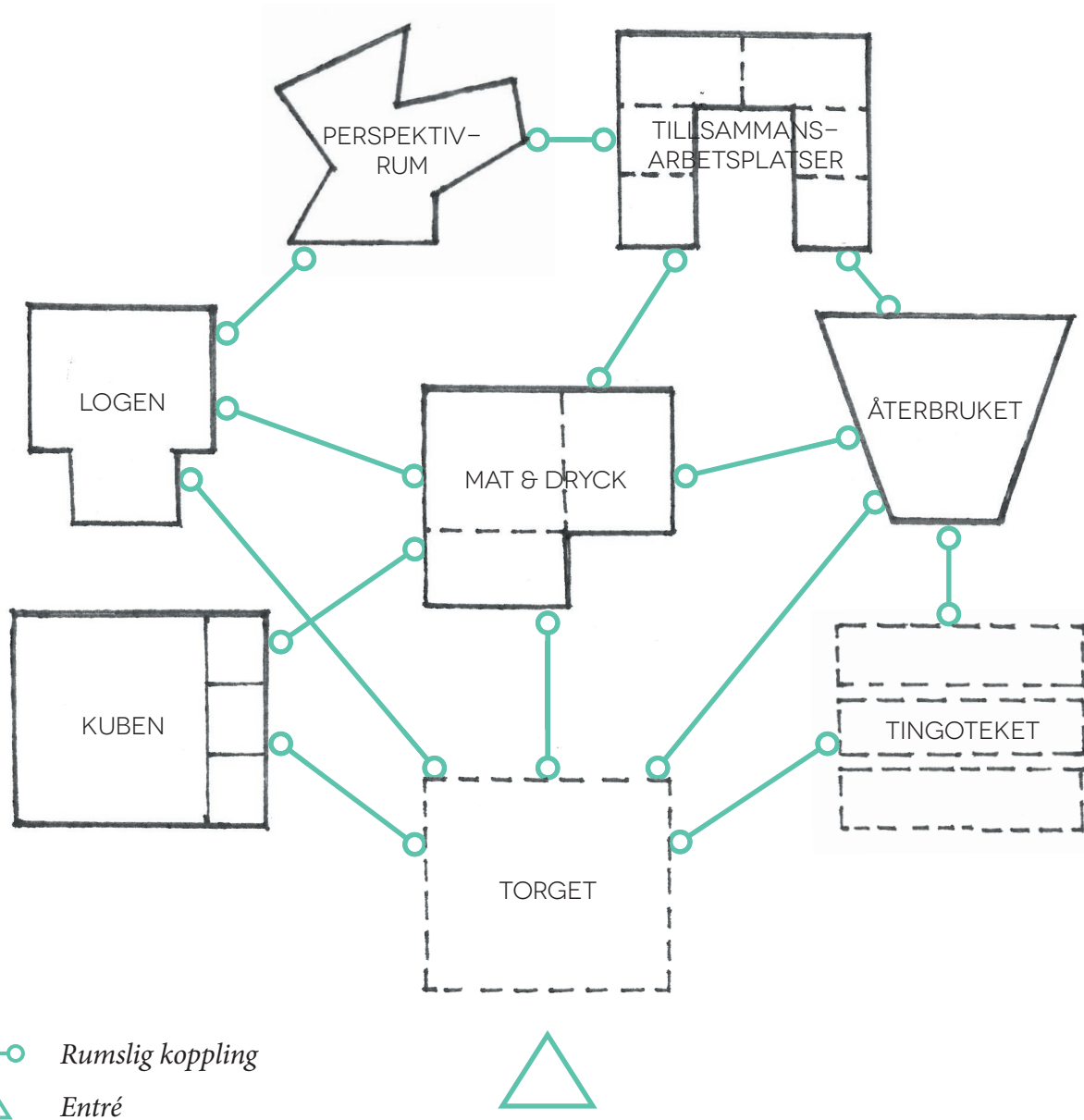
RUMSLIGA KOPPLINGAR

Till höger visas de fysiska samband som finns mellan rummen i Transition Hub. De rum som är ihopkopplade med ett sträck i figuren, ska i verkligheten också ha en fysisk koppling; antingen genom att gränsa till varandra, eller via kommunikationsytor vara nåbara.

Kopplingarna är framtagna utifrån rumsliga likheter, vilka grupper som rör sig i vilka syften i Transition Hub, samt vilka verksamheter som stödjer varandra. Exempelvis finns det en poäng att återbruket och tingoteket har en fysisk närhet, då tingoteket erbjuder uthyrning av saker (maskiner, utrustning etc.) som också återbruket använder. Närheten kan leda till samorganisering av vissa delar av respektive verksamhet.

Figur 4g: Rummen har tillsammans en bred skala av flexibilitet.

Figur 4h: Rumsliga samband i Transition Hub

TORGET

FÖR VEM? CIVILSAMHÄLLET, NÄRINGSLIVET,
AKADEMIN OCH OFFENTLIG SEKTOR

Aktiviteter:

Föreläsningar, utställningar, marknad, food trucks, lunchdisko, demonstrering

Användning:

Morgon, dag, kväll

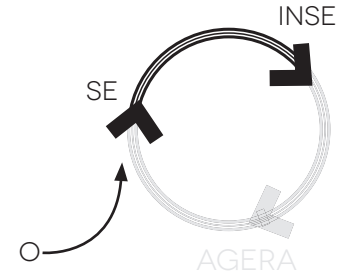
Karaktärsdrag:

Torget är ett offentligt rum som suddar ut gränsen mellan ute och inne och därigenom bildar entrén för Transition Hub. Ytan är oprogrammerad och fungerar som en möjliggörare för de aktiviteter medlemmarna vill hitta på. Det blir en viktig kontaktyta mellan medlemmar och besökare.

Rumsliga referenser:

Bikini Berlin, Berlin

The Why Factory, TU Delft

Figur 4i: I Bikini Berlin finns många pop-up butiker.

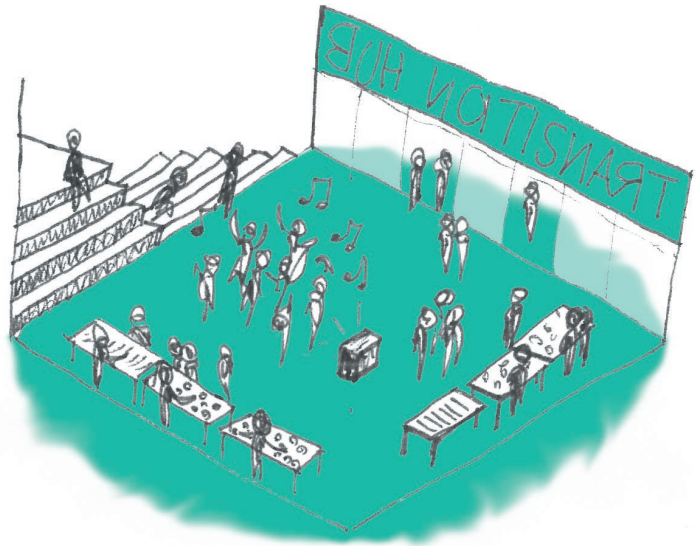

Figur 4i: I "The Why Factory" fungerar trappen som läktare och inuti bildas rum som kan användas till annat.

Figur 4i³: ►

På den öppna, torgliknande ytan möts medlemmar och besökare. Platsen möjliggör de aktiviteter som medlemmarna önskar anordna.

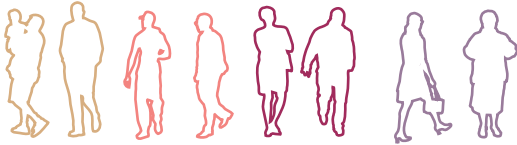
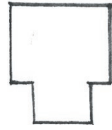

◀ Figur 4i⁴:

Torget är en öppen och publik plats, som också fungerar som entré för Transition Hub. Genom att sträcka sig över gränsen mellan ute och inne, blir trösklarna att entra låga.

LOGEN

FÖR VEM? CIVILSAMHÄLLET, NÄRINGSLIVET,
AKADEMIN OCH OFFENTLIG SEKTOR

Aktiviteter:

Veckomässa, ceremonier, konferenser

Användning:

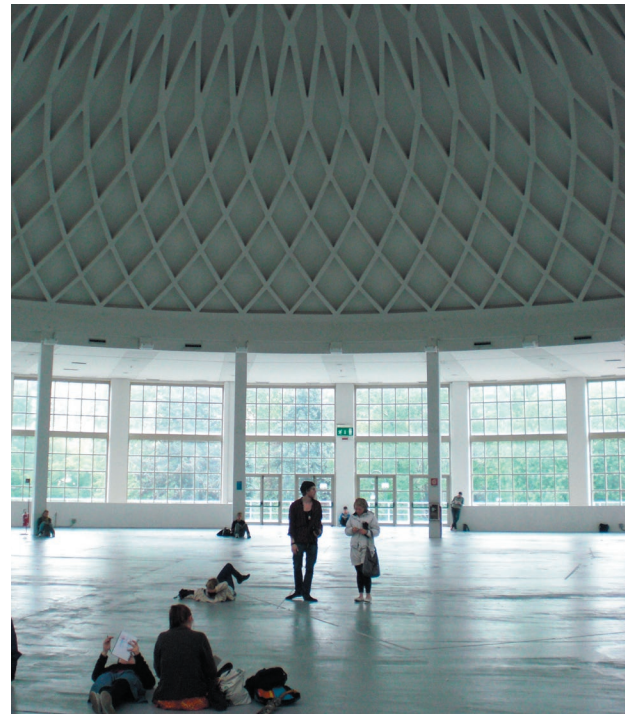
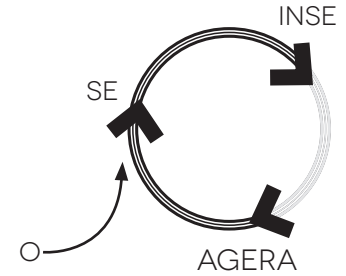
Vardagar och helgen vid bokade event dag- och kvällstid

Karaktärsdrag:

Rummet ska ge tyngd åt de stora samhällsfrågor som behandlas i Transition Hub. Ska möjliggöra konferenser och event för stora grupper med hållbarhetstema. Symbolbärande och programmerat för att åstadkomma reflektion och insikt.

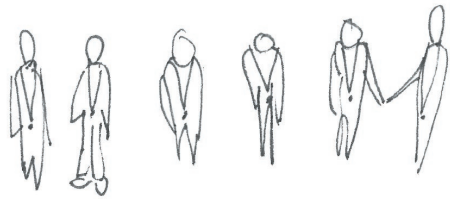
Rumsliga referenser:

Therme Vals, Vals
Exhibition Palace, Turin
Cosmonova, Stockholm
Kamppi Chapel of Silence, Helsingfors

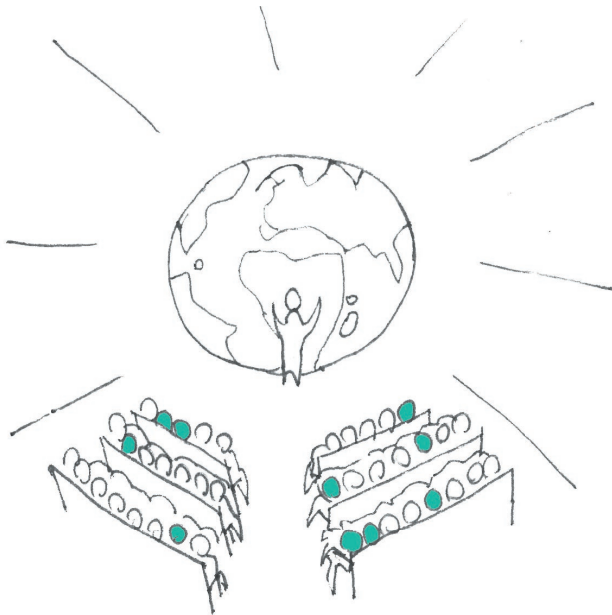

Figur 4j: I Exhibition Palace i Turin kan man vara ensam tillsammans.

▲ *Figur 4j²: Logen har potential att vara en plats på var avgörande beslut fattas om vår planet.*

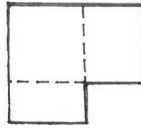

▲ *Figur 4j³: Logen är ett rum som uppmanar till reflektion över de stora frågorna i världen.*

▲ *Figur 4j⁴: Chapel of Silence erbjuder rum för kontemplation.*

MAT & DRYCK

FÖR VEM? CIVILSAMHÄLLET, NÄRINGSLIVET,
AKADEMIN OCH OFFENTLIG SEKTOR

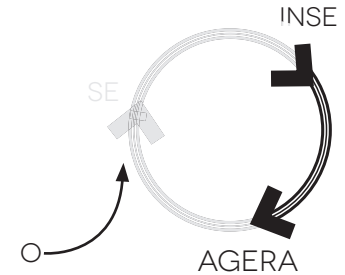
Aktiviteter: Äta, dricka, samtala, umgås, laga mat, arbeta, gå på matlagningskurs

Användning:

Öppet en större del av dygnet. Menyer och karaktären på aktiviteterna i rummet ändras med dygnet.

Karaktärsdrag:

Själva köket är hjärtat i matförsörjningen i Transition Hub. Här görs mat till restaurang, café och cateringverksamhet. Mat- och dryckesenheten har ingen ensamrätt att verka i Transition Hub, då det i byggnaden kan förekomma andra, tillfälliga restaurangoperatörer. En del av köket är också möjligt att boka för medlemmar som vill laga sin egen mat till event. Det som lagas och säljs i restauranger, caféer och genom catering

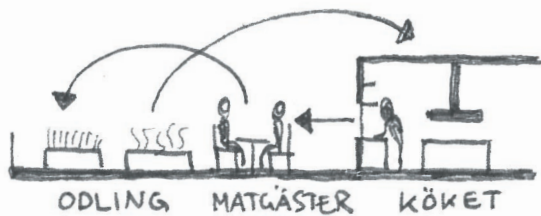
är en föregångare för hållbar matproduktion. Lämpligtvis finns därför en trädgård eller annan odlingsmöjlighet som delvis står för försörjningen. Produkter som tas in utifrån byggnaden uppfyller högt satta hållbarhetskrav. Återvinning och kretsloppstänk är en självklar del för mat- och dryckesenheterna.

Caféet/erna i byggnaden fungerar som viktiga temporära arbetsplatser. Restaurangen kan bokas för större sällskap som vill äta middag i en miljö som andas hållbarhet.

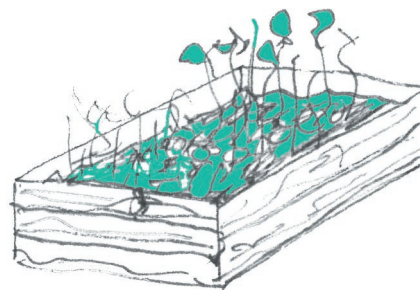
Referenser:

The plant, Chicago
Prinzessinnengarten, Berlin

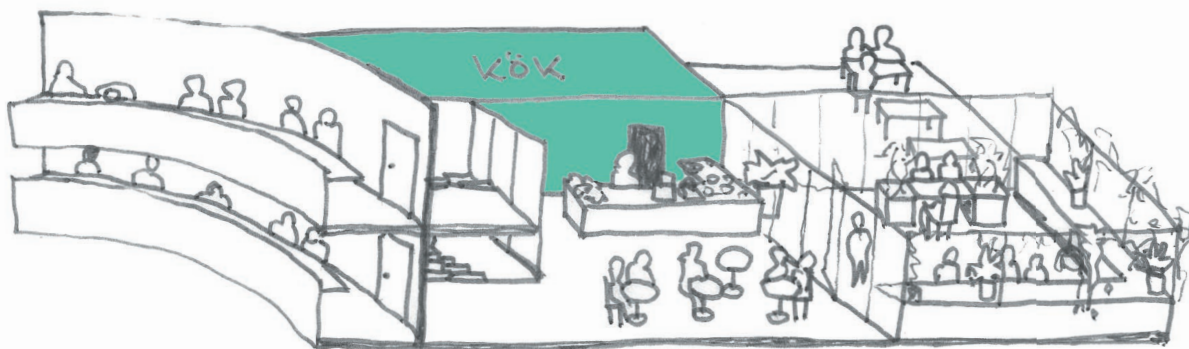

▲ *Figur 4k¹: Ett kretslopp mellan köket, matgäster och odlingar, där det organiska avfallet komposteras*

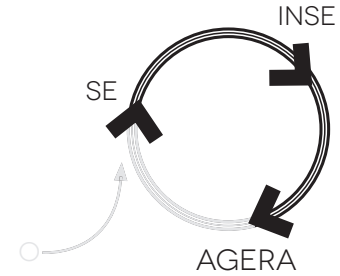
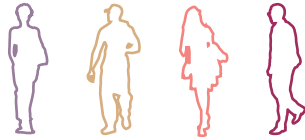
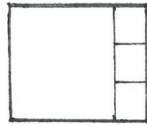

▲ *Figur 4k²: Kryddträdgård försörjer mat- & dryckesenheter med smaker.*

▲ *Figur 4k³: Köket är hjärtat i cafe- & restaurangenheter i Transition Hub. Platserna för att äta och dricka på är både spontana arbetsplatser, mötesplatser och platser att vara ensam på.*

KUBEN

FÖR VEM? REPRESENTANTER FRÅN CIVILSAM-
HÄLLET, NÄRINGSLIVET, AKADEMIN OCH OF-
FENTLIG SEKTOR

Aktiviteter:

Hållbarhetslabben och andra kreativa processer

Användning:

Dagtid för hållbarhetslabbet,
Kvälltid bokningsbart för andra

Viktiga karaktärsdrag:

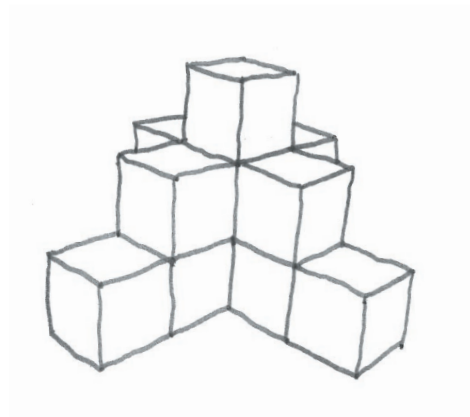
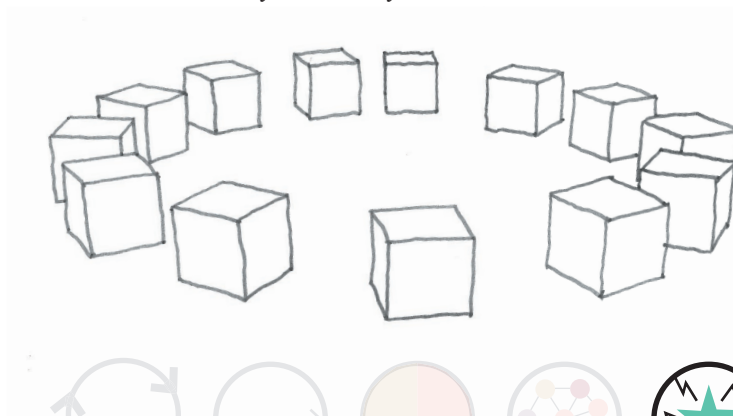
Kuben ska uppmuntra till kreativitet och ska-
pande. Flexibelt och slitstarkt är ledord.

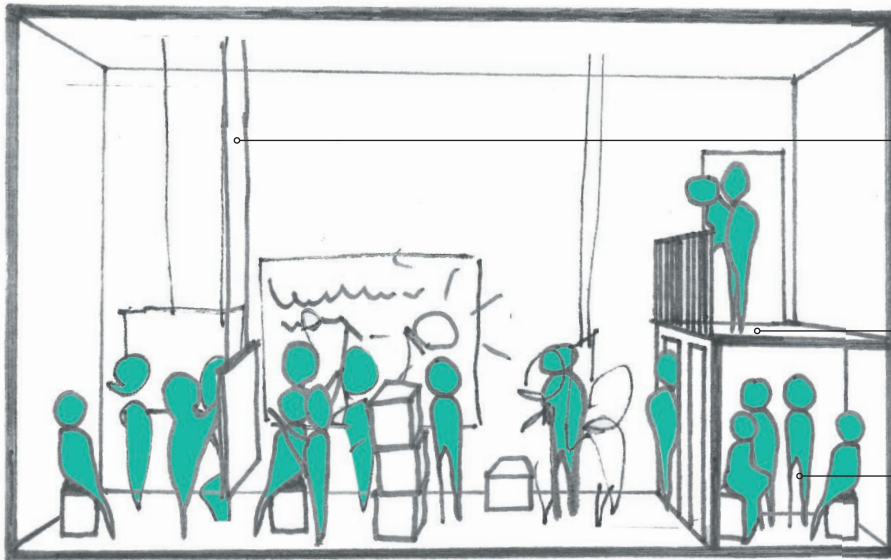
Rumsliga referenser:

d.School, Stanford
Visual Arena, Lindholmen

▼ Figur 41':

Med hjälp av kuber, som fungerar som sittmöbler kan
rummet snabbt förändras inför olika situationer.

◦ Flyttbara skärmar att skriva på och dela av rummet med

◦ Balkong att kolla ut över rummet ifrån

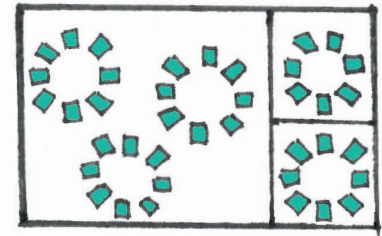
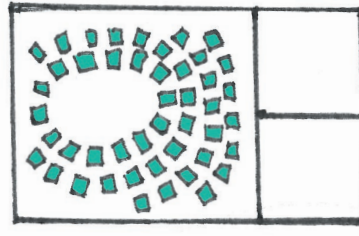
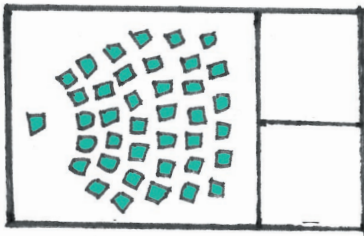
◦ Mötesrum för enskilda samtal

▲ **Figur 4I:**

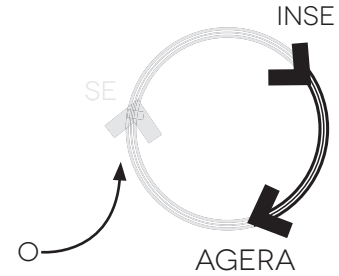
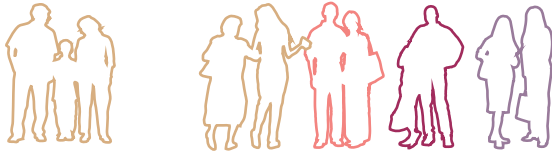
Kuben som rum ska facillitera kreativa processer, där människor från olika aktörsgrupper tar sig an hållbarhetsutmaningar tillsammans.

▼ **Figur 4I²:**

Rummet är flexibelt och går snabbt att förrändra för att passa flera olika situationer.

TINGOTEKET

FÖR VEM? ENSKILDA MEDBORGARE ELLER GRUPPER FRÅN CIVILSAMHÄLLET, NÄRINGSLIVET, AKADEMIN ELLER OFFENTLIG SEKTOR

Aktiviteter:

Hyra saker istället för att köpa. Som ett bibliotek fast med andra ting än bara böcker.

Användning:

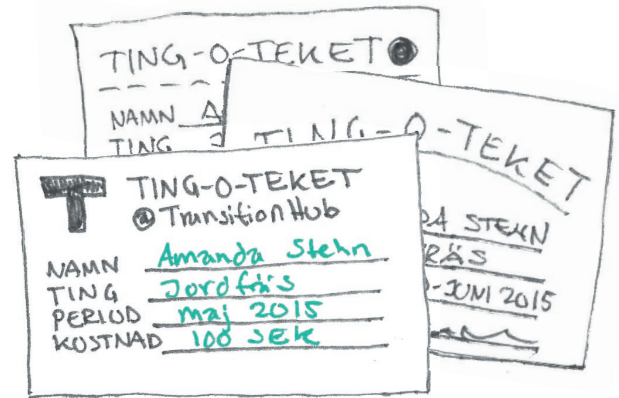
Dag- och kvällstid av civilsamhället
Kvällstid av experimentverkstaden

Karaktärsdrag:

Balans mellan display och lager. Alla ting kan man som enskild person inte söka efter, utan hämtas av en ansvarig. Man kan låna ting som enskild person eller som organisation. Det finns ett avtal att experimentverkstaden bemannar tingoteket på kvällstid mot att man får låna saker kostnadsfritt. Genom tingoteket introduceras en form av delningsekonomi.

Referenser:

Högskolebibliotek, Falun
Artoteket, Tensta bibliotek

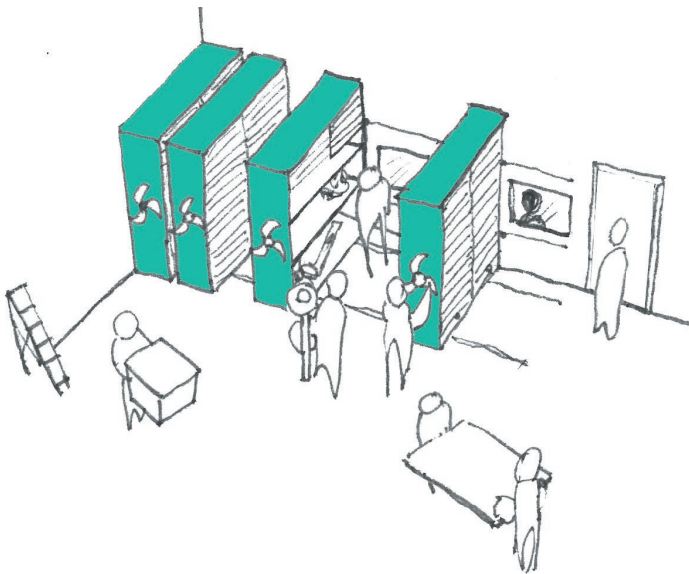

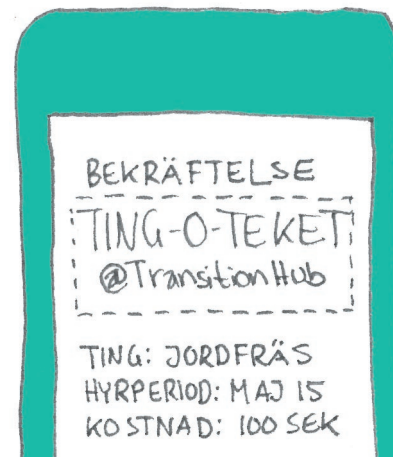
Figur 4m¹: Från Tensta bibliotek kan man låna hem konst, likväl som böcker.

Figur 4m²: På högskolan i Dalarnas bibliotek har vertikala förvaring utnyttjats till att lagra alla böcker.

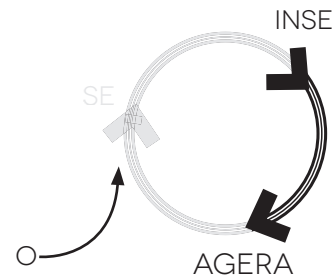

▲ *Figur 4m³: Tingoteket bygger på ordning och reda, alla ting har sin plats.*

▲ *Figur 4m⁴: Ett digitalt system håller koll på vilka saker som är utlånade till vem.*

ÅTERBRUKET

FÖR VEM? ENSKILDA MEDBORGARE: (BARN OCH SKOLUNGDOMAR, ARBETSSÖKANDE), SOCIALA ENTREPRENÖRER, EGENFÖRETAGARE, START-UP: S, SMÅ&MEDELSTORA FÖRETAG, STUDENTER

Aktiviteter:

Experiment och skapande kring hållbar utveckling

Användning:

Dagtid av skolbarn

Kvällstid och nattetid av kreatörer, företagare och studenter

Karaktärsdrag:

Fungerar som ett science center på dagen och ett maker space på kvällen. Här samutnyttjas funktionerna, då de olika målgrupperna (barn och vuxna) använder dem vid olika tidpunkter. God möjlighet till förvaring. Säkerhet runt farliga maskiner. Återbrukskultur och reparation;

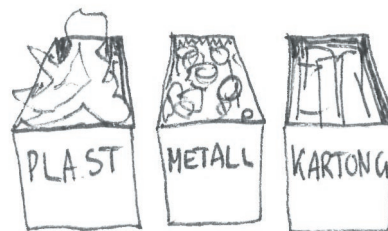
gamla saker och använda material får nytt liv. I verkstaden produceras inredning till hela Transition Hub enligt denna filosofi.

Rumsliga referenser:

Innovatum, Trollhättan

Alto Design Factory, Espoo

Fab Lab, Barcelona

Figur 4m¹: I Fab Lab Barcelona finns rum för att skapa och förvara kreationer.

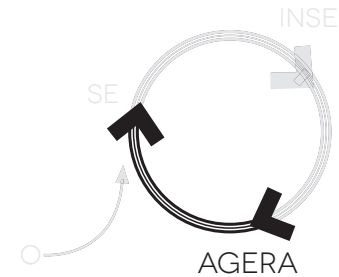

Figur 4n²: På Innovatum i Trollhättan får barn och ungdomar experimentera.

▲ Figur 4m³: I återbruket blir avfall tillgångar.

PERSPEKTIVRUM

FÖR VEM? INDIVIDER ELLER GRUPPER FRÅN CIVILSAMHÄLLET, NÄRINGSLIVET, AKADEMIN ELLER OFFENTLIG SEKTOR, MED KONFLIKTER

Aktiviteter:

Belysa frågor ur olika perspektiv. Lösa och beakta konflikter, genomföra sokratiska samtal¹

Användning:

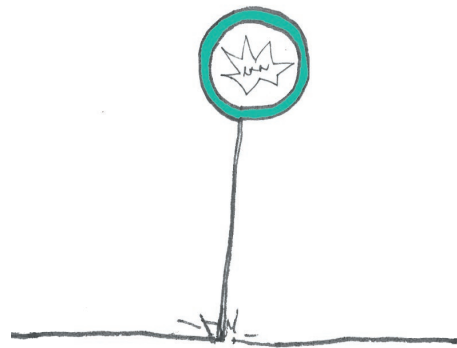
Vid behov

Karaktärsdrag:

Det finns tydliga regler för vad som gäller när man går in i perspektivrummet, som bland annat handlar om att föra ett öppet samtal. Så länge man är inne rummet accepterar man dessa regler.

Referenser:

10 principles of Burning man, Nevada Almedalsveckan, Visby

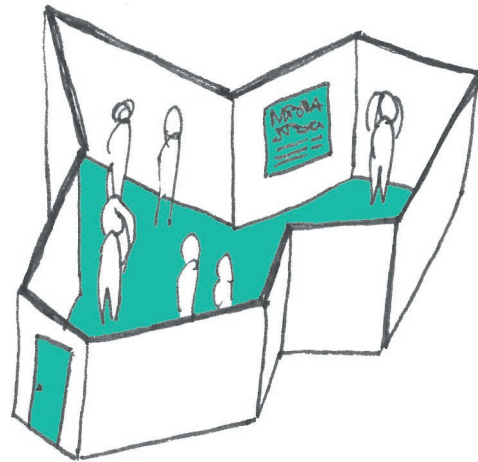

¹ Sokratiska samtal är en jämlik samtalsprocess där deltagarna i dialog reflekterar över vad som är värdefullt, rätt och viktigt.

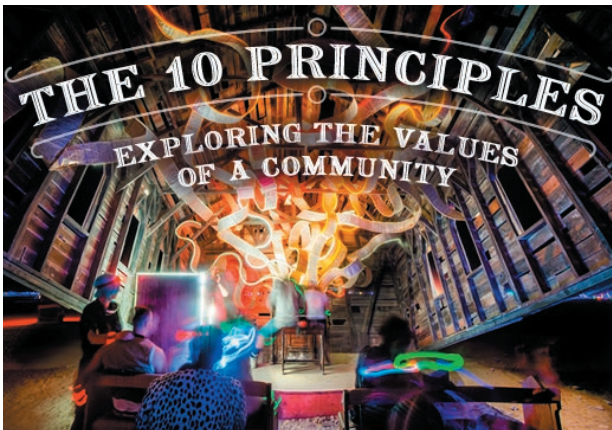

▲ *Figur 4o¹: Det finns en uppsättning regler i perspektivrummet, som du accepterar så länge du är där inne i rummet.*

▲ *Figur 4o²: I perspektivrummet finns en skogräns. Då du träder in tar du symboliskt av dig dina skor.*

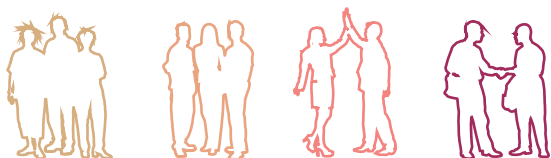
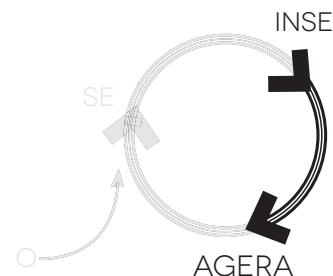
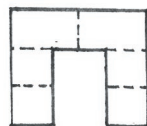

▲ *Figur 4o³: På festivalen Burning man finns tydliga principer uppsatta, bland annat radikal inkludering, givmildhet och delaktighet, civilkurrage och dekommodifiering.*

▲ *Figur 4o⁴: Till Almedalsveckan åker människor med skilda åsikter, för att debattera och influera varandra. Händelsen är ett exempel på positiv friktion.*

TILLSAMMANS- ARBETSPLATSER

FÖR VEM? IDEELLA- OCH EKONOMISKA FÖR-
ENINGAR, SOCIALA ENTREPRENÖRER, EGEN-
FÖRETAGARE, START-UP: S, STUDENTER

Aktiviteter:

Kontorsplatser för organisationer, projekt, före-
tag och andra initiativ.

Användning:

Flexibelt att använda dygnet runt. Möjlighet att
hyra ett kontor eller ett skrivbord, beroende på
frekvensen man använder tillsammansarbets-
platsen på.

Karaktärsdrag:

Möjlighet att delta oavsett hur ofta man har be-
hov av sin plats. Fokus på gemenskap mellan de
som arbetar tillsammans. En kultur av att dela
resurser och kunskap mellan varandra, det är ett
mervärde att ha sin arbetsplats i tillsammansar-

betsplatserna. De fungerar som ett kontorskoll-
ektiv för hållbarhetsarbete.

Referenser:

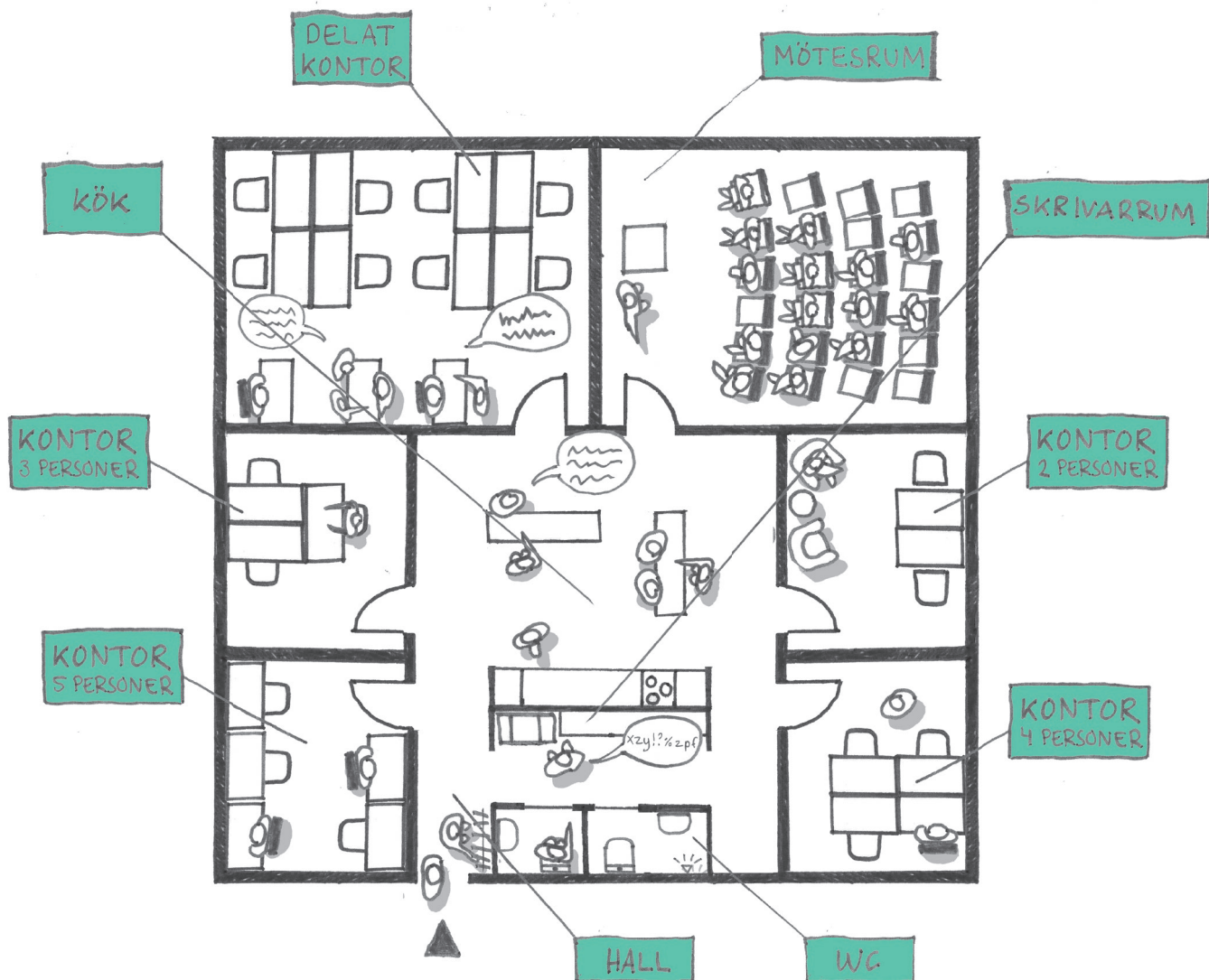
Impact Hub, Amsterdam

Betahaus, Berlin

Figur 4p¹: En blandning av arbetsplatser i Impact Hub.

▲ **Figur 4p²:**
 Tillsammansarbetsplatserna innehåller kontor (2-5 personer) och delade kontor (över 8 personer). Rummen är flexibla och kan användas till mötesrum vid behov. Gemensamt kök, skrivarrum och toaletter skapar gemenskap på kontoret.

AVSLUTNINGSVIS

I figuren till höger syns en sammanfattning över hur de åtta rumstypologierna, som utgör kärnan i programmet, bidrar till att accelerera omställningen till en hållbar framtid.

Genom att aktörer från de fyra olika helixarna i den använda teoretiska modellen Quadruple helix har olika anledningar att vid olika tidpunkter besöka och använda rummen i Transition Hub, skapas korsande vägar. Med stöd i designkriterierna har avgörande komponenter i gestaltningen bidragit till att de önskvärda stegen längst omställningsspiralen uppnås.

Transition Hub har blivit en katalysator i omställningen till en hållbar framtid.

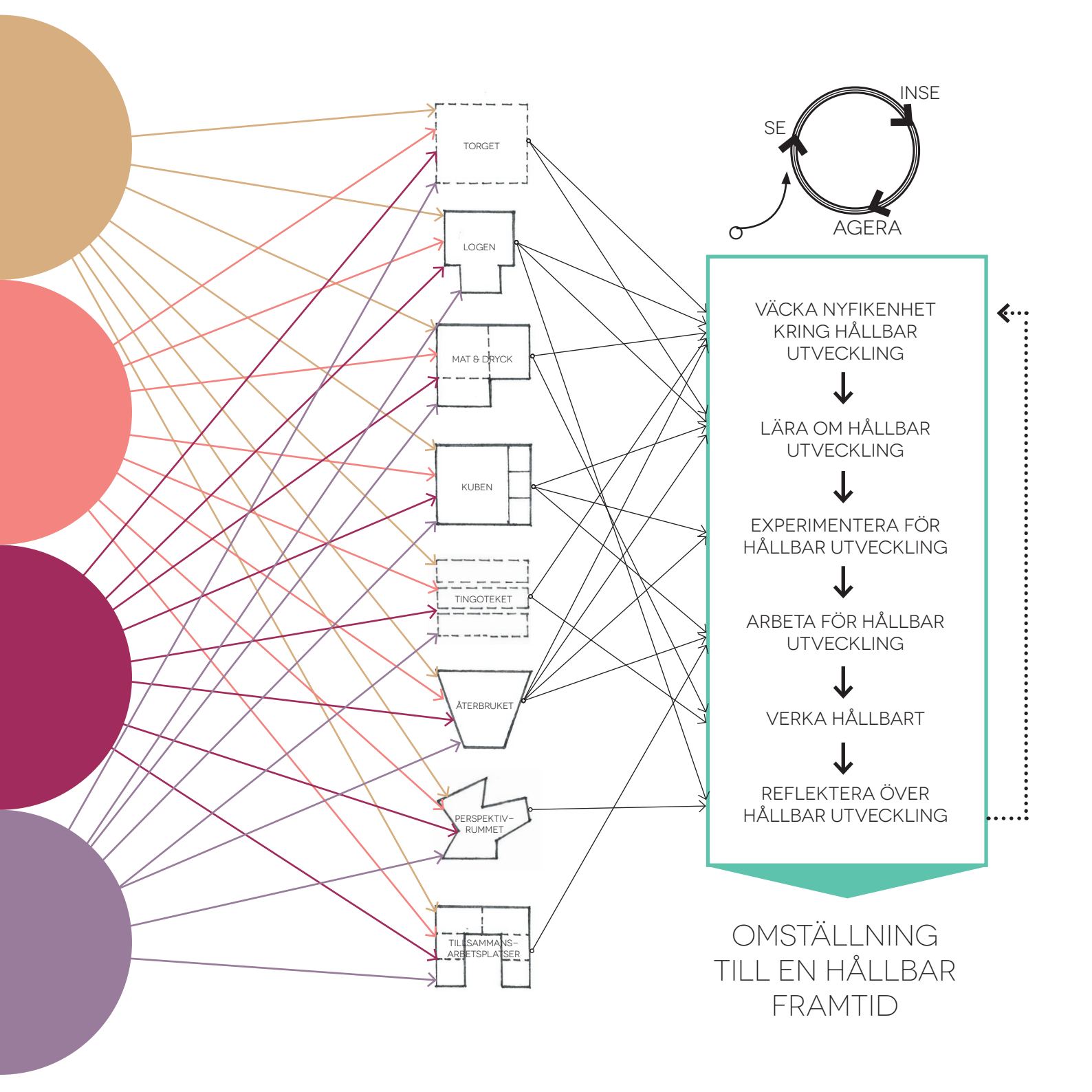
Figur 4q:
Sammanfattande bild över hur Transition Hub har blivit en katalysator i omställning till en hållbar framtid.

CIVILSAMHÄLLET

NÄRINGSLIVET

AKADEMIN

OFFENTLIG SEKTOR

KAPITEL 5: AVSLUT

5. AVSLUT

Reflektion och referenser

Detta examensarbete handlar i allra högsta grad om arkitektur. Det är ett tillägg till samtalet kring vad arkitektur är, och berör framförallt hållbarhet och arkitektens roll. Med detta examensarbete vill jag visa att hållbarhet i den byggda miljön är så mycket mer än att bygga energi- och resurssmart och att arkitektens roll är större än att rita hus på beställning.

Inför val av inriktning på detta examensarbete funderade jag initialt mycket över fenomenet Science Parks. Att man på både Johanneberg och Lindholmen säger att man riktar sig till allmänheten, men att allmänheten i praktiken sällan vistas på något av områdena. Jag tänkte att det nog inte är så många som funderat över detta ur perspektivet av en arkitekt. Som vi har sett i

examensarbetet spelar platsen en betydande roll, men också med vilken inlevelse och förståelse rummen är utformade för de målgrupper som ska använda dem. Science Parkens i Göteborg utvecklades under en tid som var präglad av ett Tripple Helix synsätt och där önskemålet om den fjärde sektorns närvaro uppkommit i efterhand. Det är iallafall min personliga tolkning. Detta visar också på betydelsen att det undermedvetet blir på ett av samtiden präglad sätt om inte grundläggande antaganden kan ifrågasättas.

Vad är det egentligen för perspektiv som en arkitekt har? Banaliserande saker som andra chalmersstudenter säger om arkitekter: ”ni sitter där och viker papper på ljusgården”, ser jag som ett tecken på att de problem vi och ingenjörstuden-

ter löser är av avsevärt olika karaktär. Arkitektens metod skiljer sig markant från ingenjörens; i typen av problem man tar sig an och på sättet man gör det. Arkitekter arbetar med komplexa, mångdimensionella problem där lösningsmöjligheterna är oändliga och besluten som tas sätts upp och prioriteras av beslutsfattaren själv, medan det i ingenjörens fall, i större utsträckning, tycks finnas ett svar som är mer rätt än ett annat. Att arkitektens metodik är svårartikulerad för ett ovant öga har uppehållit mig under min studietid. Präglad av både arkitektens och ingenjörens arbetsätt under min kandidatutbildning inom arkitektur och teknik har ett mer ingenjörsmässigt, om man nu så vill, förhållningssätt till arkitektuppgifter utvecklats sig hos mig själv. Här har systemanalys, ett reflekterande förhållningssätt och teoribildning varit nycklarna.

Jag har under min tid på masterprogrammet design for sustainable development gjort projekt som kombinerar det hårda och det mjuka. Det byggda i kombination med det organisatoriska som tillsammans bidrar till hållbar utveckling. För mig behövs en helhet för att göra bra arkitektur. Låt oss ta kuggen som exempel. Tanken med byggnaden var att symbolisera mötet mellan akademien, näringslivet och offentlig sektor. På ett tidigare mer eller mindre tomt torg har den blivit en form av ikonbyggnad för Göteborg. Som byggnad i ett stadsmässigt perspektiv må den fungera, men invändigt är den kylig. Det tog år innan det bestämdes vilka funktioner man

skulle fylla dess skal med. Då studenter intog det andra planet har byggnaden blivit mer levande. Den tänkta utställningsytan i entréplan är inte den mötesplats man hoppades på och bottenvåningen står fortfarande tom. Själva entrésituationen i byggnaden är dold och avskräckande. När man väl tagit sig hela vägen fram till fasaden, kan dörrarna lika gärna vara låsta, eller så är de för tunga att öppna. Man känner sig snopen och tänker att det var sista gången man provade att sträcka ut sin hand till Kuggen.

För att skapa en tvärsektorieell miljö krävs mer än en formstark arkitekt. Det krävs en stark vision och djup analys om vad byggnaden ska vara, som sedan kan styrkas gestaltningmässigt ut i minsta detalj, till entrédörrens handtag. Miss-tolka mig inte, jag tycker kuggen är en fin byggnad. Problemet är att den skulle kunna använts till nästan vad som helst.

En process likt denna jag utvecklat under exjobbets gång synliggör något som pågår undermedvetet hos många arkitekter. Min övertygelse är att den tysta processen kan bli styrkt genom att granskas av andra ögon. Då behövs verktyg för att diskutera med människor som inte genomgått samma process om varför man ska göra på ett sätt eller inte. Det öppnar upp för samtal kring omätbara kvaliteter.

Vidare tänker jag mig att den specifika process för konceptutvecklingen av Transition Hub går

att använda på två tydliga sätt;

1. Att använda samma process, i en annan kontext.

Kravet för att modellen kan användas är att alla helixerna finns närvarande. Den svåraste helixen att uppfylla blir troligtvis akademien, då civilsamhälle, näringsliv och offentlig sektor utgör någon slags bas i de flesta kontexter, om än i andra inbördes förhållanden än i Göteborg. En kontext där akademien i form av universitet och högskolor inte finns närvarande, som ju är fallet i många småstäder i Sverige, kan istället utbildningsväsendet, i form av grundskola och gymnasieskola innefattas. Noteras bör göras att modellen Quadruple Helix är tagen för att passa kontexten Göteborg. I en stad med helt annan skala och förutsättningar kan en annan aktörsgruppsmodell som ersätter quadruple helix vara mer passande.

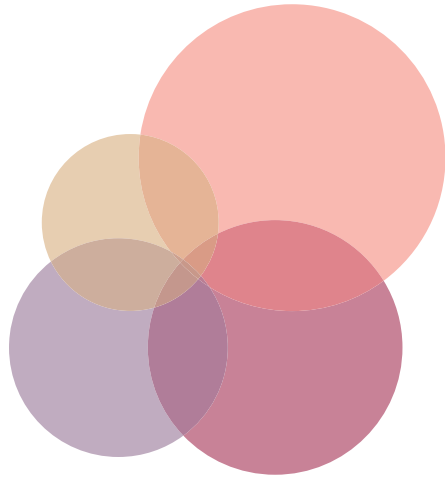
2. Att använda samma process, med ett annat filter.

Att med hjälp av systemanalys och quadruple helix, undersöka de bakomliggande faktorerna för ett komplext ämne, men använda ett annat filter än hållbar utveckling. Exempelvis vill man till Göteborgs 400-års jubileum bygga en mötesplats kring demokrati, då den allmänna rösträtten firar 100 år. Demokrati är en fråga som ligger hållbar utveckling nära, men skillnaderna i fokus är ändå viktiga. Genom att använda samma metodik med ett annat filter, säkerställer man

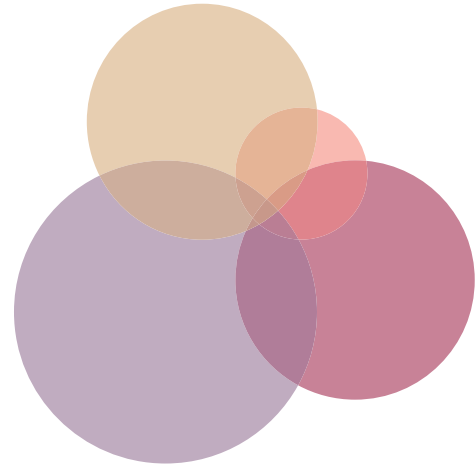
en mötesplats kring demokrati som inkluderar många olika grupper i Göteborg.

Att anta en teoretisk modell som Quadruple Helix har varit hjälpsamt i arbetet. Jag har inte tidigare sett någon som genomlyser de olika aktörsgrupperna ur ett systemperspektiv, vilket jag tycker tillfört rikedom i den bild jag burit med mig om aktörerna i konceptutvecklingsfasen. Systemanalysen har gett insikter i en komplex fråga som hållbar utveckling. Om jag skulle dykt ännu djupare i analysen av aktörsgrupperna hade jag funderat över storleksförhållanden mellan de olika helixerna, ur perspektiv som makt, långsiktighet, disponibla medel och prioritet. I figur 5b har jag konceptuellt illustrerat detta. Det finns också en aktörsmodell vid namn *Quintuple Helix*, som bygger på fem aktörer, varav naturen är den som skiljer modellen från den jag valt att använda. Denna modell valdes initialt bort då det är svårt att innesluta naturen som en aktör, eller aktant som mer abstrakta aktörer benämns. Det hade dock varit intressant, att innefatta även aktanter i analysen och se hur den byggda miljön påverkas av att ta sådana objekt i beaktning.

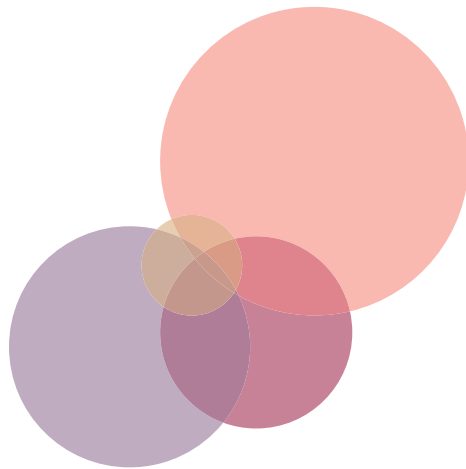
Resultatet av examensarbetet är första steget i en process för att i realiserar Transition Hub som idé. Nästa steg är att få organisatoriska och finansiella bitarna på plats; att skapa organisationen Transition Hub. Efter det följer processen att uppföra byggnaden Transition Hub. Det blir en gestaltningsmässig utmaning att få ihop

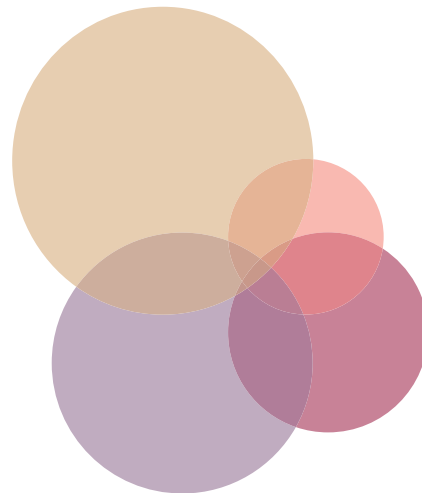
MAKT

LÅNGSIKTIGHET

DISPONIBLA MEDEL

PRIORITET

Figur 5a: Konceptuella illustrationer över storleksförhållanden mellan helixarna ur olika perspektiv.

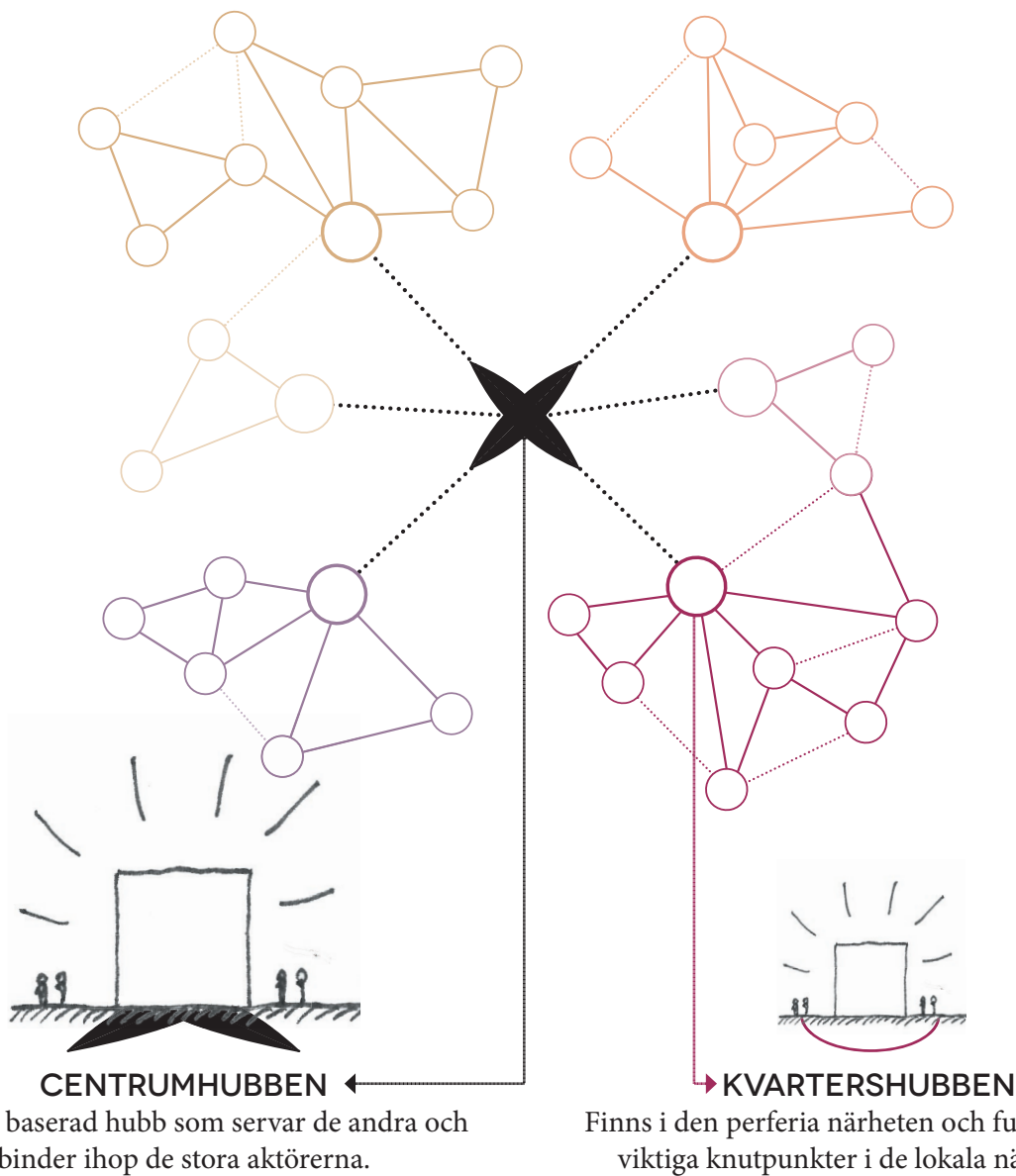
rumsfunktionerna med det estetiska uttrycket och de tekniska funktionerna till en helhet, där varje rumstypologi har sin specifika karaktär. Designmatrisen blir ett stöd i denna process. Det är också ett viktigt fortsatt arbete med att göra Transition Hub till ett levande exempel på den senaste tekniken inom hållbart byggande. För den gestaltande arkitekten krävs det vidare att lyckas skapa rumsliga samband, både inom Transition Hub och mellan Transition Hub och staden. Att låta essensen av byggnaden sträcka sig ända ut till dörrhandtaget.

I Göteborg finns det goda möjligheter till att förverkliga Transition Hub och skapa ett blomstrande nätverk av hållbarhetsaktörer över staden. Att göra göteborgsregionen till en föregångare gällande hållbar utveckling.

Inledningsvis beskrev jag kyrkan som ett exempel på en mötesplats som betytt mycket för ett socialt fenomen som kristendomens framväxt. Som byggnad har jag ibland tänkt på på Transition Hub som en kyrka. Tydliga byggstenar, som korgången, predikstolen och altaret, utgör tillsammans det kyrkan är. På samma sätt blir programmet med de olika rumstypologierna det som tillsammans definierar vad Transition Hub är. Rummen kan sättas ihop på olika sätt, med olika skalor sinsemellan beroende på kontext. En stor del tillsammansarbetsplatser och en liten del verkstad kan vara behovet i en viss kontext, medan ett stort perspektivrum är det

centrala i en annan. Att undersöka vilka förhållande som behövs i Göteborg hade varit en del i det fortsatta arbetet. En större fråga kring skala uppenbarar sig omedelbart då man studerar kontexten Göteborg. Även här finns en parallell att dra till kyrkan. Kyrkor finns i Sverige i form av domkyrkor, och som små stadsdelskyrkor. Gestaltningen ger, i sin kontext och med sina förutsättningar, en känsla av storhet, igenkännande och egen karaktär, även om domkyrkans och stadsdelskyrkans arkitektur skiljer sig åt på många sätt. En kyrka är en kyrka för att det finns tydliga delar som bygger upp den. Det är så jag tänker med Transition Hub; den är vad den är på grund av den unika kombinationen av byggstenar. Dess syfte; att öka den takt vi ställer om till en hållbar framtid. Dess mission att generera möten mellan olika aktörsgrupper.

När man pratar om val av plats kan man också med stöd av skalan i en stad som Göteborg prata om många platser. Allt eftersom behovet växer fram av fler mötesplatser av denna karaktär, kan det bli aktuellt att etablera en Transition Hub på fler platser staden, enligt liknande koncept som analogin med kyrkan. Bilden visar kopplingen till den sociala nätverksteorin och på vilken skala Transition Hub sammanför olika nätverk. För centrumhubben handlar det om att koppla ihop större nätverk, som initialt redan spänner över flera aktörsgrupper. För kvartershubben sker ihopkopplandet på en mindre skala. Att bygga upp ett nätverk av unika kvartershubbar som

Figur 5b: Transition Hub i olika skalor

stöd till centrumhubben skulle vara ett sätt att få ett levande nätverk över hela staden. Med det menar jag att det i varje kvartershubb bör finnas någonting som är unikt, för att skapa incitament att ta sig till just den hubben för att utnyttja den specifika funktionen.

Här vill jag betona betydelsen av att identifiera de viktiga aktörerna i den specifika kontext som till slut väljs för den centrala hubben, liksom de mer lokala varianterna.

Kring utformningen av de sociala strukturerna har även här kyrkan varit en förebild. Prästens och kyrkvaktmästarens roller har representerats i form av en grupp ansvariga, som till vardags driver Transition Hub.

Likt arkitektkåren en gång i tiden ritade alla dessa kyrkorum, finns en uppgift i att manifesteras omställningen till en hållbar framtid genom att gestalta Transition Hubs.

Att göra ett projekt som detta har varit en resa. Det är en mäktig känsla att få undersöka ett ämne man funderat på så pass mycket och det har pendlat mellan en känsla av insikt och förvirring. Ju mer man vet, ju mer känner man att man inte förstår. Det jag landat i är en stolthet över att ha fött detta koncept om Transition Hub, som bara för tre månader sedan inte fanns. Jag känner redan nu att metodiken och analyserna jag gjort kommer att bli viktiga tankemo-

deller jag i fortsättningen kommer utveckla och använda mig av. Även att hållbarhet inom det byggda inte bara handlar om energikrav eller resursutnyttjande, utan att en byggnad kan vara så mycket mer. Det kan vara en katalysator i att skynda på processen.

Arbetet med Transition Hub är bara påbörjat. Jag har i stora penseldrag målat upp en idé. Nu återstår ett fortsatt spännande arbete.

APPENDIX 1:

STUDIE AV PLATSER DÄR AKTÖRERNA MÖTS KRING HÅLLBAR
UTVECKLING IDAG

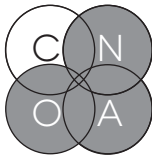
A. CAMPUSMÖTESPLATSER

Ur akademien sprungen fysisk mötesplats för akademi, näringsliv, offentlig sektor och civilsamhället.

FÖR VEM?

De är uttalat till för akademi, näringsliv och samhälle, samt akademi, näringsliv och offentlig sektor. I praktiken är akademi och näringsliv de dominerande aktörerna.

AV VEM?

Campusmötesplatserna har ofta många olika finansiärer, nästan alltid en blandning mellan akademi, offentlig sektor och näringsliv i olika konstellationer.

VILKEN TYP?

Campusmötesplatserna är fysisk mötesplats, ofta i form av ett större område, med en blandning av både utomhus- och inomhusmiljöer.

Studerade campusmötesplatser i Göteborg:

12. JOHANNEBERG SCIENCE PARK

Johanneberg är en fysisk mötesplats, inriktad på hållbar Stadsutveckling, Energi samt Material- och Nanoteknik. Mötesplatsen är uttalad att vara till för aktörerna näringsliv, akademi och samhället för att skapa förutsättningar för test, demonstration och innovation. Science Parkens fysiska område består av 403 000m² och har stora utvecklingsplaner, bland annat håller två nya kontorsbyggnader, med plats för mötespunkter, restaurang och konferens på att byggas (intervju, Ådahl). Johanneberg Science Park bildades av Stiftelsen Chalmers tekniska högskola och Göteborgs stad med målsättningen att utveckla en miljö som stimulerar samverkan mellan akademi, näringsliv och samhällsaktörer på Chalmers Campus Johanneberg (Johanneberg Science park, 2014a)

13. LINDHOLMEN SCIENCE PARK

Lindholmen Science Park är en internationell samverkansmiljö för forskning, innovation och utbildning inom Transport, ICT och Media, beläget på området från SVT-huset i öst till Campus Lindholmen i väst. (Lindholmen Science Park, 2014). Bakom den snabba utvecklingen av det levande området står Älvstaden Utveckling AB. En del av projekten som görs inom ramen för Lindholmen Science park är finansierade av VINNOVA eller EU där hållbarhetsaspekten ligger i bidrag till grön teknikutveckling (intervju,

Norrhem). Lindholmen Science Park drivs som ett aktiebolag, där årliga aktieägartillskott görs. På så sätt blir ägandestrukturen privat/offentlig.

14. MISTRA URBAN FUTURES

Mistra Urban Futures är ett internationellt centrum för hållbar stadsutveckling med bas i Göteborg. Mistra Urban Futures erbjuder en arena för utveckling och överföring av kunskap, där samverkan mellan akademi, näringsliv, intresseorganisationer och allmänhet ska utvecklas. (Mistra Urban Futures, 2014). Mistra finansieras av forskningsstiftelsen Mistra och Sveriges biståndsmyndighet Sida, tillsammans med ett konsortium bestående av aktörer från akademi och offentlig sektor. Det finns även en del näringslivsprojekt som bidrar i projektform. Förutom forskning och projekt inom hållbar stadsutveckling, hålls också event i form av exempelvis Urban Lunch time, som framförallt besöks av tjänstemän och politiker där ett ämne på temat föredras och diskuteras (Intervju Algehed). Mistra Urban Futures har egna lokaler med mötesrum på campus Johanneberg.

REFLEKTION

FÖR VEM?

Civilsamhället är klart underrepresenterat på campusmötesplatserna, även om den officiella viljan är att de ska känna sig delaktiga. Att de två stora science parksen täcker upp en så stor yta i staden möjliggör dock för spontan och kanske omedveten delaktighet.

AV VEM?

Finansieringsmodellerna är intressanta, då det läggs mycket pengar på campusmötesplatserna, som i andra fall är svåra att hitta för liknande syften. De aktörsgrupper som bidrar finansiellt blir delägare och känner ofta ett stort engagemang för verksamheten.

VILKEN TYP?

Campusmötesplatserna är belägna på platser som tydligt ägs av akademien, varpå det kan upplevas som en barriär för de aktörsgrupper som inte känner sig hemma i en akademisk miljö att delta. En annan orsak kan vara öppettiderna; civilsamhället verkar i huvudsak under kvällstid, då livet på campusområdena har dött och man måste ha passerkort för att ta sig in i byggnader.

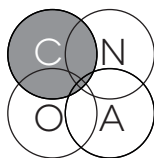
B. ÖPPNA ARENOR

Öppna arenor är benämningen på en neutral mötesplats som binder ihop alla fyra aktörsgrupper.

FÖR VEM?

Alla aktörsgrupper

AV VEM?

Via en ideell förening eller stiftelse grundad av aktörer inom civilsamhället.

VILKEN TYP?

En fysisk mötesplats

Studerade öppna arenor i Göteborg:

15. EKOCESTRUM

Som fristående aktör kan Ekocentrum utgöra mötesplats för näringsliv, förvaltningar, politiker, föreningar, forskare och allmänhet, som alla kan mötas i dialog för förnyelse. Centrat har ett uppdrag från de fyra miljöorganisationerna, Centrum för Ekologisk Teknik, Fältbiologerna Västsvenska, Miljöförbundet Jordens Vänner och Studiefremjandet som stiftade Ekocentrum för att påskynda omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Stiftelsen Ekocentrum står oberoende i förhållande till ägarinflytande och vinstintressen och har sedan starten 1993 drivits utan bidrag och finansieras genom intäkter från utbildningskunder och utställare. (Ekocentrum, 2014). Verksamheten består av utbildning, besök och föreläsningar, konferenser, seminarier och workshops, som olika aktörer knutna till Ekocentrum anordnar. Det är många intresseorganisationer som får tillgång till möteslokaler på Ekocentrum (intervju Lundgren, E.). Den största delen av besökarna kommer via bokade utbildningar. Enligt Lundgren är tidspressen den största anledningen till att människor från olika grupper inte möts, men då det finns ett event eller en bokad tid är det lättare för alla att prioritera (intervju, Lundgren, E.). Ekocentrum håller till vid Kapellplatsen, i en byggnad i utkanten av Chalmers campus Johanneberg, som de delar med andra organisationer.

REFLEKTION

FÖR VEM?

Ekocentrum lyckas attrahera alla fyra aktörer genom aktiviteter som tilltalar olika målgrupper. Större delen av deltagandet från näringsliv och offentlig sektor består i utbildning av olika former av miljöledningssystem medan barn och ungdomsgrupper besöker ekocentrum under studiebesök och för att titta på den permanenta utställningen om aktuella hållbarhetsfrågor. Genom att låta andra organisationer använda ekocentrum som plattform skapas ett brett och kontinuerligt utbud av aktiviteter som lockar människor.

AV VEM?

Det är ett unikt fall att aktörer från civilsamhället äger och finansierar gränsöverskridande mötesplatser. Detta faktum kan vara en bidragande orsak till att mötesplatsen också lyckas attrahera aktörsgrepp från civilsamhället, någonting som i förra fallet visade sig vara svårt.

VILKEN TYP?

Den faktor som inte fungerar bra med ekocentrum är det fysiska rummet. Huset är designat för att vara någonting annat, och Ekocentrum har sedan flyttat in i efterhand. Det är svårt att hitta till lokalerna, vilket omöjliggör spontana möten. Den fristående byggnaden gör platsen runtomkring öde, fast än placeringen får anses vara central. Dock stödjer den aktivitetsbaserade verksamheten detta; man hittar anledningar att komma till ekocentrum via event.

13. Lindholmen Science Park

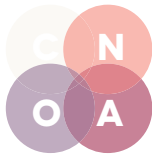
14. Mistra Urban Futures

15. Ekocentrum

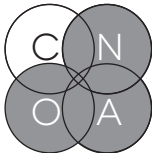
C. SAMVERKANSPLATTFORMAR *Studerade samverkansplattformar i Göteborg:*

En idéburen plattform för att möjliggöra gränsöverskridande projekt mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor.

FÖR VEM?

Mötesplatser mellan framförallt akademi och näringsliv, men också offentlig sektor. Samverkansplattformarna är sätt att öka chanserna att kunskapsdriven innovation uppstår och kan komma samhället till nytta.

AV VEM?

De är framförallt finansierade med olika former av projektmedel, som stödjer transdisciplinära och eller gränsöverskridande samarbeten, men också av akademien och/eller näringslivet.

VILKEN TYP?

Mötesplatsen finns som en virtuell dimension och får ibland en temporal manifestation, genom möten eller event. Även om dessa i vissa fall äger rum i fysiska byggnader, är mötesplatsen inte huvudsakligen fysisk i sin karaktär.

16. GÖTEBORGS INNOVATIONS- PLATTFORM

En samverkansplattform som syftar till att ta ett samlat grepp kring befintliga initiativ kring hållbar stadsutveckling i Göteborgsregionen. (Johanneberg Science Park, 2014b). Inom ramen för projektet genomför så kallade innovationslabbar, där aktörer deltar i en kreativ process, för att gemensamt komma fram med lösningar kring olika frågor kring stadsutveckling. Intentionen är att människor från civilt samhälle, näringsliv, akademi och offentlig sektor ska delta. (intervju Lundgren, L.)

17. CHALMERS STYRKEOMRÅDEN

Chalmers styrkeområden skall möta utmaningar som är avgörande för omställningen till ett hållbart samhälle. (Chalmers, 2010). Styrkeområdena beskrivs fungera som en gränsöverskridande mötesplats för hela kunskapstriangeln, dvs mellan utbildning, forskning och innovation. Inom styrkeområdena pågår det både intern verksamhet, så som forskningsprojekt och extern verksamhet, exempelvis seminarier. Totalt finns åtta styrkeområden; energi, information-och kommunikationsteknik, livsvetenskaper, materialvetenskap, nanovetenskap, produktion, samhällsbyggnad och transport.

18. GÖTEBORGS UNIVERSITETS CENTRUMBILDNINGAR

Centrumbildningarna fungerar som mötesplatser för studenter, forskare, näringsliv och offentlig sektor. (GU, 2014). De är tänkt, likt Chalmers Styrkeområden, att lyfta fram områden, som ligger i skärningspunkten mellan traditionella discipliner. Vid Göteborgs universitet finns ett trettiotal centrumbildningar.

REFLEKTION

FÖR VEM?

Plattformarna bygger på ett eget initiativ för att delta och kan därigenom ses som möjliggörare. Mötena sker inom projekt av olika slag.

AV VEM?

Det finns pengar att söka för gränsöverskridande projekt, från instanser inom offentlig sektor som syftar till att uppmuntra dessa. Aktörerna i Göteborg är duktiga på att söka och få dessa anslag, varpå samverkansplattformarnas existens.

VILKEN TYP?

Avsaknaden av en fysisk koppling gör det svårt för spontanta, oplanerade möten. Det krävs i regel mycket marknadsföring om man vill att civilsamhället ska delta på event arrangerade inom ramen för samverkansplattformarna. Ett liknande problem som campusmötesplatserna hade är tidsaspekten; aktiviteterna inom samverkansplattformen äger ofta rum på dagtid.

19. Lusthuset

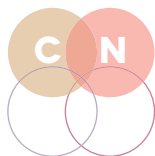
23. Collaboratory

25. Universeum

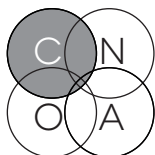
D. KONTORSKOLLEKTIV

Arbetsplatser som mötesplatser. Devisen är att alla vinner på att utbyta tankar och idéer med andra i liknande situation.

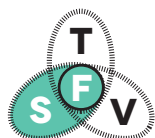
FÖR VEM?

Kontorskollektiv erbjuder arbetsplatser till egenföretagare, distansjobbare eller organisationer, som förutom tillgången till en trevligare arbetsmiljö, även bildar ett socialt nätverk. Oftast verkar medlemmarna inom den kreativa näringen på något sätt.

AV VEM?

Modellen är uppbyggd genom att användarna betalar en månatlig hyra för en arbetsplats och del av andra faciliteter, så som kök, toalett, kopiering, städning och annat. Ägandeformen är vanligtvis ekonomisk eller ideell förening.

VILKEN TYP?

Mötesplatserna har en fysisk tyngdpunkt, med en social dimension.

Studerade kontorskollektiv i Göteborg:

19. LUSTHUSET

En ekonomisk förening som erbjuder kontorslokaler och kreativa kamrater. De flesta organisationer som hyr kontorsplats arbetar med olika aspekter av hållbarhet (Lusthuset, 2014).

20. ENTREPRENEURIAL HIVE

Kontorshotell och businesscenter i centrala Göteborg. Det är möjligt att abonnera en kontorsplats, eller hyra per timme, boka konferens-tjänster och ta del av ett levande affärsnätverk. Tanken bakom bygger på att företagare vill sitta i en öppen miljö, där de kan utbyta tankar och idéer med andra företagare, målet är att skapa en bredd i den grupp av människor som deltar (Entrepreneurial Hive, 2014).

21. HOUSE OF WIN-WIN

Det kanske mest kända kontorskollektivet, hade sin bas på långgatorna men spred sig över stan till Majorna, Klippan, Nordstan och Lindholmen. De fysiska platserna anges varit en viktig punkt för det aktiva nätverket som uppstod. (House of Win-Win, 2014). Förutom rena arbetsplatser utnyttjades lokalerna i stor grad till evenemang och fester. Idag har verksamheten gått i konkurs. Anledningarna är intressanta att studera och verkar sammanfattningsvis bestå av ett starkt beroende av vissa drivande personer, samt en hyresvärd som plötsligt ändrade förutsättningarna för uthyrning av lokalerna (intervju, Helldahl).

REFLEKTION

FÖR VEM?

Att gå ihop och dela på resurser och idéer är ett sätt att göra vardagen ekonomiskt hållbar och trevligare för många egenföretagare. I kontorskollektiven skapas en stämning och en form av intern kultur. Att arbeta med hållbarhetsfrågor kan upplevas mindre ensamt och man har andra att bolla med.

AV VEM?

Formerna ekonomiska och ideella föreningar verkar i detta fall vara gynnsamma för att bygga förtroende och samarbete. Alla vet vad som gäller och målet är att varje medlem i kontorskollektivet ska betala så låg hyra som möjligt.

VILKEN TYP?

Kontorskollektiven får en stark social dimension, då gränsen mellan arbete och fritid suddas ut. I fallet House of win-win blev kontorskollektivet en del av en livsstil för vissa, där kanske den otydliga gränsen var en del av att nätverket splittrades. En tydlighet i vilka regler som gäller verkar vara en nyckel. Karaktäristiskt för kontorskollektiven är att den fysiska dimensionen av mötesplatsen är det som skapar värde; att man tycker att det ger någonting att sitta tillsammans med andra människor när man arbetar med saker man skulle kunna gjort på egen hand.

27. Way Cup

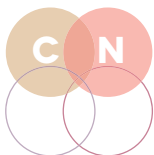
28. Frilagret

29. Folkbibliotek

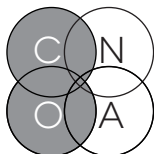
E. SKAPANDEPLATSER

En mötesplats där människor undersöker och skapar tillsammans, ofta med en kulturell koppling

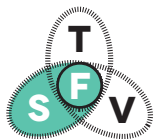
FÖR VEM?

Egenföretagare, sociala ekonomins aktörer eller enskilda medborgare. Gränsen mellan civilsamhället och näringslivet.

AV VEM?

En ideell förening eller stiftelse står som ägare, med finansieringsbidrag av offentlig sektor.

VILKEN TYP?

Mötesplatserna är fysiska men har också en stark social karaktär, då man blir en del av ett större sammanhang, som skapar en stark samhörighet.

Studerade skapandeplatser i Göteborg:

22. BREWHOUSE

Brewhouse är ett kulturkluster där konstnärskap och entreprenörskap kan mötas och växa tillsammans. Det erbjuds inkubatorverksamhet, studios, pop-up kontor och talangutveckling. (Brewhouse, 2014)

23. COLLABORATORY

Collaboratory beskriver sig som en remix av konstateljé och innovationslab, en miljö för samskapande, experimenterande och innovation i korsningen mellan teknologi, konst, hantverk och design (Collaboratory, 2014). För att vara tillgängligt för alla hålls medlemsavgifterna låga vilket innebär att finansiering av lokalen får skapas genom olika arrangemang såsom workshops, processledda innovationslab och föreläsningar, tillsammans med partnerskap med akademi och näringsliv. (Intervju Idun Lyman)

— REFLEKTION —

FÖR VEM?

Tillträdet karaktäriseras av en öppenhet, vilket också gör att platserna lyckas attrahera och skapa mening åt arbetslösa och andra grupper som står utanför samhället.

AV VEM?

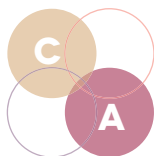
Verksamheterna har svårt att hitta finansiering, varpå offentlig sektor blir en viktig möjliggörare.

VILKEN TYP?

Den sociala dimensionen bidrar till en stark gemenskap och aktivitet.

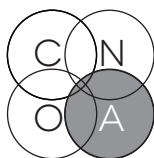
F. CENTER

Mötesplatser som akademien skapat för att vara tillgänglig för alla människor i staden, som en del av den tredje uppgiften; att samverka.

FÖR VEM?

En plats för akademien att möta civilsamhället. Andra aktörer från näringsliv och offentlig sektor tar ibland del av centret.

AV VEM?

Finansierat och initierat av akademien. Båda aktörerna i staden går ihop tillsammans.

VILKEN TYP?

Det finns en fysisk bas, men aktiviteterna där parterna i huvudsak möts sker temporalt.

Studerade center i Göteborg:

24. CENTRUM FÖR URBANA STUDIER HAMMARKULLEN (CUH)

Sedan 2010 finns ett centrum för urbana studier i nordöstra Göteborg med bas i Hammarkullen. Centret är en del av Göteborgs universitets och Chalmers arbete med samverkan, där breddad rekrytering, utbildning och transdisciplinär forskning är några av tyngdpunkterna (GU, 2013). I perioder hålls kurser på centrat, där universitetsstudenterna sitter i Hammarkullen dagligen. Detta har inneburit att aktörer inom näringsliv och offentlig sektor också blivit involverade.

REFLEKTION

FÖR VEM?

Ett unikt sätt för akademien att arbeta med samverkan på; genom att skapa en fysisk mötesplats bildas kontaktytor med människor man aldrig skulle nått ut till innan.

AV VEM?

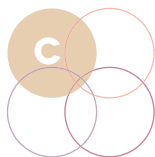
Ett av de få initiativ akademien som ensam part finansierar. Projektet tordes väl dock räknas som internt arbete.

VILKEN TYP?

Den fysiska basen är viktig för att skapa relation med invånarna i Hammarkullen.

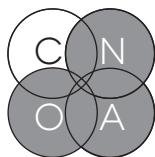
G. ALLMÄNBILDANDE MÖTEN

Mötesplatser som riktar sig till allmänheten, i synnerhet barn och ungdomar, och syftar till att höja kunskapsnivån.

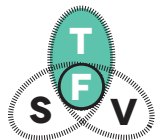
FÖR VEM?

Syftar att nå ut till allmänheten, eller civilsamhället. Barn och ungdomar är en viktig målgrupp.

AV VEM?

En koalition av offentlig sektor, akademi och näringsliv. Den sistnämnda ofta som viktig finansier.

VILKEN TYP?

Platserna kan vara både i form av fysiska och temporala, och en kombination av dessa.

Studerade skapandeplatser i Göteborg:

25. UNIVERSEUM

Skandinaviens största science center, vars syfte är att ha en positiv inverkan på barns attityder till teknik och matte. En blandning av interaktion med riktiga forskningsproblem och glädje gör det till ett populärt besöksmål för både barn och vuxna (universeum, 2014).

26. VETENSKAPSFESTIVALEN

Ett årligt evenemang med över 70 000 besökare gör vetenskapsfestivalen till ett av Europas ledande populärvetenskapliga evenemang (vetenskapsfestivalen, 2014). Som huvudmän står akademien och offentlig sektor med finansiering från näringslivet. Barn och ungdomar är en viktig målgrupp och hållbarhet är ett kärnvärde.

— REFLEKTION —

FÖR VEM?

Att andra aktörer anordnar någonting för en annan, verkar vara lättast att motivera för målgruppen barn och ungdomar, även om vuxna på köpet tar del av satsningen.

AV VEM?

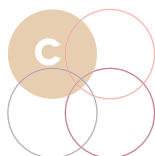
Akademien och offentlig sektor bidrar med stabilitet och trovärdighet så att näringslivet känner sig trygga med att finansiera mötesplatserna.

VILKEN TYP?

Oavsett vilken form används alltid det fysiska rummet som en viktig del i allmänbildningen.

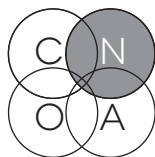
H. REKO-CAFÉ

Att mötas kring mat och dryck är någonting centralt. Ett tydligt hållbarhetsarbete lockar till sig kaffedrickare som värderar hållbarhet.

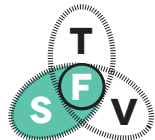
FÖR VEM?

Vem som helst kan besöka ett café, men oftast gör man det i rollen som enskild medborgare.

AV VEM?

Caféer drivs oftast av aktörer inom näringslivet.

VILKEN TYP?

I de fall caféet lyckas skapa en känsla av gemenskap kan det fungera som en social dimension av mötesplatsen.

Studerade caféer i Göteborg:

27. WAY CUP

Way Cup är caféet som vill bidra till en bättre värld via kaffe. De menar att vi alla måste tänka om, och att i deras fall börjar de med kaffet. Råvarorna som serveras är noga utvalda och i största mån ekologiska och inredningen är återbrukad eller återvunnen (Way Cup, 2014). För att skapa en gemenskap anordnas föreläsningar och andra initiativ kring hållbarhet på Way Cup.

REFLEKTION

FÖR VEM?

Att ha en så tydlig hållbarhetsprofil kan locka till sig ett klientel som värderar hållbarhet i hög utsträckning. Att lyckas skaffa sig hållbarhetsstammisar gör att caféet också blir en viktig arena för andra projekt.

AV VEM?

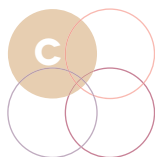
Det är fascinerande hur en verksamhet kan gå runt på några koppar kaffe. Men det tycks ju funka. Dessutom i centrala lägen.

VILKEN TYP?

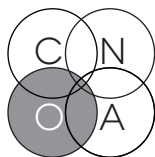
Den sociala dimension som finns hos vissa matställen ska inte underskattas. Caféer/restauranger/pubbar blir som andra hem för människor; en naturlig mötesplats i vardagen där man återkommer ofta.

I. MEDBORGARPLATSER

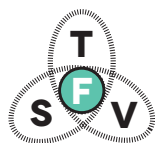
En mötesplats för stadens medborgare som är möjliggjord av offentlig sektor

FÖR VEM?
Civilsamhället.

AV VEM?
Offentlig sektor är initiativtagare och finansier.

VILKEN TYP?
Fysiska mötesplatser är gällande i detta exempel, även fast offentlig sektor möjliggör andra fenomen i samhället.

Studerade medborgarplatser i Göteborg:

28. FRILAGRET

Frilagret är en kreativ mötesplats för ungdomar och unga vuxna. Frilagret drivs av kulturförvaltningen inom Göteborgs Stad, i nära dialog med stadens ungdomar. Det finns café, verkstad, utställningshall och en stor sal där man kan ordna klubb, konsert eller filmvisning (Frilagret, 2014).

29. FOLKBIBLIOTEK

Runt om i staden finns folkbiblioteken. De är viktiga mötesplatser för kunskapsutveckling hos medborgare. På biblioteken ordnas också en del event i form av språkcafé och bokcirkel (Göteborgs stad, 2014).

REFLEKTION

FÖR VEM?

Medborgarplatserna är en tillgång för stadens invånare, präglad av förutsättningslöshet.

AV VEM?

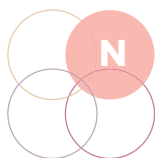
Denna typ av samhällsinstitutioner är viktiga mötesplatser i samhället.

VILKEN TYP?

Dessa mötesplatser är till sin fysiska karaktär ofta slutna, även om de i teorin är offentliga rum, tillgängliga för alla. När stadsbiblioteket tillfälligt flyttade till en inglasad lokal i markplan i Brunnsparken (den centrala kollektivtrafikknutpunkten), exploderade den som mötesplats.

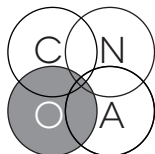
J. NÄRINGSLIVSUTVECKLING

Temporära mötesplatser för frågor om hållbar utveckling inom näringslivet.

FÖR VEM?

Näringslivet, med fokus på små, medel och stora företag, bolag ägda av offentlig sektor samt sociala entreprenörer.

AV VEM?

Offentlig sektor är initiativtagare och delfinansier.

VILKEN TYP?

I detta fall handlar det om temporala mötesplatser.

Studerade näringslivsutvecklingsinitiativ i Göteborg:

30. CSR VÄSTSVERIGE

CSR Västsverige är knutpunkten för Västsveriges samlade CSR-arbete och Sveriges största nätverk för sektoröverskridande samhällsansvar. CSR står för Corporate Social Responsibility. CSR-Västsverige är en icke vinstdrivande förening, som Västra Götalandsregionen är initiativtagare till (CSR Västsverige, 2014).

31. GREEN GOTHENBURG

Spridning av kunskap om tillväxt med gröna lösningar, där Göteborgs stad och Business region Göteborg är initiativtagare och går i bräschen för att göra de bästa exemplen mer kända (ekocentrum, 2014).

REFLEKTION

FÖR VEM?

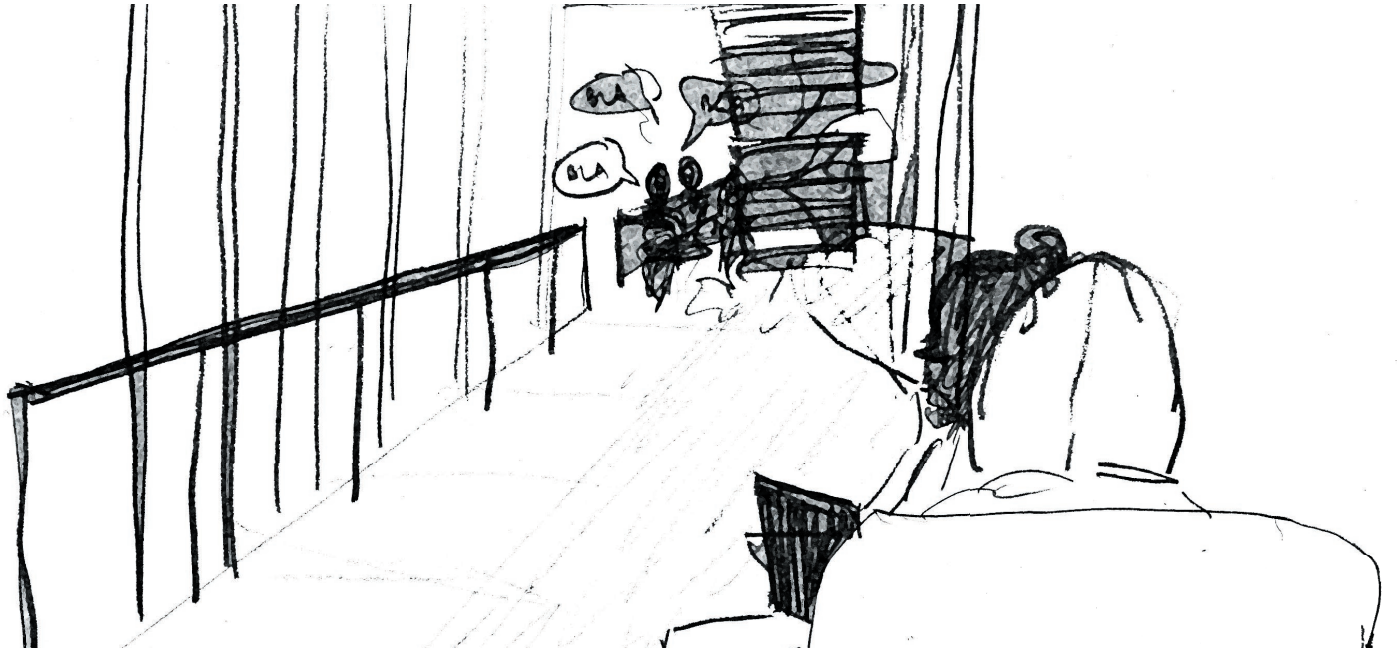
Att skapa mötesplatser inom näringslivet för hållbar utveckling är viktigt i omställningen, då det inte finns så många plattformar för frågorna.

AV VEM?

Att offentlig sektor en möjliggörare för denna typ av initiativ är ett tämligen nytt fenomen.

VILKEN TYP?

Den temporala karaktären passar näringslivet bra, då systemet är mötesbaserat i stor utsträckning.

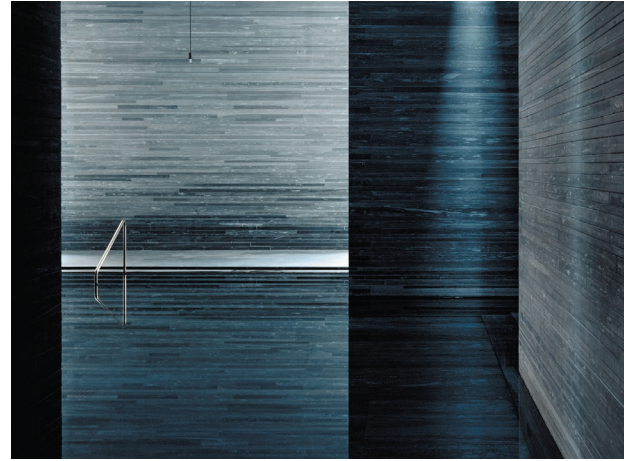

REFERENSER:

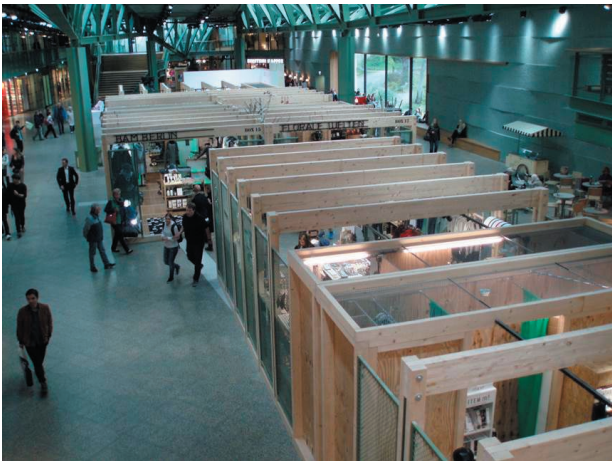
BILDREFERENSER	S. 135
REFERENSLISTA	S. 140
TRYCKTA KÄLLOR	S. 140
MUNTliga KÄLLOR	S. 143

THE WHY FACTORY, TU DELFT
Delft, Amsterdam (bild: Rob't Hart)

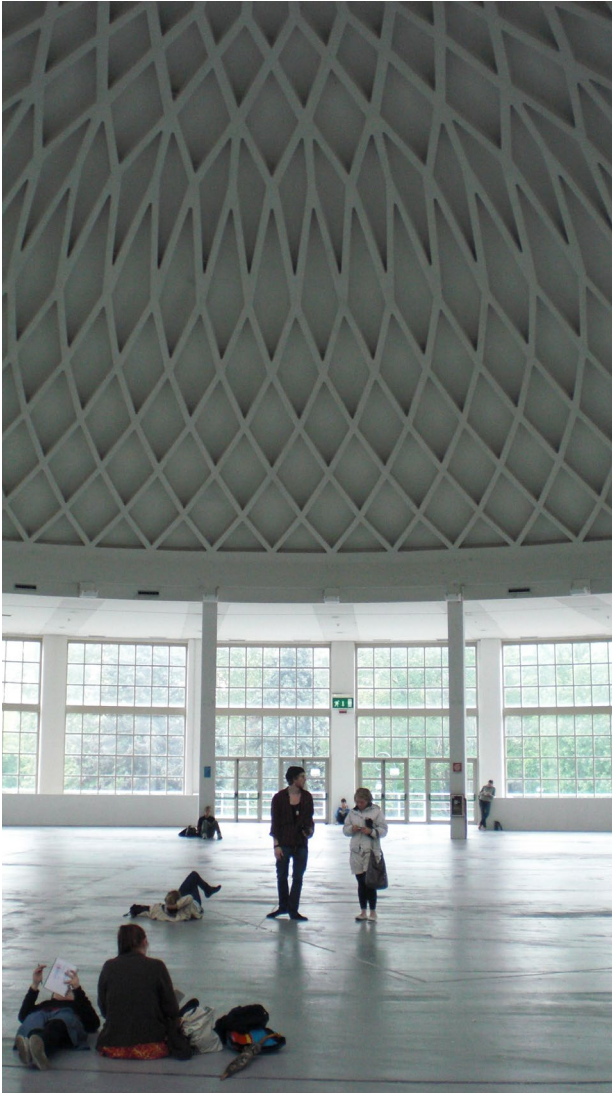
THERME VALS, BADHUS
Vals, Schweiz (bild: H el ene Binet)

BIKINI BERLIN, SHOPPINGCENTER
Berlin, Tyskland (bild: Martin Livian)

COSMONOVA, BIOGRAF
Stockholm, Sverige (bild: Naturhistoriska riksmuseet)

NEVI MESSE, UTSTÄLLNINGSHALL
Turin, Italien (bild: privat)

PRINZESSINNENGARTEN, KOLLEKTIV-
ODLING Berlin, Tyskland (bild: Ideés locales)

KAMPPI CHAPEL OF SILENCE, KAPELL
Helsingfors, Finland (bild: Architectural digest)

THE PLANT, VERTIKAL ODLING
Chicago, USA (bild: The plant)

VISUAL ARENA, MÖTESYTA
Göteborg, Sverige (bild: Barry Li)

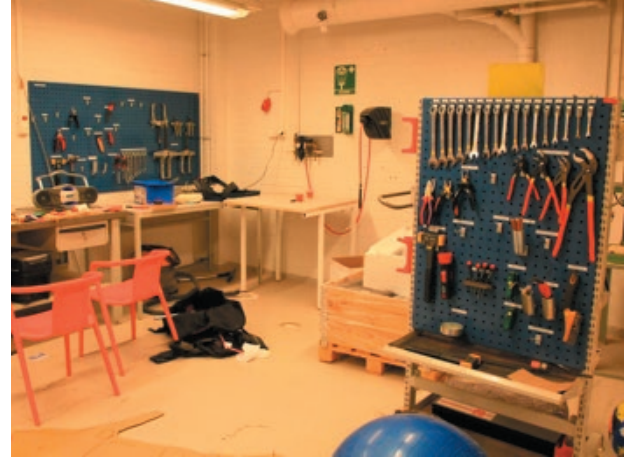
D.SCHOOL, KREATIVT KLASSRUM
Stanford, USA (bild: Andreas Eklöv)

ARTOTEKET, LÅNE-KONST GALLERI
Stockholm, Sverige (bild: Johan Wahlgren)

UNIVERSITETSBIBLIOTEK, BIBLIOTEK
Falun, Sverige (bild: Magnus Pettersson)

FAB LAB BARCELONA, VERKSTAD
Barcelona, Spanien (bild: Camille Bosque)

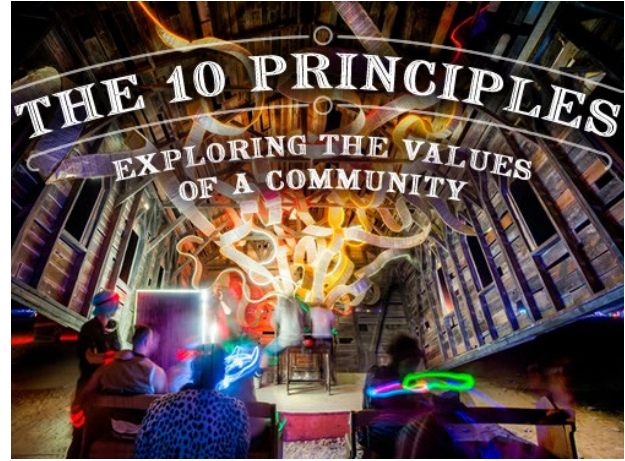
AALTO DESIGN FACTORY, LÄRMILJÖ
Espoo, Finland (bild: Harvey Cheng)

INNOVATUM, SCIENCE CENTER
Trollhättan, Sverige (bild: Innovatum)

IMPACT HUB, CO-WORKING SPACE
Amsterdam, Holland (bild: Impact hub)

BURNING MAN, FESTIVAL
Nevada, USA (bild: Trey Patcliff)

BETHA HAUS, COMMUNITY
Berlin, Tyskland (bild: Social media week)

ALMEDALEN, FESTIVAL
Visby, Sverige (bild: privat)

- Anderson, A. 1787. An historical and chronological deduction of the origin of commerce from the earliest accounts. Volym 1. London: Logographic press
- Arnkil R, Järvensivu A, Koski P& Piirainen T. 2010. *Exploring the Quadruple Helix*. Research Centre at the University of Tampere. Jyväskylä Finland
- ASPO International. 2014. *About Peak Oil*. <http://www.peakoil.net/> (2014-10-04)
- Audi Unite. 2014. https://www.audiunite.com/se/service/sv_unite.html (2014-12-02)
- Barth, TD. 2011. *The idea of a green new deal in a Quintuple Helix Model of knowledge, know-how and innovation*. International Journal of Social Ecology and Sustainable Development.
- Berg, E., Livian, M., Eklöf, A och Rosenhall, F. 2014. *Att bygga mötesplatser - introduktion till strategisk interstrukturförsörjning*. Borås: Bording
- Brewhouse. 2014. www.brewhouse.se (2014-12-04)
- Bruntland kommissionen. 1987. *Report of the World Commission on Environment and Development*. United Nations.
- Castilla, Emilio J., Hwang, Hokyu., Granovetter, Ellen och Granovetter, Mark. 2000. *Social Networks in Silicon Valley*. Chapter 11 in *The Silicon Valley Edge: A Habitat for Innovation and Entrepreneurship*. Stanford: Stanford University Press
- Chalmers. 2010. *Styrkeområden*. <http://www.chalmers.se/sv/styrkeomraden/Sidor/default.aspx>. (2014-09-22)
- Chalmers. 2014. *Chalmers för en hållbar framtid*. <http://www.chalmers.se/sv/om-chalmers/miljo-och-hallbar-utveckling/Sidor/default.aspx> (2014-12-04)
- CLIQ. 2010. *Creating local innovation through a quadruple helix*. http://www.cliqproject.eu/en/products/research/quadruple_helix_research/?id=127 (2014-09-23)
- Collaboratory. 2014. Om. <http://collaboratory.se> (Hämtad: 2014-09-23)
- CSR Västsverige. 2013. Ansvarsbarometern 2013. *Hur tar små-och medelstora företag i Västsverige ansvar?* [Tillgänglig: <http://csrvastsverige.se/wp-content/uploads/2013/12/Ansvarsbarometern-2013.pdf>] (2014-10-21)
- CSR Västsverige. 2014. *Om CSR Västsverige*. <http://csrvastsverige.se/om-csr-vastsverige/> (2014-12-04)
- Cykelsmart. 2013. *Tjänstecykeln i praktiken*. <http://www.cykelsmart.se/2013/02/15/tjanstecykeln-i-praktiken/> (2014-12-08)
- Demoskop (på uppdrag av djurens rätt). 2014. Resultat tillgängligt: <http://www.djurensratt.se/vanliga-fragor> (2014-12-02)
- Ekocentrum. 2014a. *Hållbara innovationer för det goda livet*. <http://www.ekocentrum.se/events/hallbara-innovationer-for-det-goda-livet/> (2014-12-05)
- Ekocentrum. 2004b. *Kort Historik*. <http://www.ekocentrum.se/om-oss/kort-historik/> (2014-09-22)
- Ekocentrum. 2004c. *Green Gothenburg*. <http://www.ekocentrum.se/events/green-göteborg-spridning-av-kunskap-och-tillvaxt-med-grona-losningar/> (2014-12-04)

- Entrepreneurial Hive. *Om oss*. 2014. <http://www.entrepreneurialhive.com/#om-ehive> (2014-09-29)
- Eriksson, J. 2008. *Ekologisk stadsdel Majorna*. [Framställan till Majornas stadsdelsnämnd]. Göteborg.
- Eriksson, E och Skog, F. 2008. *Varför samhällligt företagsansvar? -Kvalitativ studie om motiven bakom samhällligt företagsansvar*. Magisteruppsats vid Stockholms Universitet.
- Etzkowitz, H, & Leydesdorff, L. 2000. *The dynamics of innovation: from National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of university-industry-government relations*. Research Policy. Volym 2.
- European Commission. 2011 *A renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility*. COM(2011) 681 final. Bryssel.
- Fastighetsvärlden. 2012. *Se de nya CBD-kartorna*. <http://www.fastighetsvarlden.se/notiser/sa-ser-nya-cbd-kartorna-ut/> (2014-12-03)
- Frilagret. 2014. *Vad är frilagret?* <http://www.frilagret.se/om-frilagret/> (2014-12-04)
- Granovetter, Mark. 1970 *Changing Jobs: Channels of Mobility Information in a Suburban Community*. Harvard University
- Granovetter, Mark. 1973. *The strenght of weak ties*. Artikel publicerad i American Journal of Sociology, Volym 78, Nr 6.
- Green Tech park. 2013. *Om Green Tech Park*. <http://greentechpark.se/om-greentechpark/> (2014-12-05)
- Gröna Bilister. 2009. *Miljöbilssituationen i Göteborg*. Tillgänglig: http://gronabilister.se.webbhotell.org/public/file.php?REF=819f46e52c25763a55cc642422644317&art=328&FILE_ID=20090527112358_1_21.pdf (2014-12-08)
- GU (Göteborgs Universitet). 2013. *Vad är centrum för urbana studier?* http://urban.gu.se/centrum_for_urbana_studier/ (2014-12-06)
- GU (Göteborgs Universitet). 2014. *Centrumbildningar*. <http://www.gu.se/omuniversitetet/organisation/Centrumbildningar/> (2014-09-22)
- Göteborgs Fria. 2013. *Nytändning för omställning*. <http://www.goteborgsfria.se/artikel/112296> (2012-12-01)
- Göteborgs stad. 2014a. *Miljömåltider*. <http://goteborg.se/wps/portal/invanare/miljo/det-gor-goteborgs-stad/goda-exempel-pa-miljoarbete/miljomaltider/> (2014-12-04)
- Göteborgs stad. 2014b. *På gång på biblioteken*. <http://goteborg.se/wps/portal/invanare/bibliotek/pa-gang-pa-biblioteken/> (2014-12-04)
- Göteborgs stad. 2014c. *Social Resursförvaltning*. <http://stadsutveckling.socialhallbarhet.se/> (2014-12-28)
- Heinberg, R. 2010. *Peak Everything: Waking Up to the Century of Declines*. Nytryck. New Society Publishers.
- Hisingenftw. 2014. *Frihamnen får citybad och kvartersodlat redan i år*. <http://www.hisingenftw.se/blogg/frihamnen-far-citybad-och-kvartersodlat-invigs-redan-i-ar/> (2014-12-03)
- House of Win-Win. 2014. *Om oss*. <http://win-win.se/om-oss> (2014-09-23)
- Internationella energirådet. 2014. *Topic: Oil*. <http://www.iea.org/topics/oil>. (2014-10-04)

- IPCC, 2014: *Summary for Policymakers*. In: Climate Change 2014: Mitigation of Climate Change. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA.
- ISO. 2014. *Informationsblad om ISO 14 001*. Tillgängligt: http://www.hig.se/download/18.6aa4b01231b9b262280004591/1353631443726/ISO14001_28_sidor.pdf (2012-11-25)
- IVA. 2013. *Sveriges innovationskraft*. Stockholm. [Slutrapport] Tillgängligt på: www.iva.se
- Janis, Irving L. 1972. *Victims of groupthink; a psychological study of foreign-policy decisions and fiascoes*. Boston: Houghton, Mifflin
- Johanneberg Science Park. 2014a *What we do*. www.johannebergsciencepark.com/en/what-we-do (2014-09-22)
- Johanneberg Science Park. 2014b. *Göteborgs innovationsplattform*. <http://www.johannebergsciencepark.com/sv/vad-vi-gor/plattformar-samverkan/projektplattform-open-arena/open-arena-urban-development/goteborg-b> (2014-09-29)
- Kunskapsstaden. 2012. *Perspektivgruppernas rapporter*. Göteborg.
- Kupé. 2014. *Mänskliga vinster*. [Artikel i tidsskrift] Utgåva nummer 9 (september).
- Lindholmen Science Park. 2014. *På området*. www.lindholmen.se/pa-området (2014-09-22)
- Lundqvist, U. 2013. *Miljö och hållbar utveckling i Chalmers utbildningar*. Tillgängligt: http://www.uhr.se/Global/Internationellt/Bolognaprocessen/Bolognaseminarium%2025%20nov%202013/U_Lundqvist_Karolinska%20131125.pdf (2014-12-05)
- Lusthuset. 2014. <http://lusthuset.tidsverkstaden.se/> (2014-12-08)
- Meadowcroft, J. 2009. *What about the politics? Sustainable development, transition management, and long term energy transitions*. Policy Sciences. Volym 42
- Miljomal. 2014. *Hur miljön mår och hur arbetet med sveriges miljömål går*. www.miljomal.se (2014-12-02)
- Mistra Urban Futures. 2014. *Organisation*. <http://www.mistraurbanfutures.org/sv/> (2014-09-22)
- My Newsdesk. 2014. *Ny ranking: Encubator i topp bland världens inkubatorer*. <http://www.mynewsdesk.com/se/encubator/pressreleases/ny-rankning-encubator-i-topp-bland-vaerldens-inkubatorer-1012280> (2014-09-23)
- Naturvårdsverket. 2014. *Miljöbalken*. <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Rattsinformation/Miljobalken/> (2014-12-02)
- P4 Göteborg. 2010. *Slut på bilförmåner för politiker*. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=104&artikel=4058548> (2014-12-09)
- Regeringskansliet. 2014. *Sveriges Miljömål*. <http://www.regeringen.se/sb/d/2055> (2014-12-02)
- RG. 2000-2006. *Riktlinjer för hållbarhetsredovisning*. Version 3.0. Tillgängligt: <https://www.globalreporting.org/resource/library/Swedish-G3-Reporting-Guidelines.pdf>
- Rockström, J. et. al. 2009. *A safe operating space for humanity*. Nature. Volym 461. September 2009
- Sevaldson, B. 2011. *Giga-mapping: Visualisation for complexity and systems thinking in design*. Publicerad för Nordic Design Research Conference 2011. Helsingfors

SFS 2009:45 *Lag om ändring i högskolelagen* (1992:1434)
Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Tillväxtverket. 2014. *Tillväxtverkets uppdrag*. <http://www.tillvaxtverket.se/> (2014-09-23)

UNDP. 2007. *Human Development Report 2007/2008. Fighting climate change: human solidarity in a divided world*. (2014-10-04)

Universeum. 2014. *About Universeum*. http://www.universeum.se/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=13&Itemid=145 (2014-12-08)

Vetenskapsfestivalen. 2014. *Om festivalen*. <http://vetenskapsfestivalen.se/om-festivalen/> (2014-12-04)

VINNOVA. Horizon 2020. 2014. <http://www.vinnova.se/sv/EU-internationell-samverkan/Horisont-20201/Horisont-2020-EUs-ramprogram-for-FoI/> (2014-12-03)

VINNOVA. 2014. *Om Vinnova*. <http://www.vinnova.se/sv/Om-VINNOVA/> (2012-12-08)

Västra Götalandsregionen. 2014. *Inbjudan till Överenskommelsen mellan Västra Götalandsregionen och den sociala ekonomin*. Tillgängligt: http://www.vgregion.se/upload/kultursekretariatet/overenskommelsen/%C3%96verenskommelsen_A4_140203.pdf (2012-12-01)

Warren, B. 1998. *Organizing Genius: The Secrets of Creative Collaboration*. Kapitel 1. Addison-Wesley Publishing Company.

Way Cup. 2014. <http://www.waycup.se/> (2014-12-06)

Muntliga källor

Alghed, J. (12 september 2014) Tf verksamhetschef, Mistra Urban Futures. (A. Stehn intervjuare)

Edvardsson, M. Göteborgs Universitet. 2014-10-04.
Intervjuare: Amanda Stehn

Helldahl, M. (20 november 2014) Fd verksamhetsansvarig, House of win-win. (A. Stehn intervjuare)

Holmberg, J. (20 mars 2014) Vicerektor för hållbar utveckling, Chalmers Tekniska Högskola (föredrag).

Huss, A. (16 september 2014). Ansvarig studiecirkel Omställnings Göteborg. (A. Stehn intervjuare)

Idun Lyman, J. (11 september 2014) Ansvarig och grundare, Collaboratory (A. Stehn intervjuare)

Knibestöl, Johanna. (3 december 2014) Utbildnings- och marknadsansvarig Venture Cup. (A. Stehn intervjuare)

Lundgren, E. (26 september 2014) Verksamhetsledare, Ekocentrum. (A. Stehn intervjuare)

Lundgren, L. (25 september 2014) Verksamhetsutvecklare Älvstranden utveckling. (A. Stehn intervjuare)

Norrhem, B. (16 september 2014). XXX, Lindholmen Science Park. (A. Stehn intervjuare)

Övriga intervjuer

Ben Salem, M. (18 september 2014) Verställande Direktör, Drivhuset Göteborg

Karimnia, E. (20 november 2014) Doktorand, KTH division of Urban Planning and Environment

Rydehell, H. (24e september 2014) Doktorand, Chalmers division of Operations Management.

Tastare, M. (22 september 2014) Stadsledningskontoret. (A. Stehn intervjuare)

FÖRFATTARENS TACK

Jag vill tacka min examinator Björn Malbert, för att du stöttat mig under upptäcksresan under detta examensarbets gång och i förlängningen under hela studietiden på masterprogrammet *design for sustainable development*. Min handledare Emilio Brandao, som följt mig och fått mig att se nya aspekter av mitt eget arbete.

Jag vill tacka inobi, det arkitektkontor jag haft förmånen att sitta på under examensarbetets gång. Tack för gott kaffe, positiv energi och spännande samtal kring arkitektur. Jag vill rikta ett speciellt tack till min externa handledare Martin Livian, som varit ett viktigt stöd under processen och som alltid kommit med insiktsfulla råd. Till Andreas Eklöf för inledande samtal kring examensarbetet och den sedan dess spännande

diskussionen kring mötesplatser. Tack också till Erik Berg och Fredrik Rosenhall för litteratur och samtal som utmanat mig att se fler perspektiv.

Jag vill också tacka mina medstudenter, för inspel och uppmuntran. Ett speciellt tack till Ylva af Kleen, Hanna Eliasson, Anna Arvidsson, Klara Mörk och Anna Gustavsson. Ett tack till min far Lars Stehn för korrekturläsning.

Vidare vill jag tacka Maja Kovac och Lena Falkheden.

Bild: Jan-Olof Yxell, Chalmers

OM FÖRFATTAREN

Examensarbetet är författat av Amanda Stehn under höstterminen 2014, som en avslutning av studierna på Chalmers Tekniska Högskola.

KANDIDATPROGRAM

Arkitektur och Teknik
Chalmers Tekniska Högskola

MASTERPROGRAM

Design for sustainable development
Chalmers Tekniska Högskola

CHALMERS
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY